

**CONFERINȚĂ ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
PATRIMONIUL DE IERI – IMPLICAȚII
ÎN DEZVOLTAREA SOCIETĂȚII DURABILE DE MÂINE**

**YESTERDAY'S HERITAGE – CONTRIBUTION
TO THE DEVELOPMENT OF A SUSTAINABLE
TOMORROW'S SOCIETY**

**desfășurată în contextul Zilei Internaționale a femeilor
cu activități în domeniul științei**

**dedicată aniversării a 75-a de la instituționalizarea primelor
institute de cercetare academică și aniversării a 60-a de la formarea
Academiei de Științe a Moldovei**

**Program și tezele comunicărilor
Chișinău, 11-12 februarie 2021, ediția a III-a**

Conferință științifică internațională „Patrimoniul de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine” (ediția a III-a), Chișinău, Academia de Științe a Moldovei, Chișinău, 11-12 februarie 2021. Eveniment organizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19.A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”, prioritatea strategică „Provocări societale”, Universitatea de Stat din Moldova

Programul și tezele comunicărilor sunt editate sub auspiciile revistei științifice „Authentication and Conservation of Cultural Heritage. Research and Technique”, Iași, redactor-șef profesor dr. habil. în studiul artelor, Nicoleta Vornicu

Comitetul științific: dr. hab. Liliana Condraticova (AȘM), profesor, dr. habil. Nicoleta Vornicu (Centrul Mitropolitan de Cercetări TABOR, Iași), mem. cor. Svetlana Cojocar (AȘM), dr. hab. Aurelia Hanganu (USM), dr. hab. Aliona Grati (USM), dr. Svetlana Codreanu (Institutul de Microbiologie și Biotehnologie), dr. Natalia Procop (AȘM), dr. Marius-Adrian Nicoară (Institutul European pentru Cercetări Multidisciplinare, Buzău), Mihaela Eni (USM) dr. Volodimir Konopka (Institutul de Etnologie, Lviv, Academia Națională de Științe a Ucrainei), Diana Nicorici (USM).

Comitetul organizatoric:

dr. hab. Liliana Condraticova (AȘM), dr. Natalia Procop (AȘM), dr. habil. Nicoleta Vornicu (Centrul Mitropolitan de Cercetări TABOR, Iași), mem. cor. Svetlana Cojocar (AȘM), dr. hab. Aurelia Hanganu (USM), dr. hab. Aliona Grati (USM), dr. Liliana Rotaru (USM), dr. Ludmila Cojocar (USM), Elena Pintilei (BNRM), Tatiana Bujorean (AMTAP), Inga Vasilache (AȘM), dr. Tudor Braniște (AȘM), dr. Ghena Sirbu (AȘM), Boris Ghencea (AȘM), Olena Fedorciuk (Institutul de Etnologie, Lviv, Academia Națională de Științe a Ucrainei).

Responsabil de ediție: Liliana Condraticova

Design, coperta, concept și redactare tehnico-artistică: Liliana Condraticova

Redactare texte în limba română, rusă: Liliana Condraticova

„Patrimoniul de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine”, conferință științifică internațională (2021; Chișinău). Patrimoniul de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine = Yesterday's heritage – contribution to the development of a sustainable tomorrow's society = Наследие прошлого – вклад в развитие стабильного общества в будущем: Conferință științifică internațională dedicată Zilei internaționale a femeilor cu activități în domeniul științei, Chișinău, 11-12 februarie 2021. Iași-Chișinău, 2021. 126 p.

ISSN 2558 – 894X

© Liliana Condraticova

**CONFERINȚĂ ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
„PATRIMONIUL DE IERI – IMPLICAȚII
ÎN DEZVOLTAREA SOCIETĂȚII DURABILE DE MÂINE”
Chișinău, 11-12 februarie 2021, ediția a III-a
desfășurată în contextul Zilei Internaționale a femeilor cu activități
în domeniul științei
și dedicată aniversării a 75-a de la instituționalizarea primelor
institute de cercetare academică și aniversării a 60-a de la formarea
Academiei de Științe a Moldovei**

ORGANIZATORI ȘI PARTENERI

Academia de Științe a Moldovei

Universitatea de Stat din Moldova

Centrul Mitropolitan de Cercetări TABOR, Iași, România

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Primăria orașului Buzău, România

Institutul European pentru Cercetări Multidisciplinare, Buzău

Institutul de Etnologie al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei, Lviv

11 februarie 2021, ora 10.00, Academia de Științe a Moldovei

ȘEDINȚA PLENARĂ

Moderator: Liliana CONDRATICOVA

Mesaje de salut din partea organizatorilor și partenerilor
acad. Ion TIGHINEANU, Președinte al Academiei de Științe a Moldovei
dr. Igor ȘAROV, Rector ales al Universității de Stat din Moldova
dr. habil. Nicoleta VORNICU, Director al Centrului Mitropolitan
de Cercetări TABOR, Iași
Constantin TOMA, Primar al Municipiului Buzău, România
dr. Svetlana CODREANU, Institutul de Microbiologie și Biotehnologie
dr. Oleg CHIHAI, Președinte al Comitetului Sindical „ȘTIINȚA”

EXPOZIȚIE virtuală de artă plastică „Vis și realitate în viziunea artiștilor plastici din Republica Moldova” (realizatori Natalia Procop, Tatiana Bujorean)
EXPOZIȚIE virtuală de fotografie „Femeia în cercetare” (realizator Liliana Condraticova)

Liudmila BURȚEVA, Svetlana COJOCARU, Ludmila MALAHOV, Alexandru COLESNICOV, Platformă pentru procesarea documentelor eterogene
Nicoleta VORNICU (România), *Interdisciplinaritate și abordări actuale privind salvagardarea patrimoniului cultural. Cercetare, investigare științifică și autentificare*

Rodica STURZA, *Tendințe moderne în peisajul consumului global de vinuri*
Svetlana CODREANU (Cehia), *Specializarea inteligentă pentru o agricultură durabilă*

Liliana CONDRATICOVA, *Femeia și bijuteria – Femeia bijutier – Femeia și cercetarea bijuteriei*

SECȚIUNEA I

MODELE FEMININE ÎN CERCETARE, ARTĂ ȘI CULTURĂ

Moderatori: Liliana ROTARU, Ion XENOFONTOV

Demir DRAGNEV, Ion Valer XENOFONTOV, *De la operator radio militar la profesor universitar: Elena M. Podgradskaia*

Mariana ȘLAPAC, *Femei arhitect în Moldova răsăriteană*

Sidonia TEODORESCU (România), *Arhitecta Virginia Andreescu-Haret (1894–1962)*

Ruxandra NEMȚEANU (România), *Arhitecta Crizantema Stamatescu, adeptă a stilului Art Deco*

Elena GHEORGHE (România), *Doamnele din familia Brâncoveanu*

Florentina NIȚU (România), *Costumul feminin de secol XVIII și opțiuni simbolice de construcție a modernității în Principatele Române*

Ion GIURCĂ (România), *O artistă din Basarabia și Ecaterina Teodoroiu, eroina de pe Dealul Muncelului*

Aliona GRATI, *Magda Isanos și Basarabia*

Aurelian DĂNILĂ, *Primadonă și profesor Soprana Lidia Lipcovscaia*

Lilia ZABOLOTNAIA, *Basarabeanca Anna Tumarkina (1875–1951) – prima femeie doctor în filozofie în Europa*

Marius MITROF (România), *Eliza Leonida Zamfirescu, prima femeie inginer din România*

Gherghina BODA (România), *Femei hunedorene în cercetarea minieră a Universității din Petroșani*

Cristina PĂIUȘAN-NUICĂ (România), *Nadia Russo-Bossie – pionier al aviației românești, în câteva mărturii muzeale*

Tetiana KUTSYR (Ucraina), *Embroidery research in scientific heritage of Kateryna Mateiko*

Liliana ROTARU, *Politica de gender a statului sovietic în și prin învățământul superior din RSS Moldovenească*

Rodica URSACHI, *Creația feminină în determinarea profilului artistic din Republica Moldova*

Natalia PROCOP, *Chișinăul în creația Valentinei Brâncoveanu*

Elena MUSTEAȚĂ, *Symbolismul chipului feminin în arta grafică a Eudochiei Zavtur*

Diana VRABIE, *Sanda Golopenția: model cultural de interdisciplinaritate*

Liliana PLATON, *Imaginea femeii în pictura Valentinei Rusu-Ciobanu*

Valeria SURUCEANU, *Meșter al învierii materiei*

Anatol PETRENCU, *Prizonierele Gulagului – mărturii pentru eternitate*

Vasile FILAT, *Școala Werneriană și contribuția lui Karl și Maria Baisch*

Maria ZINOVII, *Memoriile Eufrosiniei Kersnovski – o contribuție esențială la cunoașterea stalinismului*

Oleg DANILCEAC, *Coupable de rien*

Valentina ENACHI, *Femeile din Republica Moldova și democratizarea societății în anii '90 ai secolului al XX-lea*

Dumitru-Cătălin ROGOJANU (România), *Arethia Tătărescu și rolul său în promovarea patrimoniului cultural gorjenesc*

Cristina SPIAN, *Aportul feminin în dezvoltarea științelor geologice de pe teritoriul Republicii Moldova*

SECȚIUNEA II

ȘTIINȚE SOCIALE, ECONOMICE, UMANISTICE ȘI ARTE

Panel PATRIMONIUL ARTISTIC ÎN CONTEXT NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

Moderatori: Victoria ROCACIUC, Natalia PROCOP

Elena PLOȘNIȚA, *Patrimoniul cultural și interesul public. Un punct de vedere*

Dan ILIE (România), *Muzeul BNR – tezaur de cunoaștere*

Aurica ICHIM (România), *Muzeul Municipal „Regina Maria” Iași – pagini de istorie*

Mircea TĂNASE (România), *Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu” din Buzău – un obiectiv de patrimoniu arhitectonic și cultural*

Emil DRAGNEV, *Sărbătorile mariale în pictura murală a bisericilor moldovenești din secolele XV–XVI*

Алла ЧАСТИНА, *Историографический обзор: творчество архитекторов Бессарабии в научных публикациях и архивных источниках во второй половине XIX в. – 1917 г.*

Светлана ИЛЬВИЦКАЯ, Анна ПОЯН (Federația Rusă), *Культурное наследие Кишинева 1930–50 гг.*

Marius – Adrian NICOARĂ (România), *Memorialul eroilor regimentului 48 infanterie Buzău, ansamblu monumental realizat în orașul de la curbura Carpaților*

Valentina URSU, *Câteva monumente de istorie din ținuturile dunărene*

Natalia PROCOP, *Chișinăul lui Al. Bernardazzi în pictură*

Victoria ROCACIUC, *Ilustrații la poezii în grafica de carte a artistului plastic Iurie Brașoveanu*

Lilia DRAGNEV, *Mark Verlan. Procesiunea valorilor mediate din visuri și imaginar*

Liliana CONDRATICOVA, *Chișinău. Experiențe culturale de neuitat*

Panel PATRIMONIUL ETNOLOGIC

Moderator: Mariana COCIERU

Mariana COCIERU, *Documentarea manifestărilor cutumiare prilejuite de trecerile existențiale umane în Basarabia*

Tatiana BUJOREAN, *Podoabele costumului popular în Basarabia la începutul secolului al XX-lea*

Marina MIRON, *Promovarea turistică a orașelor din Republica Moldova prin intermediul imagologiei etno-culturale*

Viorel GHEORGHE (România), *Lumea rurală a Vechiului Regat. Locuințe, alimentație, îmbrăcăminte, superstiții*

Marina CERCAȘIN, *Costumul nupțial ca subiect de cercetare*

Олена КОЗАКЕВИЧ (Ucraina), *Женское рукоделие в Галичине конца XIX – начала XX вв.: кружевоплетение, вязание*

Sidonia Petronela OLEA (România), *Simbolistica funerară în Transilvania. Motive zoomorfe și vegetale*

Marina CERCAȘIN, *Valorificarea motivelor costumului tradițional moldovelesc în costumul nupțial*

Олена ФЕДОРЧУК (Ucraina), *Очаг народного искусства как феномен этнической художественной традиции*

Tatiana COMENDANT, Vasile COMENDANT, *Identificarea și diseminarea bunelor practici în salvagardarea și valorificarea patrimoniului cultural național de către autoritățile publice locale*

Elena PINTILEI, *Tradiții ale populației românești din sudul Basarabiei: propuneri de reconstituire și promovare*

Ирина ИЖБОЛДИНА, *La Madame Panina: микропространство русской дворянской семьи в цикле Михаила Садовяну «Бессарабские дороги»*

Irina SHIKHOVA, *Jewish heritage of Onișcani*

Panel CONSERVAREA ȘI RESTAURAREA PATRIMONIULUI CULTURAL – EXPERIENȚĂ ȘI BUNE PRACTICI

Moderator: Marina MIRON

Otilia MIRCEA (România), *Monede, obiecte de podoabă și accesorii vestimentare din colecțiile Complexului Muzeal Național Neamț. Abordări interdisciplinare*

Cristina Maria CÎMPIANU (România), *Starea de conservare a două exemplare ale Ceaslovului tipărit la Dubăsari în anul 1794 aflate la Muzeul Eparhial Huși*

Elena ARDELEAN (România), *Materiale și tehnici utilizate pentru consolidarea suporturilor papetare vechi*

MOȘNEAGU Mina (România), *Contribuții la cercetarea, conservarea și restaurarea icoanelor din Mitropolia Moldovei și Bucovinei*

Ana ISCHIMJI, *Tehnicile și procedeele de prelucrare artistică a pieilor*

Victoria DANILA, *Dezvoltarea de produse funcționale și durabile pentru copii cu necesități speciale*

Ana ISCHIMJI, *Evaluarea tehnicilor și procedeele de prelucrare artistică a pieilor prezente pe teritoriul Republicii Moldova*

Panel STUDII FILOLOGICE ȘI LITERARE

Moderator: Mihaela ENI

Elena PRUS, *Relectura „Ciumei”: Albert Camus în căutarea noului umanism*

Aurelia HANGANU, *Anatol Eremia – „strajer” al toponimiei*

Igor CERETEU, *Noi contribuții la istoria bibliotecii Mănăstirii Suruceni*

Elisaveta IOVU, *Noi și Ceilalți în romanul „Mara”. Exercițiu de imagologie literară*

Diana DEMENTIEVA, *Julia Kristeva: teoria intertextualității*

Emanuela ILIE (România), *Despre cancer și alți demoni. Jurnale feminine de criză sau probe de credință?*

Elisaveta IOVU, *Imaginaea străinului în jurnalul de călătorie irlandez: M. R. Parkinson „Douăzeci de ani în România”*

Alina MANOLI, *Ipostaze ale personajului feminin în lirica lui A. E. Bacovsky*

Nadejda ALBU, *Chipul femeii în opera lui Cezar Baltag*

Mihaela ENI, *Pragmatica lingvistică – aspecte teoretice*

Rodica GOTCA, *Lirica digitalizată – specii în evoluție*

Diana DEMENTIEVA, *Louise Rosenblatt: teoria tranzacțională*

Doina BACIU, *Poezia digitală – provocarea estetică a secolului*

Irina LUPAȘCO, *Istoriile literaturii române cuprinse într-o antologie*

Panel PATRIMONIUL ARHEOLOGIC

Moderator: Ludmila BACUMENCO-PÎRNĂU

Senica ȚURCANU (România), *Coafuri și podoabe pentru cap în arta plastică Cucerii-Tripolie*

Livia SÎRBU, *Brățări de bronz descoperite în așezarea Trinca Izvorul lui Luca*

Vasilica-Monica GROZA, Luminița BEJENARU, Mariana POPOVICI, Ozana-Maria PETRARU (România), *Syphilis evidences on human skeletons discovered in the necropolis of 15th-19th centuries, at the Roman Catholic Cathedral of Iași*

Ludmila BACUMENCO-PÎRNĂU, *Patrimoniul arheologic medieval din valea Ciuhurului: cercetare și valorificare*

Mariana POPOVICI, Vasilica-Monica GROZA, Ozana-Maria PETRARU, Luminița BEJENARU (România), *Sex determination based on orbital index in medieval human populations of Iași city, Romania*

Panel PATRIMONIUL ISTORIC, JURIDIC, ECONOMIC ȘI EDUCAȚIONAL

Moderator: Olesea CAFTANATOV

Silvia CORLĂTEANU-GRANCIUC, *Chestiunea tratatului Basarabiei în cadrul relațiilor româno-ruso-italiene în perioada 1920-1927*

Lidia PĂDUREAC, *Transformările demografice din RSS Moldovenească în anii 1946-1947*

Ludmila COJOCARU, *Copiii și războiul: reflecții asupra perioadei de sovietizare forțată a Transnistriei și Basarabiei*

Natalia ALBU, *Securitatea inclusivă – indicator al buneii guvernări și dezvoltării durabile*

Valentin ARAPU, *Clasificarea ciumentelor: o perspectivă istorică și etnoculturală*
Irina CEACÎR, *Cultura organizațională în perioada pandemiei de coronavirus COVID-19*

Natalia MELNIC, *Importanță majoră a managementului timpului în managementul curricular*

Amalia ENACHE, *Învățarea experiențială la vârsta preșcolară*

Lilia GRANETKAIA, *Rolul gândirii muzicale în crearea imaginii artistice în studiul pianistic*

Cătălina BÎRTĂ, *Metode de dezvoltare a auzului muzical în clasa de pian*

Elena-Rodica POPA, *Interdisciplinaritatea ca factor în corelarea domeniilor de dezvoltare a copiilor în educația timpurie*

Ludmila FRANȚUZAN, *Învățarea școlară: constatări și premise de dezvoltare în contextul noilor provocărilor societale*

Olesea CAFTANATOV, *Intelligent Interfaces*

Victoria POSTOLACHE, *Reingineria proceselor de business ca instrument pentru asigurarea securității economice a întreprinderii*

Natalia BRANAȘCO, *„Economia verde”: oportunități și provocări social-economice*

Ana PASCARU, *Perspectiva transformării părții în întreg manifestată în societatea în devenire*

Eugenia BOGATU, *Sensuri ale raționalității în filosofia pragmatistă americană*
Rodica CIOBANU, *Cercetarea juridică în tranziție de la tradiționalism spre modernism tehnologizat*

SECȚIUNEA III. ȘTIINȚE ALE VIEȚII Moderator: Rodica SIMINIUC, Valeria VRABIE

Ștefan RUSU, *Nivelul de infestare cu paraziți la cervide cu variate tipuri de stresreactivitate*

Oleg CHIHAI, *Diversitatea parazitofaunei la „mus musculus” din ecosistemele naturale șiantropizate ale Republicii Moldova*

Aliona GHENDOV-MOȘANU, *Coloranți naturali în concepția alimentației sănătoase*

Liliana POPESCU, *Principii de procesarea produselor lactate corelate obiectivelor de siguranță alimentară*

Liliana POPESCU, *Abordări alternative ale metodelor tradiționale de conservare a brânzeturilor*

Raisa CHIȚAN, *Particularitățile microclonării speciilor vacciniumvitis-idaea l. și vaccinium macrocarponaiton*

Maricica COLȚUN, *Conservarea și cercetarea plantelor aromatice în Grădina Botanică*

Alina CUTCOVSCHI-MUȘTUC, *Cultura in vitro a plantelor medicinale în Grădina Botanică*

Elena TOFAN, Natalia CHISELIȚA, Oleg CHISELIȚA, Alina BEȘLIU, Nadejda EFREMOVA, Ana LOZAN, Marina DANILIȘ, *Optimizarea procedurii de prelucrare a deșeurilor industriei de bere și obținere din biomasa de levuri a preparatelor lipidice*

Rodica SIMINIUC, *Studiul impactului strategiilor biotehnologice asupra fracțiunii toxice a glutenului*

Mirela-Fernanda ZALTARIOV, Nicoleta VORNICU (România), *Metal complexes based on polydentate ligands for medicine and catalysis*

Alina BEȘLIU, Nadejda EFREMOVA, Natalia CHISELIȚA, *Evaluarea acțiunii nanocompozitului chitosan-fier asupra compoziției biochimice a levurii Rhodotorulagracilis CNMN-Y-30*

Alina BEȘLIU, Natalia CHISELIȚA, Nadejda EFREMOVA, Oleg CHISELIȚA, Elena TOFAN, Ana LOZAN, Marina DANILIȘ, *Efectul procedurilor de autoliză asupra conținutului de proteine și activității enzimatică în extractele manoproteice a levurilor de bere*

Elena IURCU-STRĂISTARU, Alexei BIVOL, Ștefan RUSU, Cristina ANDONI, *Research on parasitic nematodes and pathogenic virus vectors in intensive apple orchards in different areas of the Republic of Moldova*

Nadejda EFREMOVA, Alina BEȘLIU, Natalia CHISELIȚA, Oleg CHISELIȚA, Elena TOFAN, Ana LOZAN, Marina DANILIȘ, Caracteristica extractului proteic obținut din levuri de bere

Nina CIORCHINĂ, Conservarea și menținerea plantelor rare prin vitrocultură
Tatiana SÎRBU, Colecțiile de plante ornamentale – patrimoniu național cu valoare științifică, culturală și educațională

Maria TABĂRA, Mecanismul citochininelor în microclonarea arbuștilor fructiferi

Irina SFECĂ, Schimbul internațional de semințe (index seminum) în Grădina Botanică Națională (Institut) „Al. Ciubotaru”

Victoria BOGDAN, Valeria VRABIE, Studii microbiologice ale biomasei de Enterococcus faecium pentru eliminarea efectelor nefaste ale antibioterapiei și restabilirea echilibrului microbial

Svetlana DIACOVA, Managementul otitelor medii la copii

Tatiana GHELMICI, Iulianna LUPAȘCO, HAREA Gheorghe, Liudmila GOLOVATIUC, Zinaida SPÎNU-GUZOVATÎI, Importanța aprecierii indicatorilor metabolismului lipidic în hepatite cronice virale

Elena CHIRVAS, Vlada-Tatiana DUMBRAVA, Iulianna LUPAȘCO, Evaluarea colesterolului la pacienții cu astm bronșic și infecție cronică VHB

Ольга БУЛАТ, Влияние питания на иммунный статус организма

12 februarie 2021, ora 12.00

Academia de Științe a Moldovei

Universitatea de Stat din Moldova

Direcția Cultură a Primăriei Municipiului Chișinău

Muzeul de Istorie a orașului Chișinău

organizează

expoziție de fotografii și prelegerea publică

„PE TREPTELE VIETII” (Scări, trepte, baluștri din Chișinău)

susținută de doctor habilitat în studiul artelor și culturologie

Liliana CONDRATICOVA (secretar științific general al AȘM / cercetător științific principal USM)

Eveniment transmis online de către Institutul de Dezvoltare a Societății

Informaționale și disponibil la link-ul

https://www.youtube.com/watch?v=OdrDkSfeAR0&feature=youtu.be&ab_channel=IDSITV

be&ab_channel=IDSITV

Nadejda ALBU

doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

Email: nadina.albu@gmail.com

CHIPUL FEMEII ÎN OPERA LUI CEZAR BALTAG

Comunicarea are ca temă imaginea femeii în opera lui Cezar Baltag. Corpusul de texte pe care se va desfășura analiza se compune din poemele „Ea”, „Fata din Dafin”, „Mireasa” și eseul „Maica Domnului sau rugul ce nu se mistuie”. În poeziile sale, Cezar Baltag prezintă femeia ca o ființă misterioasă care trebuie descoperită, înțeleasă. În poezia „Fata din Dafin” chipul femeii este conturat ca fiind gingaș, deschis spre cunoaștere și dotat cu înțelepciune. Tânăra iese din arborele de dafin fiind curioasă cum arată o altă lume, aceea necunoscută. Constelația de simboluri care conturează imaginea femeii se completează elemente ca *fântână*, *raze*, *șarpe*, *lemn*. *Razele* semnifică lumină, semnul cunoașterii, însăși viața, fericirea dată de Dumnezeu. *Lemnul* înseamnă căldură, înțelepciune, *fântâna* semnifică viață, tinerețe veșnică. Șarpele are un simbol dedublat, el este în stare să destăinuiească înțelepciunea, în același timp, „doarme”. În poemul „Mireasa” Cezar Baltag înfățișează o femeie tânără în suflet, dar care este văzută de ceilalți ca una bătrână „Și toți mă iau drept femeie bătrână”. Zeița muncii de zi de zi, femeia, nu poate fi decât tânără și frumoasă. În eseul său Cezar Baltag are ca subiect viața Maicii Domnului în ipostaza ei de mamă. Este interesat de felurile în care este prezentat în folclor. În imaginarul de tip popular, mama alcătuiește o figură esențială.

Natalia ALBU

doctor în științe politice, conferențiar universitar

Institutul de Cercetări Juridice Politice și Sociologice

Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”

Email: albnatali@gmail.com

SECURITATEA INCLUSIVĂ – INDICATOR AL BUNEI GUVERNĂRI ȘI DEZVOLTĂRII DURABILE

Definită de ONU, „securitatea inclusivă” se referă la principiul care evidențiază că în negocierile de pace și procesele de soluționarea conflictelor sunt necesare schimbări sociale fundamentale pentru a asigura o înaltă calitate a vieții pentru toate ființele umane. În acest cadru este important de transformat relațiile conflictuale în relații productive, democratice și politice. Pentru ca acest lucru să se întâmple, guvernul trebuie să se concentreze nu numai asupra definițiilor tradiționale de *interes național*, dar și, în același timp, axându-se pe preocupările de securitate necesare pentru supraviețuirea și bunăstarea cetățenilor săi. Respec-

tiv, pacea sustenabilă, securitatea și stabilitatea sunt asigurate doar atunci când întreaga societate este reprezentată și liberă să participe la construcția propriei bunăstări.

În acest cadru, o importanță deosebită privind asigurarea unei securități incluzive reprezintă cele 17 obiective ale *Agendei 2030*, în special ODD 5 *Egalitatea de Gen* și ODD 16 *Pacea, Justiția și Instituții Puternice ale privind Realizarea egalității de gen și capacitatea tuturor femeilor și fetelor precum și Promovarea unor societăți pașnice și favorabile incluziunii pentru o dezvoltare durabilă, asigurarea accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și favorabile incluziunii, la toate nivelurile.*

În același timp, în mediul actual de securitatea, în contextul pandemiei de tip COVID-19, se evidențiază dezbaterile privind rolul femeilor în procesul de gestionare a crizelor. Deja există studii care evidențiază că țările cu guverne conduse de femei furnizează mai bine nevoile umane de bază, o componentă a indicelui de progres social, care are în vedere aspecte ale îngrijirii medicale de bază, salubritate, adăpost și siguranță personală. Țările cu leadership feminin se regăsesc în topul țărilor cu-n indicator ridicat privind buna guvernare și scorul performanțelor privind indexul *Femeile, Pacea și Securitatea*. Astfel, politicile și practicile sensibile la gen ar trebui considerate o condiție prealabilă pentru a răspunde provocărilor și va deveni un reflex pentru factorii de decizie implicați în gestionarea crizelor, pregătirea, răspunsul și atenuarea. Cu atât mai mult că o viziune transformatoare a unei lumi post-COVID-19 va fi centrată pe oamenii, prevenție, pace, cooperare și securitatea umană. În acest context, empatia, încrederea și solidaritatea sunt necesare pentru o mai bună înțelegere a nevoilor diferite de securitate.

Valentin ARAPU

doctor în istorie, cercetător științific
Institutul Patrimoniului Cultural
Email: valarapu@gmail.com

CLASIFICAREA CIUMELOR: O PERSPECTIVĂ ISTORICĂ ȘI ETNOCULTURALĂ

Epidemiile și pandemiile de ciumă din trecutul umanității au fost denumite după varia criteriilor, întrunind în clasificarea lor: a) antroponime – *Ciuma lui Galenus* [*Ciuma Antoniană*] (165–180), *Ciuma lui Ciprian* (251–266), *Ciuma lui Iustinian* (541–542), *Ciuma lui Cumbati* (1795), *Ciuma lui Caragea* (1813–1814); b) toponime – *Ciuma din Atena* (430–429 î.Chr.), *Marea ciumă din Londra* (1665), *Marea ciumă din Marsilia* (1720); c) elemente cromatice ale simptomatologiei molimei – *Ciuma neagră / Moartea neagră / La peste noire* (1347–1351).

Ororile ciumei și-au lăsat amprenta asupra creației literare, autorii asociind ciuma cu cele mai meschine calități umane. Marcus Aurelius scria că o ciumă mult mai gravă decât cea biologică este coruperea intelectului căreia îi cad victimă oamenii care au simțit „gustul minciunii, al oricărei ipocrizii, al vieții ușurate și al orgoliului”. Pentru Stefan Zweig șovinismul reprezintă o „ciumă blestemată”, iar discriminarea rasială este asociată cu „ciuma demenței rasiale”. În nuvela sa „Ciuma stacojie” (editată în 1912) Jack London a prezis pentru umanitate declanșarea în anul 2013 a unei pandemii de ciumă în rezultatul căreia va fi distrusă civilizația umană, rămânând în viață doar grupuri mici de oameni.

Totodată, în scopuri propagandistice, exponenții regimurilor totalitare interbelice și-au lansat reciproc etichetări *ciumate*, reieșite din ideologiile extremei stânga – *ciumă roșie* (bolșevismul, comunismul) și, respectiv, ale extremei dreapta – *ciumă brună* (nazismul, fascismul).

Actualmente, constatăm că ciuma biologică a fost eradicată, dar amintirea traumatizantă a pierderilor enorme de oameni, secerăți de această molimă, reapare periodic în spațiul mediatic prin compararea virusului SIDA cu *ciuma secolului XX*, respectiv, a pandemiei provocate de virusul SARS-CoV-2 cu *ciuma secolului XXI*.

Elena ARDELEAN

lector universitar, doctor

Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

Email: elardelean@yahoo.fr

MATERIALE ȘI TEHNICI UTILIZATE PENTRU CONSOLIDAREA SUPPORTURILOR PAPETARE VECHI

În domeniul restaurării cărților vechi și a documentelor cu suport papetar, o situație frecvent întâlnită este aceea în care hârtia trebuie consolidată, deoarece și-a pierdut o parte din agentul de încliere folosit la fabricarea sa. Pierderea agentului de încliere a hârtiei, consecință a acțiunii umidității, a degradării microbiologice, a solubilizării agenților de încliere în urma operației de curățire umedă, are efecte grave asupra integrității fizice și asupra proprietăților fizico-mecanice ale documentelor cu suport papetar. Hârtia al cărei agent de încliere a fost afectat devine absorbantă, fragilă, este mult mai expusă factorilor de degradare fizici, chimici și biologici, iar în lipsa unei intervenții de consolidare corespunzătoare, riscă să se deterioreze ireversibil.

De-a lungul timpului, atenția restauratorilor s-a îndreptat asupra eterilor de celuloză care prin compoziția, structura și proprietățile lor și-au dovedit eficiența în conservarea și restaurarea colecțiilor de suport papetar în arhive, biblioteci și muzee. Totuși, eterii de celuloză nu conferă hârtiei o protecție antimicrobiană,

așa încât au apărut și alte propuneri referitoare la materialele care ar putea fi utilizate în tratamentele de consolidare. Unul dintre aceste materiale este chitosanul.

Chitosanul este biodegradabil, biocompatibil și ne-toxic având numeroase aplicații medicale. Studiile au demonstrat eficiența chitosanului ca aditiv multifuncțional la fabricarea hârtiei, având efecte pozitive atât asupra proceselor de fabricație cât și asupra proprietăților hârtiei (îmbunătățirea gradului de înclieiere și mărirea rezistenței la tracțiune a hârtiei). Pe lângă aceste efecte ale chitosanului la fabricarea hârtiei, atrage atenția activitatea antimicrobiană a acestuia și a derivaților săi. Această ultimă proprietate a chitosanului este deosebit de importantă în tratamentele de restaurare a documentelor, rezultatele studiilor efectuate până în prezent fiind deosebit de promițătoare.

Doina BACIU

doctorand, Universitatea de Stat din Moldova
Email: doinaroman2015@gmail.com

POEZIA DIGITALĂ – PROVOCAREA ESTETICĂ A SECOLULUI

Prefixul „cyber” este des întâlnit în literatura secolului XXI. Când vorbim de „literatură digitală” ne referim la forma narativă sau poetică care folosește caracteristicile unui dispozitiv informatic. Pe măsură ce textul ancorează în digital, posibilitățile de sincronizare îi direcționează imaginile spre sonor, video, pictură, muzică. Interferențele multimedia redau lucrării literare racordare cinematografică, proprietățile flexibile la sistemului tehnic transformă realitatea poetică într-un acord cibernetic. Existența elementelor cinematografice, precum: unghiurile camerei, deplasarea camerei, iluminarea filmului permit interpătrunderea aspectelor stimulatoare de producere poetică. Astfel, în cadrul acestor componente identificăm un șir de tehnici care sunt utilizate pentru relatarea anumitor întâmplări, evenimente, descrierea sau exprimarea emoțiilor, sentimentelor, trăirilor sufletești. Intervenirea oricăror tipuri de mecanisme, pentru a crea o imagine cât mai real posibilă, îndeamnă lectorul-telespectator să participe volitiv și inventiv la actul de creație.

Genurile și subgenurile poeziei digitale sunt în continuă apariție datorită dezvoltării Tehnologiilor Informaționale de Comunicare, rețelelor de socializare, oportunităților mari și libere de accesare a internetului. Prioritatea literaturii digitale sporește considerabil potențialul de inventivitate spre utilizarea diferitor tehnologii informaționale, iar textul se dezvoltă prin noi strategii și modalități de a expune gândurile inovativ, comod, plăcut, util și accesibil oricărui internaut. Poezia capătă noi forme, sensuri, reacții ce stârnesc interesul pentru lecturare, vizionare, audiere, palpate imaginare. Formele de poezie digitală transformă cuvintele și literele în obiecte care pot fi manipulate prin intermediul efectelor

prodate de tehnologie. Textul apare inițial ca formă de cunoaștere, apoi, este organizat în noi forme de artă: vizuală, plastică, decorativă, aplicată. Poeții optzeciști și douămiiști, cu reprezentanți de seamă, precum Pier Paolo Pasolini, Ernst Ingmar Bergman, Luis Buñuel Portolés, Lawrence Donald Clark, Mircea Cărtărescu, Emilian Galaicu-Păun, Ștefan Manasia, Hendrik Jackson, Roberto Bolaño etc., s-au preocupat de poezia cinematografică sau cin(e)poezie, au fost atrași de efectele care le produce.

Ludmila BACUMENCO-PÎRNĂU

doctor în istorie
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (Chișinău)
Email: ludmila.pirnau@gmail.com

PATRIMONIUL ARHEOLOGIC MEDIEVAL DIN VALEA CIUHURULUI: CERCETARE ȘI VALORIFICARE

Reconstituirea unei imagini cuprinzătoare asupra urmelor structurilor de locuire medievală, de utilizare a resurselor naturale, de practicare a riturilor și ritualurilor de cult, de producție meșteșugărească, de apărare ș.a., este o necesitate apărută ca rezultat al acumulărilor de descoperiri arheologice și surse istorice de-a lungul deceniilor și interesul în creștere pentru patrimoniul cultural național.

Scopul comunicării de față este de a prezenta rezultatele analizei datelor referitoare la siturile arheologice medievale din nordul Moldovei răsăritene, amplasate în valea râului Ciuhur, cu referire specială la cercetările de teren și săpăturile arheologice sistematice din perioada postbelică și impactul lor asupra parcursului cunoașterii realităților rurale din Moldova în perioada evului mediu.

Între primele prospectări de teren postbelice a habitatului din bazinul râului Ciuhur, este cea efectuată de N. Chetru în anul 1958, care a dus la identificarea a 46 de așezări în această zonă, atribuite diferitor epoci istorice din preistorie până în evul mediu târziu. În grupul de așezări întemeiate pe cursul râului Ciuhur au fost descoperite vestigii arheologice medievale la Grinăuți, Paladea (r. Ocnița), Pociumbeni, Druță, Horodiște, Văratice, Hucea, Stâncăuți, Mălăiești (r. Râșcani) ș.a., dintre acestea fiind studiate parțial prin săpături arheologice ultimele două așezări. Primele cercetări arheologice au fost desfășurate în anii 1960–1961 de echipa condusă de către P. P. Birnea, aducând noi clarificări despre habitatul medieval din această zonă, mai ales despre structura internă a așezărilor, planimetria și dimensiunile locuințelor, instalațiile de foc, atât simple, cât și cu cahle decorate, resursele alimentare, vasele și ustensilele de bucătărie ș.a. De asemenea, anumite contribuții la studierea așezărilor medievale din valea Ciuhurului aparțin arheologilor medievști E. Abâzova și A. Gorodenco, care au efectuat săpături extinse

în anii 1988 și 1989, completând baza de date cu noi mărturii arheologice privind problema cronologiei și a culturii materiale a populației rurale din nordul Moldovei în a două jumătate a secolului al XIV-lea – secolul al XVII-lea.

* Comunicarea este realizată în cadrul Proiectului „Cercetarea și valorificarea patrimoniului arheologic medieval din Republica Moldova – CVPAM”, cifrul 20.80009.1606.06

Alina BEȘLIU, doctor în biologie

Email: besliu.imb@gmail.com

Nadejda EFREMOVA, doctor în biologie

Email: efremova.nadejda@gmail.com

Natalia CHISELIȚA, doctor în biologie

Institutul de Microbiologie și Biotehnologie

Email: chiselita.natalia@gmail.com

EVALUAREA ACȚIUNII NANOCOMPOZITULUI CHITOSAN-FIER ASUPRA COMPOZIȚIEI BIOCHIMICE A LEVURII *RHODOTORULA GRACILIS* CNMN-Y-30

Lucrarea oferă informații noi despre gradul de acțiune a nanocompozitului chitosan-fier în concentrații de 30-70 mg/L asupra levurii *Rhodotorula gracilis* CNMN-Y-30. S-a stabilit că conținutul de proteine și carbohidrați la tulpina în studiu se modifică în funcție de concentrațiile utilizate. S-a constatat că sub acțiunea nanocompozitului chitosan-fier crește cantitatea de proteine comparativ cu martorul, indicii determinați au înscris valori de 15-33%. Rezultate promițătoare s-au obținut și în cazul evaluării conținutului de carbohidrați în biomasa levuriană. Experiențele de aplicare a nanocompozitului chitosan-fier au stimulat biosinteza conținutului de carbohidrați cu până la 13%.

Rezultatele modelării proceselor biochimice a levurii *Rhodotorula gracilis* CNMN-Y-30 cu aplicarea nanocompozitului chitosan-fier prezintă un potențial înalt de utilizare în diverse domenii, în special, în biotehnologie, farmaceutică, biomedicină, protecția mediului și agricultură.

* Rezultatele au fost obținute în cadrul Proiectului Program de Stat (2020–2023) 20.80009.5107.16. Autoritatea Contractantă – ANCD.

Alina BEȘLIU, doctor în biologie

Email: besliu.imb@gmail.com

Natalia CHISELIȚA, doctor în biologie

Email: chiselita.natalia@gmail.com

Nadejda EFREMOVA, doctor în biologie

Email: efremova.nadejda@gmail.com

Oleg CHISELIȚA, doctor în biologie

Email: chiselita@mail.ru

Elena TOFAN, doctor în biologie

Email: biotechnol_asm@mail.ru

Ana LOZAN, cercetător științific stagiar

Email: nutza_14@mail.ru

Marina DANILIȘ, cercetător științific stagiar

Email: marinuskka@yahoo.com

Institutul de Microbiologie și Biotehnologie

Email: besliu.imb@gmail.com

EFFECTUL PROCEDEELOR DE AUTOLIZĂ ASUPRA CONȚINUTULUI DE PROTEINE ȘI ACTIVITĂȚII ENZIMATICE ÎN EXTRACTELE MANOPROTEICE A LEVURILOR DE BERE

În prezenta lucrare sunt descrise efectele influenței diferitor condiții de autoliză asupra conținutului de proteine și activitatea enzimei antioxidante catalaza în extractele manoproteice din biomasa din sedimentelor levurilor de bere. Autoliza a fost realizată cu utilizarea, ca factori de inducție acidul acetic glacial și tamponului fosfat de sodiu, la temperatura de +37°C și +45°C, cu durată de 8 ore și cu agitare periodică. În rezultatul studiului s-a stabilit că conținutul maxim de proteină și activitatea a catalazei a fost înregistrată în varianta experimentală în care a fost utilizată soluția tampon fosfat de sodiu la temperatura de +45°C. S-a constatat că conținutul de proteine a fost de 67,7±0,09% S.U., iar activitatea catalazei de 822±5,0 mmol/min la mg/proteină. Rezultatele studiului evidențiază potențialul procedurii de aplicare în biotehnologie pentru obținerea extractelor manoproteice din biomasa levurilor de bere și utilizarea lor în diverse domenii în special, în sectorul zootehnic, alimentație și agricultură.

* Rezultatele au fost obținute în cadrul Proiectului Program de Stat (2020–2023) 20.80009.5107.16. Autoritatea Contractantă – ANCD.

Cătălina BÎRTĂ

profesoară de pian, grad didactic I
Școala de muzică, or. Drochia
Email: birtacatalina@gmail.com

METODE DE DEZVOLTARE A AUZULUI MUZICAL ÎN CLASA DE PIAN

Problema dezvoltării auzului muzical este concepută ca una centrală în pedagogia muzicală și, în special, în pedagogia pianistică. Apelarea la sfera auditivă în procesul interpretării muzicale fortifică, eficientizează și garantează rezultatul artistic al interpretului-pianist.

Activitatea auzului muzical este strâns legată și de procesul de creare și re-creare a imaginii artistice – etapă indispensabilă în procesul de realizare interpretativă a creației muzicale. Este analizată aptitudinea auzul muzical de pe pozițiile psihologiei și pedagogiei muzicale. Auzul muzical este privit ca fenomen integru care cuprinde diferite manifestări: auzul melodic, armonic, polifonic, auzul timbro-dinamic, auzul (simțul) modal, auzul interior. Autoarea demonstrează relația strânsă între activitatea auzului cu imaginația, gândirea muzicală și memoria muzicală.

În comunicare este argumentată necesitatea și posibilitatea de dezvoltare a acestei aptitudini în clasa de pian. Autoarea trece în revistă metodele progresive ale pedagogilor-pianiști ai secolelor XX și XXI.

Gherghina BODA

cercetător științific I, doctor habilitat în istorie
Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, Universitatea de Medicină, Farmacie,
Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș, România
Email: ginaboda15@gmail.com

**FEMEI HUNEDORENE ÎN CERCETAREA MINIERĂ
A UNIVERSITĂȚII DIN PETROȘANI**

Universitatea din Petroșani este continuatoarea Institutului de Mine care a funcționat în București mai bine de 80 de ani și care, începând cu anul universitar 1957–1958, a funcționat la Petroșani. În anul 1991, Institutul de Mine din Petroșani devine Universitate Tehnică, iar din 1995, prin lărgirea domeniilor de studii, se transformă în Universitatea din Petroșani. În cadrul acestei instituții de învățământ superior s-au remarcat de-a lungul timpului mai multe cadre didactice femei, care prin activitatea de cercetare și publicistică s-au înscris cu succes în lista personalităților hunedorene. Dintre aceste femei dedicate domeniului tehnic se pot aminti: prof. univ. dr. ing. Irimie Sabina care, paralel cu activitatea de pro-

ducție din industria constructoare de mașini miniere a desfășurat și o prolifică activitatea didactică în domeniul managementului la catedra de Mașini miniere, prof. univ. dr. ing. Lazăr Maria, specialistă în exploatarea miniere și ingineria mediului și prof. univ. dr. ing. Kraus Sanda Mihaela, care s-a remarcat printr-o activitate didactică desfășurată pe o perioadă de 48 de ani și printr-o îndelungată colaborare cu institute de cercetare și unități industriale. Prin activitatea de cercetare și didactică universitară, precum și prin studiile publicate în reviste de specialitate din țară și străinătate, acestea au reușit să se impună într-un domeniu care a constituit dintotdeauna apanajul bărbaților, demonstrând o deosebită capacitate intelectuală.

Eugenia BOGATU

doctor, conferențiar
Departamentul Filosofie și Antropologie
Facultatea Istorie și Filosofie
Universitatea de Stat din Moldova
Email: bogatue@yahoo.com

**SENSURI ALE RAȚIONALITĂȚII ÎN FILOSOFIA
PRAGMATISTĂ AMERICANĂ**

Contribuția filosofilor clasici ai filosofiei americane este foarte valoroasă pentru întreaga filosofie universală contemporană. Ideile și experiența au reprezentat un tot întreg pentru esența filosofiei pragmatiste. Acțiunile eficiente, atât de importante pentru contextul sferei publice sunt determinate în sensul cel mai direct de rolul raționalității. Dinamica reflecției filosofice este influențată de participarea rațiunii în procesul de interogație și de problematizare a celor mai valoroase tematizări. În contextul filosofiei pragmatiste sunt analizate semnificațiile raționale a unor cuvinte. Conceptele sunt definite, astfel, în raport cu semnificațiile raționale pe care, implicit, le cuprind în ele. Semnificația rațională este considerată ca totalitate a fenomenelor incluse în experiențele mentale. Între sensurile multiple ale semnificațiilor raționale și comportament se include o strânsă interdependență. Sensurile raționalității sunt exprimate prin termenii „coerent” și „logic”, iar latura empirică este exprimată prin termenii „aplicabili” și „adecvat”

* Studiul este elaborat în cadrul proiectului 20.80009.1606.08 „Abordarea epistemologică a dezvoltării personale și a educației pentru societate: de la strategiile transdisciplinare la finalitățile pragmatice ale societății actuale din Republica Moldova”.

Victoria BOGDAN

doctorand, Școala Doctorală Științe Biologice

Valeria VRABIE

doctor în științe biologie, conferențiar universitar

Email: victoriabogdan@gmail.com

STUDII MICROBIOLOGICE ALE BIOMASEI DE *ENTEROCOCCUS FAECIUM* PENTRU ELIMINAREA EFECTELOR NEFASTE ALE ANTIBIOTERAPIEI ȘI RESTABILIREA ECHILIBRULUI MICROBIAN

În experimente s-au utilizat porci de Guineea cu greutate $1200g \pm 150g$, acclimatizați timp de 3 zile la condițiile de vivariu, selecționați în prealabil prin eliminarea exemplarelor cu tulburări gastro – intestinale. Animalele au fost repartizate în 4 loturi a câte 5 animale numerotate după cum urmează: Lotul 1 – martor, Lotul 2 – martor – la care s-au administrat antibiotice, Lotul 3 – tratat cu probiotic pe bază de biomasă de *Enterococcus faecium*, Lotul 4 – tratat cu Lactiferm. Pentru a elimina efectele nefaste ale antibioterapiei și a restabili echilibrul acestui ecosistem s-au administrat tulpini de microorganisme cu proprietăți probiotice *Enterococcus faecium*, care tranzitează în stare vie tubul digestiv, colonizează temporar acest loc și prin mecanisme directe (antagonism microbial, acțiune enzimatică) sau indirecte (stimularea imunității gazdei) conduc la refacerea florei locale atât ca structură cât și ca număr. În termen de 24 de ore de la administrarea tratamentului probiotic pe bază de biomasă *Enterococcus faecium* și, respectiv, Lactiferm, s-au observat următoarele: restabilirea poftelor de mâncare, normalizarea scaunului și creșterea în greutate.

Natalia BRANAȘCO

doctor în științe economice

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Email: natali_bran@yahoo.com

„ECONOMIA VERDE”: OPORTUNITĂȚI ȘI PROVOCĂRI SOCIAL-ECONOMICE

Potriviți experților din cadrul Programului Națiunilor Unite pentru Mediu, economia verde este definită ca o economie ce îmbunătățește nivelul de trai al populației și asigură justiția socială, în același timp reducând semnificativ riscurile pentru mediu. Cele mai importante caracteristici ale acestei economii sunt utilizarea eficientă a resurselor naturale, păstrarea și majorarea capitalului natural, reducerea poluării, prevenirea pierderii biodiversității, creșterea veniturilor și a ocupării forței de muncă. Economia verde este cercetată în contextul luptei

împotriva schimbărilor climatice și ca soluție pentru depășirea crizelor financiare și economice. Economia verde se bazează pe tehnologiile curate și verzi, iar dezvoltarea acestei economii va permite statelor și regiunilor lumii să evite o criză ecologică, care a afectat deja multe țări postindustriale. Aceasta determină necesitatea modernizării economiei, al cărui scop final, pe lângă creșterea economică și competitivitate, este îmbunătățirea nivelului de trai al populației și asigurarea condițiilor favorabile generațiilor viitoare. Realizarea acestui obiectiv este posibilă doar dacă dezvoltarea durabilă este asigurată pe baza principiilor „economiei verzi”.

Tatiana BUJOREAN

lector universitar

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău

Email: tbujorean@gmail.com

PODOABELE COSTUMULUI POPULAR ÎN BASARABIA LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

Demersul nostru investigațional este motivat de interesul sporit al societății față de componentele portului popular moldovenesc, în general, și a podoabelor purtate în viața cotidiană, de sărbători sau în ocazii ceremoniale, în particular. Prin această comunicare ne propunem să introducem în circuitul științific materiale inedite, identificate în expedițiile de teren: piese liturgice (cruciulițe de botez, de procesiune) și articole personale (inele, cercei) confecționate din materii prime prețioase (aur) și aliaje metalice, obiecte care reflectau importanța statutului social și civil al purtătorului. Aceste aspecte contribuie la inițierea unui demers de cercetare analitico-descriptiv a materiei prime, modului de utilizare și a semnificației obiectelor de podoabă ceremoniale create prin intermediul tehnicilor tradiționale ale artizanilor locali.

Cercetarea pleacă de la ipoteza de lucru că la o anumită etapă podoabele au constituit simboluri de recunoaștere ale membrilor care aparțineau unei categorii sociale, fiind etalate în diverse circumstanțe, devenind adevărați markeri ai identității și ai poziției într-o societate din mediul urban sau rural.

Identificarea, selectarea, sistematizarea și prelucrarea materialelor expedițiilor recente de teren ne va permite să analizăm societatea basarabeană inclusiv prin prisma evoluției podoabelor ceremoniale, parte componentă a practicilor, credințelor și cutumelor tradiționale, care au scop și semnificație pentru membrii societății respective la momentul istoric respectiv prin a marca spațiul socio-cultural de unde provin.

Liudmila BURȚEVA, doctor în informatică
Svetlana COJOCARU
doctor habilitat în informatică
mem. cor., vicepreședinte Academia de Științe a Moldovei,
Institutul de Matematică și Informatică „Vladimir Andrunachievici”
Email: svetlana.cojocaru@math.md
Ludmila MALAHOV, cercetător,
Alexandru COLESNICOV, doctor în informatică
Institutul de Matematică și Informatică „Vladimir Andrunachievici”

PLATFORMĂ PENTRU PROCESAREA DOCUMENTELOR ETEROGENE

Majoritatea documentelor (istorice sau contemporane, scrise de mână sau tipărite) au un caracter eterogen, de rând cu textul propriu-zis conținând și elemente de altă natură: formule matematice și chimice, partituri muzicale, scheme, diagrame, imagini etc. În cercetarea noastră vom opera cu documente, pentru componentele non-textuale ale cărora există unul sau mai multe limbaje de scripting ce permit reprezentarea digitală a acestora.

Dat fiind faptul că o automatizare completă a procesării documentelor eterogene este dificil sau poate chiar imposibil de efectuat, ne propunem drept scop crearea unei platforme, care ar îmbina module de prelucrare automată, semi-automată și manuală. Astfel, în mod automatizat putem realiza scanarea, recunoașterea segmentelor documentului în funcție de tipul acestora, asamblarea prezentărilor în limbaj de scripting cu integrarea metadatelor, reconstruirea imaginii paginii în baza scriptului, verificarea în anumite limite. În mod semi-automatizat se va efectua îmbunătățirea calității imaginii, analiza aspectului paginii, distribuirea sarcinilor pentru verificarea manuală. Pentru cazurile, când nu au putut fi aplicate proceduri automatizate sau semi-automatizate de verificare, aceasta va fi operată în mod manual, platforma oferind un anumit suport și pentru această modalitate.

Arhitectura platformei, propuse în lucrare, este orientată spre maximizarea suportului pașilor menționați prin crearea „ghișeului unic” de acces către toate instrumentele de procesare și prin reducerea operațiilor manuale.

* Lucrare realizată în cadrul proiectului 20.80009.5007.22. Sisteme informatice inteligente pentru soluționarea problemelor slab structurate, procesarea cunoștințelor și volumelor mari de date.

Olesea CAFTANATOV
PhD Student, Junior Researcher
Vladimir Andrunachievici Institute
of Mathematics and Computer Science
Email: olesea.caftanatov@math.md

INTELLIGENT INTERFACES

Problem statement: The educational field and life in general has become increasingly dependent on internet, web apps and mobile phones. Over the last five decades, information technologies have evolved at a steady pace and, in order to stay up with the information society, it is necessary to raise the overall effectiveness of training, starting with primary schools. Nowadays, schools with still crowded classes are preserved in Moldova, with pupils having to continue their studies at home because the time spent in schools is too short in relation to the overloaded program. Taking into account the current situation in the country, traditional schooling often does not provide the time, space or resources needed for decent training. Often it is still reduced to “frontal lessons” that are generally tedious and boring, which end up trivially with compelling demands such as “Memorize the X stamp from Y poem”. Not to mention the fact that teachers often treat their students differently, not in the good sense of this word. In any class, there are three categories of students: those with low level of success, medium level and high level. Low-level students are often devoid of proper attention, being considered “lazy” people who “do not want to learn” and the exposure orientation being often above the average level of perception of subjects.

A solution for removing the gaps in the traditional training system would be the differentiation (in the good sense of this word) by individualization and motivation of learning under the conditions of differentiated directed training in the classroom and in compensatory programs. It is well known that any normally born pupil has all the psychic abilities required for learning, but not all students apply their capabilities in the same way. In other words, not every student has the same experiences, abilities, qualities, attitudes, skills. Each student is a personality that must be treated appropriately because “anyone can learn anything at any age, provided that content is presented in an accessible form” (J. Bruner). In this context, another aspect of the problem is not the students’ unwillingness to learn, but the lack of information presentation in a way more accessible to their abilities.

The object of research and development:

The development of mobile technologies give us the opportunity to analyze and understand user’s behaviour. This is important, because without user behavior analysis we cannot make a good educational application orientated on individual user. In addition, using Intelligent Interface approach offers the possibility of anticipating user’s preferences, adapting, customizing and guiding. These fea-

tures of smart interfaces can increase the effectiveness of the teaching process in educational systems, thus contributing to progressive learning.

The results:

We analyzed different aspects of interfaces in general that are used in educations, such as affective interface, adaptive and personalized interfaces, we made few experiments to identify user's preferences in evaluating educational software. In addition, we developed few versions of GeoME application and research user's behaviour by integrating with Google Analytics Tools.

* Acknowledgement. This paper was written as part of the re-search project 20.80009.5007.22 „Intelligent information systems forsolving ill-structured problems, processing knowledge and big data”.

Irina CEACÎR

doctor în științe politice

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Email: i.a.ceacir@gmail.com

CULTURA ORGANIZAȚIONALĂ ÎN PERIOADA PANDEMIEI DE CORONAVIRUS COVID-19

Cultura organizațională reprezintă sistemul de valori și concepte, partajat de către membrii tuturor nivelurilor ierarhice în cadrul unei organizații și determină caracterul și comportamentul angajaților. Perioada de pandemie de coronavirus COVID-19 a schimbat o parte esențială din realitatea existentă în practica zilnică a organizațiilor de toate tipurile.

Pentru a clarifica unele aspecte de bază referitor la situația angajaților la locul de muncă în timpul pandemiei de coronavirus COVID-19 s-a realizat un studiu calitativ, la care au participat angajați din sectorul public 85,2% și privat 18,5% din diferite categorii de vârstă (28,9% 18 – 35 ani, 27,4% 36 – 45 ani, 43,7% 46 ani și mai mult) din mediul urban și rural (92,6% urban și 7,4% rural).

Conform rezultatelor studiului s-a constatat că valorile culturii organizaționale au fost afectate în pandemie. Majoritatea au specificat că le-a lipsit comunicarea directă și au avut de suferit elemente ce formează cultura organizațională, precum: empatia, colaborarea, unitatea, sentimentul de răspundere colectivă, încredere, siguranță, stabilitate etc. Cu toate acestea respondenții consideră că situația complicată care a apărut din cauza pandemiei de coronavirus le-a oferit șansa să facă unele schimbări la nivel de activități, care duc spre îmbunătățirea unor aspecte ale culturii organizaționale, precum: noi tendințe la nivel decizional, alte căi de conlucrare și de eficientizare a muncii la distanță.

În concluzie, afirmăm că munca online, rezultat al pandemiei de coronavirus, a creat noi abilități și noi deprinderi pentru angajații interesați, iar cei

care nu au depus efort să se încadreze noilor cerințe au rămas fără surse de venit sau cu performanță scăzută, ceea ce are impact asupra valorilor culturii din organizația din care fac parte. Orice acțiune sau inacțiune, fie la nivel individual, fie organizațional va oferi un rezultat în perspectivă: pozitiv sau negativ.

Marina CERCAȘIN

muzeograf

Muzeul de Istorie a orașului Chișinău

Email: marinacerkashina@mail.ru

COSTUMUL NUȚIAL CA SUBIECT DE CERCETARE

În comunicarea de față vom reflecta asupra costumului de nuntă ca subiect de cercetare, reiterând necesitatea repertorierei, descrierii, conservării și valorificării pieselor ca parte integrantă a patrimoniului cultural al țării. Piesele costumului nupțial au o deosebită pondere în calitate de actanți ai întregului ceremonial nupțial desfășurat în mediul urban și cel rural. Costumul de nuntă a devenit un mijloc de comunicare non-verbală, de translație vizuală a informației prețioase ce ține de cultura materială și spirituală, precum și de statutul social-economic al posesorilor într-o anumită societate.

Necesitatea abordării studierii costumului nupțial moldovenesc este argumentată de lipsa literaturii de specialitate care să prezinte acest subiect complex, precum și de necesitatea de sistematizare a informației existente. Piese ale costumului nupțial și accesorii au fost identificate de noi în mai multe expediții de teren, inclusiv și cele din ultimii ani. În colecțiile MNIM, MNEIN, MNAM, Muzeului de Istorie a orașului Chișinău și în unele muzee locale, se păstrează piese vestimentare și accesorii, care necesită repertoriere, restaurare autentică și conservare, pentru a fi ulterior promovate, inclusiv, în cadrul unor expoziții tematice. O deosebită relevanță pentru cercetarea noastră constituite fotografiile de epocă care reprezintă o sursă veritabilă a pieselor nupțiale caracteristice unei anumite perioade. Menționăm și valoarea interviurilor cu respondenții din mai multe localități.

În concluzie, subliniem că pentru sistematizarea informațiilor documentate, este necesară abordarea unui anumit algoritm de cercetare a costumului nupțial. Studiind literatura de specialitate ce ține preponderent de istoricul costumului popular, au optat pentru tipologizarea și descrierea costumului nupțial, având în vedere aspecte de gen (costum de mireasă, costum de mire), acoperămintele de cap, podoabele, și ne-am propus să examinăm costumul nupțial în plan diacronic, urmărind evoluția și a componentelor sale de la finele secolului al XIX-lea până la începutul secolului al XXI-lea.

Igor CERETEU
 doctor habilitat în istorie
 Institutul de Istorie
 Email: igor.cereteu@gmail.com

NOI CONTRIBUȚII LA ISTORIA MĂNĂȘTIRII SURUCENI

Mănăstirea Suruceni, vechi centru duhovnicesc din Moldova, a fost ctitorită cu statut de schit prin 1785 de boierul Casian Suruceanu pe moșia sa, fiind susținut de unii țărani răzeși și de ieromonahul Iosif de Muntenegru. Ctitorul a oferit locul pentru schit, mijloacele financiare și l-a înzestrat cu cele necesare ofiterii serviciilor divine. Printre bunurile dăruite de ctitor se numără și cărțile pentru slujbă. Spre regret, multe au dispărut odată cu închiderea așezământului monahal în timpul regimului sovietic. Din sursele publicate anterior am identificat primele cărți dăruite schitului de Casian Suruceanu: un *Antologhion* (București, 1777), un *Penticostarion* (București, 1783) și *Rânduiala sfințirii bisericii* (Chișinău, 1820). Din condica schitului Suruceni din 1817 aflăm că în prima jumătate a secolului al XIX-lea în bibliotecă existau mai mult de 10 cărți de slujbă. În mănăstire exista un *Nomocanon* (ms) din secolul al XVIII-lea, provenit de la mănăstirea Vorona, care nu a ajuns până în zilele noastre, însă a fost valorificat în perioada interbelică. În condica din 1830 numărul cărților este mai mare și atestăm unele de lectură duhovnicească. Potrivit unor date de arhivă la sfârșitul secolului al XIX-lea în biblioteca de la Suruceni existau cinci evanghelii. În prima jumătate a secolului al XX-lea numărul cărților crește considerabil, fiind atestate către mijlocul acestui secol 123 de cărți tipărite și câteva manuscrise. După închiderea mănăstirii inventarul bisericesc și cărțile au dispărut. În urma cercetărilor din ultimul timp am identificat o parte din ele printre cărțile mănăstirii Noul Neamț, depozitate la Agenția Națională a Arhivelor din Republica Moldova. Din aceste surse putem reconstitui cu aproximație lista cărților din biblioteca mănăstirii Suruceni, provenite din diferite centre tipografice din spațiul românesc și de peste hotare. Cărțile păstrate până în prezent constituie valoroase piese de patrimoniu, care necesită restaurare și conservare în condiții adecvate.

Oleg CHIHAI
 doctor în biologie
 Institutul de Zoologie
 Email: olegchihai@yahoo.com

DIVERSITATEA PARAZITOFAUNEI LA *MUS MUSCULUS* DIN ECOSISTEMELE NATURALE ȘI ANTROPIZATE ALE REPUBLICII MOLDOVA

Scopul cercetărilor vizează studiul diversității parazitofaunei la *Mus musculus* din ecosistemele naturale și antropizate. Șoarecele de casă (*M. musculus*) este o specie de rozătoare, care face parte din familia Muridae, ordinul Rodentia. Spre deosebire de alte specii de șoareci, aceasta are o plasticitate ecologică, manifestată prin diversitate sporită a habitatelor și schimbarea lor în diferite anotimpuri. Este o specie adaptată la condițiile de casă, depozite, magazii, garaje și subsoluri. În condiții naturale populează diferite agrocenoze, sectoare cu plante ruderales, perdele forestiere, poiene, plaiurile din bălțile râurilor, stoguri și clăi de paie. Indicele prevalenței cu *Mesocestoides lineatus larvae* constituie 16,7%, iar cel al intensității este de 1,0, respectiv cu *Paranoplocephala omphaloides* – 4,2%, 1,0, *Rodentolepis straminea* – 8,3%, 3,5, *Hydatigerataeniaeformis larvae* – 16,7%, 1,0, *Skrjabinae lobata* – 4,2%, 2,0, *Capillaria hepatica* – 16,7%, intensitate medie (++) , *Syphacia stroma* – 8,3%, 100,5, *Syphacia obvelata* – 33,3%, 82,5, *Strongyloides ratti* – 4,2%, 14,0, *Mastophorus muris* – 33,3%, 3,3, *Trichocephalus muris* – 8,3%, 2,0.

Astfel, prevalența speciilor din clasa Cestoda este de 45,8% (*M. lineatus larvae*, *P. omphaloides*, *R. straminea*, *H. taeniaeformis larvae*, *S. lobata*), a celor din Nematoda este de 58,3% (*C. hepatica*, *S. stroma*, *S. obvelata*, *S. ratti*, *M. muris*, *T. muris*), iar indicele invazional total constituie 54,2%.

Nina CIORCHINĂ
 doctor în științe biologice
 Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”
 Email: ninaciorchina@mail.ru

CONSERVAREA ȘI MENȚINEREA PLANTELOR RARE PRIN VITROCULTURĂ

Mărirea suprafețelor cultivate, construcția obiectelor industriale, și alte activități a omului se reflectă negativ asupra florei și vegetației Republicii Moldova. Păstrarea și ocrotirea speciilor rare este una din cele mai importante probleme al botanicii contemporane, care atrage tot mai mare atenție savanților din toată lumea. Plantele rare și cele pe cale de dispariție sunt componentul cel mai vulnerabil în conservarea fitodiversității și pierderea lor este nerecuperabilă. Aceste

specii rare din flora spontană a Republicii Moldova sunt obiectul de cercetare a laboratorului de Embriologie și Biotehnologie a GBNI. În special plantele de înaltă decorativitate cu flori frumoase atrăgătoare, efemeroidale vernale din fam. *Amarillydaceae*: *Lilium martagon* L., *Fritillaria montana* Hoppe, *Bellevalia sarmatica* (Georgi) Woronov, *Galanthus. nivalis* L., *Galanthus Elwesi* Hook, *Galanthus plicatus* Bieb., *Leucojum aestivum* L, *Sternbergia colchiciflora* Waldst et Kit. sunt abuziv colectate.

Aplicarea metodelor de înmulțire *in vitro* reprezintă o posibilitate sigură pentru a ocroti aceste specii endemice în grădini botanice și repatrierea lor în nișele naturale. Vitrocultura are un șir de avantaje în comparație cu metode clasice de regenerare și menținerea lor în colecții. Potențialul morfogenetic de regenerare a speciei este îndus de mai mulți factori: de genotipul explantului, capacitatea regenerativă, condițiile biotice și abiotice (temperatura, lumina, umiditatea, anotimpul), componența chimică mediului nutritiv, prezența sau absența regulatorilor de creștere corespunzători, cu rol important în inducerea și declanșarea proceselor de regenerare și organogeneza este indiscutabil.

Păstrarea culturilor în condițiile *in vitro*, permite dirijarea cu procesul de dezvoltare speciilor cultivate lentă sau mai sporită și posibilitate sigură de a menține colecțiile de plante rare și pe cale de dispariție timp îndelungat în vitrocultură, această stagnare nu este în detrimentul viabilității și nu reduce numărului de subcultivări productive.

Laboratorul respectiv a reușit să realizeze proiecte privind introducerea în cultura *in vitro* speciilor rare și elaborarea tehnologiilor de microclonare și micro-propagare, descrierea protocoalelor de multiplicare la toate etapele de obținerea materialului săditor de plante rare începând cu alegerea explantului și inocularea pe medii nutritive până la aclimatizarea și adaptarea la condițiile *ex vitro* plantulelor.

Elena CHIRVAS, cercetător științific

Email: elena.chirvas@usmf.md

Vlada-Tatiana DUMBRAVA

doctor habilitat în științe medicale

profesor universitar

Email: vladadumbrava2020@gmail.com

Iulianna LUPAȘCO

doctor habilitat în științe medicale

conferențiar cercetător

Email: labgastroenterologie@usmf.md

Laborator de cercetare gastroenterologie

Universitatea de Stat de Medicina și Farmacie „Nicolae Testemițanu”

EVALUAREA COLESTEROLULUI LA PACIENȚII CU ASTM BRONȘIC ȘI INFECȚIE CRONICĂ VHB

Introducere: Infecția cronică cu virusul hepatitic B (VHB), în pofida succesorilor obținute până acum în domeniul diagnosticului și tratamentului hepatitei cronice VHB, rămâne în continuare o problemă nerezolvată pentru cercetători. Interrelația infecției cronice VHB și astm bronșic, prezintă de asemenea o dilemă. Dereglările metabolismului lipidic, ce se pot dezvolta în ambele patologii, ar putea fi una din cauzele răspunsului insuficient la tratament.

Scopul: Evaluarea colesterolului la pacienții cu astm bronșic și infecție cronică VHB.

Material și metodă: În lotul de bază (lotul I) au fost incluși 93, ce suferă de astm bronșic cu marcherii serici pozitivi pentru infecția cronică VHB, dintre care: 27 p.(29%) cu HBsAg pozitiv și 66 p. (71%) cu HBsAg negativ / anti HBcor total pozitiv. Lotul II a fost constituit din 73 p. cu infecție cronică VHB, dintre care: 17 p.(23,28 %) cu HBsAg pozitiv și 56 p.(76,71%) cu HBsAg negativ / anti HBcor total pozitiv. Lotul III a fost constituit din 21 p. cu astm bronșic, iar lotul IV (de control) din 83 de persoane practic sănătoase. Participanților în studiu li s-a evaluat nivelul colesterolului din ser.

Rezultate: Nivelul colesterolului în loturile I, II și III a fost semnificativ mai mare față de lotul de control(IV), în lotul de bază (I) fiind cel mai mare (între lotul I și IV – $p < 0,001$, între lotul II și IV – $p < 0,01$, iar între lotul III și IV – $p < 0,05$). De asemenea s-au determinat diferențe semnificativ statistic ale valorilor colesterolului între lotul I și II [$p < 0,05$] și între lotul II și III [$p < 0,05$].

Concluzii: Nivelul de colesterol mai elevat la astmaticii cu infecție cronică VHB, denotă dereglări mai exprimate în metabolismul lipidic. Evidențierea acestor modificări necesită examinarea lipidogramei desfășurate în grupul pacienților cu astm bronșic și infecție cronică VHB.

Raisa CHIȚAN

Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”

Email: chitan.rodica@yahoo.com

**PARTICULARITĂȚILE MICROCLONĂRII SPECIILOR
VACCINIUM VITIS-IDAEA L. ȘI VACCINIUM MACROCARPON AITON**

Cercetările au fost realizate în Laboratorul de Embriologie și Biotehnologie al Grădinii Botanice Naționale (Institut) „Alexandru Ciubotaru”. Pentru inițierea culturii *in vitro* a plantelor de merișor – *Vacciniumvitis-idaea* L. (soiul ‚Grintesegen’) și *Vacciniummacrocarpon* Aiton (soiul ‚Piligrim’) a fost utilizat mediul Woody Plant Medium (după Lloyd și McCown) gelificat cu agar pudră, pH-ul mediului a fost ajustat la valoarea 5,0.

În urma cercetărilor efectuate a fost stabilită componența mediilor de cultură, favorabile pentru microclonarea speciilor date. Pentru microclonarea plantelor de merișor cel mai favorabil s-a dovedit a fi mediu nutritiv Woody Plant Medium gelificat cu agar și suplinit cu zeatină: WPM – 100%, zeatină – 0,5 mg/l, zaharoză – 30 g/l, agar – 5 g/l, pH – 5,0. După o perioadă de incubare în camera de creștere, s-a observat apariția și alungirea noilor lăstari la ambele specii studiate. Totuși acest mediu a acționat diferit asupra microclonării plantulelor de *V. macrocarpon* Aiton și *V. vitis-idaea* L. Majoritatea plantulelor de *V. macrocarpon* Aiton (soiul ‚Piligrim”) au format doar 3-6 microcloni la un inocul, însă acești microcloni erau viguroși, bine dezvoltati, cu înălțimea de 8-10 cm, cea ce ne permite să obținem mai mulți minibutași dintr-un microclon. Fiind transferați pe mediu nutritiv rizogen, acești minibutași au avut un randament de înrădăcinare de circa 100%. Plasarea pe mediul de cultură adiționat cu zeatină a minibutașilor de *V. vitis-idaea* L. (soiul ‚Grintesegen’) a favorizat inducerea mugurilor laterali pe axul plantulei, cea ce a provocat proliferarea lăstarilor: s-au format circa 10-12 lăstari per inocul. Acești microcloni erau firavi, subțiri (înălțimea de 3-5 cm) și fiind transferați ulterior pe mediu nutritiv rizogen, aveau un procent de supraviețuire și înrădăcinare de circa 70-80%. Dimensiunile optime ale explantului pentru microclonare la ambele specii constituie 1,5-2 cm.

Cristina Maria CÎMPIANU

doctorand

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Expert restaurator carte, document

Email: mmcc78@yahoo.co.uk

**STAREA DE CONSERVARE A DOUĂ EXEMPLARE ALE CEASLOVULUI
TIPĂRIT LA DUBĂSARI ÎN ANUL 1794 AFLATE
LA MUZEUL EPARHIAL HUȘI**

Mihail Strelbițchi, legător de cărți, gravor rafinat și meșter tipograf, domină arta tipografică moldovenească, Nicolae Iorga menționa că „întreg sec. al XVIII-lea trăiește în gravurile” lui. Personaj cu o origine controversată, unii istorici consideră că era polon de origine, însă rusificat și de confesiune ortodoxă, alții că era un rus venit în Moldova din Constantinopol prin Muntenia, sau un preot rus, ori un rus de origine poloneză. Cert este că în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea acesta se stabilește la Iași, unde începe să lucreze ca gravor, legător și tipograf, semnând lucrările sale drept „ierei Mihaila Strilbit” (Strilbițchi), „popa Mihai în Iași”, „preotul chir Mihail Ro(sianul?)”, „Protoierei Mihailu (Strelbițchi)”. Dintre cele câteva zeci de lucrări la care acesta și-a adus contribuția de-a lungul vieții sale, fie ca gravor sau ca tipograf, unele sunt tipărite în afara granițelor Moldovei, respectiv la Dubăsari și Movilău. *Ceaslovul* tipărit la Dubăsari în anul 1794, unde Strelbițchi își instalează tipografia pentru o scurtă perioadă de timp, este o carte în care el presară nenumărate elemente din arta sa grafică: litere ornate, frontispicii, vignete și gravuri ce poartă semnătura acestuia.

Muzeul Eparhial Huși deține în bogatul său inventar de carte veche două exemplare ale *Ceaslovului* de la Dubăsari. Acestea se află într-o stare de conservare relativ bună, păstrându-se aproape integral, niciun volum nu conține, în schimb, pagina de titlu. Cărțile sunt tipărite în limba română, cu caractere chirilice, cu cerneală neagră, pe o singură coloană, 23 de rânduri pe pagină, pe hârtie de fabricație manuală de diferite nuanțe. Ambele volume sunt legate în piele de culoare maro, scoarțe din lemn și încuietori metalice, pielea fiind degradată, prezintă lipsuri de suport și urmele unui atac xilofagic. Cusătura este executată pe trei binduri profilate din sfoară. Hârtia prezintă patina funcțională, depozite de ceară și murdărie, halouri de apă, cât și pierderi de suport. Unele file sunt desprinse din cusătură, fapt ce a dus la franjurarea acestora. Toate degradările, dar și valoarea exemplarelor în sine, impune necesitatea restaurării operelor artei tipografice românești.

Mariana COCIERU

doctor în filologie

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”

Email: mcocieru@mail.ru

DOCUMENTAREA MANIFESTĂRILOR CUTUMIARE PRILEJUITE DE TRECKERILE EXISTENȚIALE UMANE ÎN BASARABIA

În demersul de față autorul va urmări evoluția cercetărilor de teren în Basarabia în vederea consemnării manifestărilor cutumiare prilejuite de trecerile existențiale umane: nașterea, nunta și înmormântarea. De asemenea, vor fi analizate și aparițiile editoriale care se referă nemijlocit sau tangențial la subiectul de investigație, pentru a stabili aspectele care nu au intrat în sfera de cercetare a autorilor. Ceremonialurile de trecere, grație naturii lor perene, cât și caracterului multifuncțional, reprezintă zona cea mai productivă a folclorului. Studiile efectuate de cercetători demonstrează că forța tradiției este mai pronunțată în domeniul ritualurilor legate de viața de familie decât al obiceiurilor în general, deoarece și manifestarea obiceiurilor într-un mediu restrâns implică un comportament cutumiar sporit. Investigațiile actuale consemnează o serie de transformări pe care le-au suferit obiceiurile de familie sub influența noilor contexte istorice, sociale și economice. În urma analizării materialului furnizat de performerii de folclor observăm că cel mai bine păstrat în habitatul tradițional rămâne a fi ritualul funebru, întrucât cuprinde elemente foarte importante pentru studiu: spiritualitate, conținut psihologic, comportament uman, mentalitate arhetipală, credințe și superstiții privind moartea și imaginea „dalbul de pribeag”, practici magice și reprezentări cutumiare. Procesele continue de transformare și reactualizare a patrimoniului cultural imaterial cer imperios revizuirea și reconsiderarea elementelor de cultură tradițională și, desigur, documentarea științifică prin noi colecții de materiale etnofolclorice care să corespundă complexității și caracterului sincretic al fenomenelor tradiționale, pentru a contribui la patrimonializarea și asigurarea viabilității tezaurului etnofolcloric românesc.

Svetlana CODREANU

doctor în biologie

Institutul de Microbiologie și Biotehnologie

Email: codreanu.svetlana@gmail.com

SPECIALIZAREA INTELIGENTĂ PENTRU O AGRICULTURĂ DURABILĂ

Specializarea inteligentă reprezintă o strategie inovatoare de transformare economică la nivel local. Conceptul de „specializare inteligentă” pornește de la

premiza că o țară (sau regiune) nu poate excela în toate domeniile științei și inovării, dar fiecare țară (sau regiune) are propriile atuuiri și domenii unde există cel mai înalt potențial de inovare.

Sectorul agro-alimentar reprezintă un sector cheie în procesul de elaborare în Republica Moldova a Strategiei naționale de specializare inteligentă, care își propune identificarea nișelor de specializare ce ar favoriza impactul cercetării asupra economiei și societății. În baza cartografierii potențialului economic, științific și inovativ, realizat cu suportul Centrului Comun de Cercetare al Comisiei Europene, a fost inițiat procesul de descoperire antreprenorială – o etapă decisivă pentru identificarea nișelor de specializare inteligentă cu impact major. Primul atelier de descoperire antreprenorială, a identificat provocările și obiectivele pentru subdomeniile:

- (1) Biotehnologii avansate pentru agricultură;
- (2) Agricultura sustenabilă, inclusiv ecologică;
- (3) Produse alimentare cu valoare adăugată.

Scopul celui de-al doilea atelier de descoperire antreprenorială a fost identificarea ideilor de proiecte care ar contribui la realizarea obiectivelor trasate pentru fiecare subdomeniu.

Sperăm că acest dialog continuu dintre reprezentanții mediului de afaceri, societății civile, autorităților publice și instituțiilor de cercetare vor contribui la intensificarea durabilă a producției agricole în țara noastră.

Ludmila D. COJOCARU

doctor în științe istorice

Universitatea de Stat din Moldova

Email: lcojocar@usm.md

COPIII ȘI RĂZBOIUL: REFLECȚII ASUPRA PERIOADEI DE SOVIETIZARE FORȚATĂ A TRANSNISTRIEI ȘI BASARABIEI

La 28 iunie 1940, în baza protocolului adițional secret al pactului Ribbentrop-Molotov, teritoriul României de la est de râul Prut a fost anexat la Uniunea Sovietică. Către finele lunii august 1940, împreună cu raioanele din stânga râului Nistru, Basarabia a fost declarată Republică Sovietică Socialistă Moldovenească și imediat a intrat sub incidența *politicilor de sovietizare forțată*, întrerupte de un alt flagel fără precedent – cel de al Doilea Război Mondial, care în memoria comunităților băștinașe este marcat de pierderi umane mari pe ambele părți ale frontului.

Studiul de față își propune să elucideze mecanismele și politicile de sovietizare forțată a Transnistriei și Basarabiei în perioada celui de al Doilea Război Mondial în memoria copiilor din familiile de „dușmani ai poporului”, ulterior deportați în

regiunile de est ale URSS. Autorul aduce în atenție importanța cercetării vocilor îndelung marginalizate de istoriografia sovietică – *copiii Gulagului*, pasibile să cuprindă sensibilitatea emoțională, trăirile dramatice și strategiile de negociere cu propriul trecut prin asumarea statutului de *martor*.

Memoriile copiilor descendenți din familiile „dușmanilor poporului” reflectă discrepanțele dintre miturile propagandei sovietice despre „viața fericită în URSS” și realitățile cotidiene. Vocile lor privind evenimentele circumscrise celui de al Doilea Război Mondial constituie sursă importantă pentru studiile de sinteză privind trecutul totalitar, dar și pentru cercetarea impactului politicilor de sovietizare asupra societății contemporane din Republica Moldova.

Maricica COLȚUN

doctor în științe biologice

Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”

Email: mcoltun@mail.ru

CONSERVAREA ȘI CERCETAREA PLANTELOR AROMATICE ÎN GRĂDINA BOTANICĂ

În condițiile actuale, când asistăm la scăderea drastică a ratei globale privind diversitatea vegetală, misiunea grădinilor botanice în păstrarea și conservarea biodiversității se impune cu necesitate. Tradițional grădinile botanice se implică cu precădere în activitățile de conservare *ex situ*, bazate pe crearea, cercetarea și menținerea colecțiilor de plante vii, respectiv își propun un management bazat pe promovarea conceptelor de conservare și utilizare durabilă a resurselor vegetale.

Un rol semnificativ în prevenirea pierderii speciilor și a diversității lor genetice îl joacă colecțiile de plante vii sau conservate pe care le adăpostește GBNI, cum ar fi grupa de plante aromatice.

În flora spontană a Republicii Moldova se întâlnesc 163 specii de plante ce conțin ulei volatil. Plantele din flora spontană nu pot servi drept bază de colectare a materiei vegetale, respectiv sunt utilizate ca material de înmulțire și creștere a acestuia în cadrul grădinii. Un obiectiv de bază pentru cercetătorii grupului de plante aromatice, este și introducerea unor specii valoroase din diverse regiuni geografice, oportunitate fiind condițiile pedoclimaterice prielnice pentru creșterea și acumularea substanțelor biologice active. Unele din ele cu succes au fost utilizate în elaborarea remediilor cu acțiune antimicrobiană și antimicotică, la producerea articolelor cosmetice, în gastronomie și la producerea vinurilor aromatizante.

În prezent colecția numără peste 120 specii de plante aromatice, care conțin ulei volatil, fiind și surse importante de vitamine și minerale. Se regăsesc și în aromaterapie, în scopul prevenirii și vindecării multor maladii, datorită proprietăților

antimicrobiene, antivirale și antifungice. Pe larg sunt utilizate în industria de parfumuri și cosmetică. Speciile aromatice reprezintă relevante surse de plante melifere.

Colecției de plante aromatice îi revine un rol important în educația ecologică a publicului larg și în procesul instructiv-educativ școlar și universitar.

Tatiana COMENDANT

doctor în sociologie, conferențiar universitar

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Email: tatianacomend@gmail.com

Vasile COMENDANT, doctorand

Academia de Administrare Publică

Email: comendv@gmail.com

IDENTIFICAREA ȘI DISEMINAREA BUNELOR PRACTICI ÎN SALVGARDAREA ȘI VALORIFICAREA PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL DE CĂTRE AUTORITĂȚILE PUBLICE LOCALE

Prezentul studiu evocă o analiză complexă a identificării bunelor practici în salvagardarea și valorificarea patrimoniului cultural național de către autoritățile publice locale. Sondajul sociologic a fost realizat în perioada august – septembrie 2020, pe un eșantion reprezentativ de 607 de persoane din Republica Moldova. Investigația reprezintă radiografia tabloului motivațional al cetățenilor noștri privind gradul de implicare al acestora în protejarea obiectelor de patrimoniu cultural.

Analiza datelor procesate ne indică la faptul că autoritățile publice locale dispun de bugete insuficiente pentru a putea conserva, întreține sau promova obiectele de patrimoniu cultural, precum și lipsa specialiștilor în domeniu patrimoniului cultural indică că nivelul de salvagardare și valorificare de către autoritățile administrației publice locale a obiectelor culturale care reprezintă valoare istorică sau arhitecturală sunt protejate la un nivel înalt doar în proporție de 18,78%. Dar în pofida tuturor greutăților pe care le întâmpină autoritățile publice locale în salvagardarea corespunzătoare a monumentelor de patrimoniu cultural național, cetățenii țin la monumentele de patrimoniu cultural din localități și sunt gata să-și aducă aportul pentru promovare și valorificarea acestora.

S-a cercetat semnificația obiectelor de patrimoniu cultural național și aspectul cunoașterii acestora de către cetățeni, care este valoarea istorică a obiectelor de patrimoniu cultural din localitățile de reședință.

O atenție deosebită în lucrare se acordă rolului patrimoniului cultural în educația cetățenilor prin sistematizarea cunoștințelor despre patrimoniul cultural național și mondial. Cercetarea întreprinsă atestă faptul că în instituțiile de

învățământ în mică măsură se educă copii în spiritul protejării obiectelor care reflectă trecutul istoric al poporului nostru.

Cercetarea problematicii vizate denotă că salvagardarea și valorificarea patrimoniului cultural național trebuie să constituie o normă obligatorie pentru toți cetățenii comunității, membri ai căreia sunt parte.

Liliana CONDRATICOVA

doctor habilitat în studiul artelor și culturologie
Academia de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat din Moldova
Email: condraticova.asm@gmail.com

CHIȘINĂU. EXPERIENȚE CULTURALE DE NEUITAT

În ierarhia nevoilor umane, pe lângă cele fiziologice, de securitate fizică și socială, de asociere, afirmare și realizare personală, nevoia de frumos își are locul său aparte, noi venind în această societate pentru a construi și nu a demola. Din această rațiune, am ales doar câteva obiective de vizitat pentru a redescoperi și noi acest oraș, dar și pentru a umple și reumple aceste goluri. Mai ales acum, când societatea contemporană are nevoie de informație de calitate.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Silvia CORLĂTEANU-GRANCIUC

doctor în istorie
Institutul de Istorie
Email: silvia.corlateanu2006@yahoo.com

CHESTIUNEA TRATATULUI BASARABIEI ÎN CADRUL RELAȚIILOR ROMÂNNO-RUSO-ITALIENE ÎN PERIOADA 1920–1927

La 28 octombrie 1920, la Paris, Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia, pe de o parte, și România, pe de altă parte, au semnat Tratatul de recunoaștere a Unirii Basarabiei cu România, document prin care părțile declarau că „recunosc suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei”.

După o perioadă de așteptare, puterile semnatare au purces la ratificarea acestuia: Marea Britanie și România au ratificat Tratatul la 19 mai 1922, apoi Franța la 11 mai 1924. Japonia nu a ratificat tratatul. Italia și-a onorat promisiunea abia la 8 martie 1927. Pe parcursul anilor 1920–1927, chestiunea ratificării tratatului de către Italia a devenit o temă importantă, dacă nu primordială, în raporturile româno-italiene, cu largi implicații internaționale, inclusiv a Rusiei.

La început, în raport cu Rusia sovietică, Italia aștepta să vadă profilat cursul noului regim bolșevic. Până la recunoașterea unirii Basarabiei, Alianții, între care și Guvernul de la Roma, erau aproape convinși că războiul civil din Rusia va fi câștigat de rușii „albi” (în mare parte, sprijiniți militar de Marile Puteri), însă, odată cu eșecul rezistenței „albe” și după lansarea programelor economice bolșevice, Italia, care avea interese economice pe piața rusă, se va lăsa ademenită de avantajele pe care le propunea NEP-ul lui Lenin. Rusia sovietică, urmărind să spargă izolarea politică și blocada economică occidentală și să obțină recunoașterea internațională, a găsit în Italia un prim partener interesat de materiile prime și piețele sale de desfacere. Relațiile economice ale Italiei cu Rusia au tergiversat ratificarea Tratatului Basarabiei lăsând amprente puternice în relațiile diplomatice dintre Italia și România. Sub acest aspect, chestiunea Tratatului și problema eșecului Romei de a ratifica documentul care a recunoscut suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei, a planat ca un bolovan asupra relațiilor bilaterale italo-române și a generat dispute și polemici diplomatice controversate în relațiile italo-româno-ruse.

Alina CUTCOVSCHI-MUȘTUC

doctor în științe biologice
Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”
Email: alinacutcovschi@mail.ru

CULTURA *IN VITRO* A PLANTELOR MEDICINALE ÎN GRĂDINA BOTANICĂ

Sfârșitul mileniului doi se caracterizează printr-o puternică implicare a biotehnologiei în viața omului, în toate domeniile de activitate. Cu ajutorul metodelor biotehnologice s-au făcut progrese considerabile în crearea de noi genotipuri de plante cu însușiri favorabile și cu randamente sporite față de materialul biologic de la care s-a plecat. Una din aceste metode biotehnologice actuale este metoda de culturi *in vitro* a plantelor, în deosebi a plantelor medicinale.

Există foarte puține plante care nu au valoare medicinală. De asemenea, există o cerere sporită în obținerea materialului săditor a plantelor identificate ca fiind benefice în farmacologie, medicină, fapt ce a dezvoltat un mare interes pentru efectuarea studiilor prin care să se identifice cele mai eficiente metode de micropropagare a plantelor din țesuturile deja existente. Atâta timp cât cererea și nevoia de plante cu proprietăți farmaceutice s-au mărit, este nevoie de metode optime de obținere a unor cantități cât mai mari prin intermediul proceselor standardizate de multiplicare *in vitro*.

Cercetările științifice de micropropagare a plantelor în cultura *in vitro* se efectuează în cadrul laboratorului Embriologie și Biotehnologie al Grădinii Botani-

ce Naționale (Institut) „Alexandru Ciubotaru” la plantele medicinale, cum ar fi: *Withania somnifera* (L) Dunal, *Stevia rebaudiana* Bertoni, *Polymnia sonchifolia* Poepping&Endlicher, *Lavandula angustifolia* Mill., *Artemisia balchanorum* Krasch. etc.

Pentru cultura *in vitro* a plantelor medicinale sunt testate și cercetate explantele ca: meristeme apicale, fragmente de lăstari, fragmente de limb foliar. Explantele sunt dezinfectate cu sterilizantii chimici, după care este posibilă inocularea pe mediile nutritive. Inoculii mai efectivi pentru inducerea morfogenezei s-au dovedit a fi meristeme apicale pentru proliferarea caulogenezei și fragmente de limb foliar pentru declanșarea procesului calusogen.

Victoria DANILA

lector universitar, doctorand
Universitatea Tehnică a Moldovei
Email: victoriavasiledanila@gmail.com

DEZVOLTAREA DE PRODUSE FUNCȚIONALE ȘI DURABILE PENTRU COPIII CU NECESITĂȚI SPECIALE

Actualitatea temei propuse se bazează pe afirmația că fiecare copil ar trebui să fie îngrijit. Deci, îmbrăcăminte funcțional-durabilă poate îmbunătăți abilitățile copilului prin abordarea nevoilor lor unice, fără a sacrifica stilul personal și expresia de sine. Îmbrăcăminte funcțională adaptată copiilor cu necesități speciale le poate îmbunătăți calitatea vieții nu doar a lor, ci și al părinților acestora.

Dezvoltarea unor produse de îmbrăcăminte funcțională pentru categorii de purtători cu necesități speciale pe grupă de vârstă s-au conturat ca o direcție actuală de cercetare într-un domeniu, care are ca scop principal creșterea calității vieții prin asigurarea izolării termice, aspectului estetic și al unui confort senzorial și psihoemoțional corespunzător, precum și facilitarea socializării.

Au fost analizate și aspectele medicale ale copiilor cu nevoi speciale, recomandările medicilor și prescripțiile obligatorii pentru regimul zilei, igiena activităților cotidiene, manipulările medicale la care sunt supuși acești pacienți. Toate acestea se constituie în sistemul de factori inițiali care condiționează soluțiile compoziționale, constructive și tehnologice ale produselor de îmbrăcăminte.

Au fost propuse soluții inovative ale produselor vestimentare cu stabilirea caracteristicilor particulare al fiecărei categorii de purtători.

Oleg DANILCEAC

Locotenent major
Email: danilceac@gmail.com

COUPABLE DE RIEN

În timp ce reprezentanților familiilor nobiliare din multe state europene li se acorda locul prioritar în *marea carte de aur a istoriei*, cei din provinciile imperiale rămâneau nu doar în umbra celor mari dar și uitați peste decenii de către proprii concetățeni. În continuare nu-mi rămâne decât să sper că informația descoperită în urma cercetării a unui număr consistent de materiale documentare va *ridica vălul neantului* și îmi va permite să reaprind interesul societății asupra *fenomenului Kersnovschi*.

Pentru a evidenția cele mai însemnate momente biografice privitoare la această familie, am recurs la diverse surse: de la atestări documentare, destăinuirii personale epistolare, mărturii ale rudelor, până la informații legendare. Marea familie de Nobili Kersnovschi a avut mulți descendenți ce au fost adevărați înaintași ai neamului. Domeniul de activitate fiind unul vast – *juridic, învățământ, arta militară, inginerie, agricultură, muzică, medicină*.

Până nu demult se cunoștea foarte puțin despre această personalitate. Ea figurând doar pe listele arhivelor Gulagului. Însă în anul 2000, a văzut lumina zilei – Enciclopedia Personalităților Feminine „Femei din Moldova”, unde este inclus și numele Eufrosiniei Kersnovschi. Este sora lui Anton Kersnovschi – cel care a scris și proslăvit în cărțile sale Armata și demnitatea ofițerilor ruși. La 28 iunie 1940, trupele sovietice trec podul peste Nistru. În noaptea de 13 iunie 1941, colaboratorii NKVD-lui au venit după Eufrosina. Împreună cu miile de basarabeni deportați, Eufrosinia a urmat drumul spre Siberia.

Eufrosinia Kersnovski este una dintre cele 66 de milioane de victime ale Gulagului. Memoriile scrise Eufrosinia Kersnovschi sunt o adevărată capodoperă. După dimensiuni, opera Eufrosiniei Kersnovski este comparabilă numai cu „Arhipelagul Gulag” al lui Aleksandr Soljenițin. De menționat că ilustrațiile anexă la memoriile ei au fost folosite de televiziunea britanică BBC, fiind incluse în filmul serial „30 de ani de dictatură stalinistă”. Există într-adevăr destine omenești care se dovedesc a fi definatorii pentru generațiile care vor veni. Din păcate, doar odată cu trecerea vremii oamenii realizează sensul și importanța acestor destine.

Aurelian DĂNILĂ

doctor habilitat, profesor universitar
Academia de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat din Moldova
Email: danilaurelian062@gmail.com

PRIMADONĂ ȘI PROFESOR SOPRANA LIDIA LIPCOVSCAIA

Printre vedetele de operă din timpurile mai îndepărtate, originare din Basarabia, soprana Lidia Lipcovscaia este foarte fragmentar studiată la noi, deși a fost una din cele mai mari artiste lirice din Europa, cutreierând întreaga lume, solicitată nu numai în cele mai prestigioase teatre de pe continentul unde s-a născut, dar și în China, Australia, Japonia, Statele Unite ale Americii... Este unica, ce a cântat pe o scenă cu E. Caruso, F. Șaleapin, V. Sobinov, N. Figner și multe alte somități, ale timpului. Cunoscutul compozitor francez J. Massenet o considera cea mai bună interpretă a rolului titular din opera sa „Manon”, iar N. A. Rimski-Korsakov era încântat de evoluările cântăreții în opera „Alba ca Zăpada”. Se cunosc și aprecierile artistei de A. Kuprin, V. Kacealov, K. Stanislavski, Meerhold și de alte mari personalități, am putea aduna și numeroase cronici din ziarele și revistele occidentale, unde vom găsi superbe elogii la adresa mării soprane. Spre regret mai puțin cunoaștem din evoluările cântăreții la Chișinău, din activitatea sa pedagogică, fiind conducătoarea catedrei de canto la Conservatorul Municipal din capitala Basarabiei în perioada 1937–1941. E de datoria noastră să cunoaștem mai multe din rolul pe care l-a jucat marea cântăreață și ilustrul pedagog în educarea unor artiști ca T. Ceban, A. Stârcea, L. Babici, N. Diducenco, L. Boxan, E. Ureche și alții, care la rândul lor au fost mentorii cunoscuților interpreți M. Muntean, V. Savițcaia, I. Țurcan, I. Timofti, Iu. Maimescu și mulți alții.

Lidia Lipcovscaia (în diverse enciclopedii și dicționare – Lipkowska, Lipkovski) s-a născut la 28 aprilie 1884 și a decedat la 10 mai 1958 la Beirut, unde se retrase la sora ei, fiind un timp director al Conservatorului.

Casa unde locuia la Chișinău Lidia Lipcovscaia se află pe strada A. Șciusev, nr. 111 (azi, Clubul de șah), casă, pe care, incontestabil, ar trebui instalată o placă comemorativă. Să considerăm, că suntem auziți și că de azi încolo, va începe procesul realizării unei propuneri sonorizate la această conferință.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Diana DEMENTIEVA

doctorand, Școala doctorală Științe Umaniste
Universitatea de Stat din Moldova
Email: dementievad@mail.ru

JULIA KRISTEVA: TEORIA INTERTEXTUALITĂȚII

Cercetările întreprinse de Mihail Bahtin în domeniul filosofiei și teoriei literare au servit drept teren fertil pentru alte direcții de cercetare din Occident. Prin anii '70 ai secolului trecut, Julia Kristeva reinterpretează ideile savantului rus în articolele: „Bahtin, cuvântul, dialogul și romanul” (1967) și „Ruinarea poeziei” (1970). În baza teoriei despre dialog și polifonie a lui Mihail Bahtin, Julia Kristeva își teoretizează propriul concept despre dialogul textelor, acum cuvântul-bivoc devine cuvânt-discurs. Astfel, în cadrul unui seminar de literatură din 1966, cercetătoarea de origine bulgară introduce în circuitul noțiunilor literare termenul de intertextualitate. Intertextualitatea este relația de co-prezență între două sau mai multe texte, cel mai adesea prin prezența efectivă a unui text în altul, dar și un mod de abordare a textului. Intertextualitatea este un fenomen ce se manifestă atât la nivelul formei, cât și la nivelul conținutului. Prin urmare, o lectură intertextuală asigură o cercetare sincretică complexă care însumează caracteristicile textuale și extratextuale ale operei literare. Observăm că abordarea intertextuală acordă o atenție deosebită relației literaturii cu ea însăși (literatură – literatură), în același timp vizează și alte tipuri de inter-fluențe (sociologice, istorice, ideologice/religioase, psihologice, culturale). Roland Barthes susține că noțiunea de intertextanunță „imposibilitatea de a trăi în afara textului infinit – fie că acest text este Proust, sau ziarul cotidian, sau ecranul televizorului: cartea face sensul, sensul face viața”.

Studiul conceptului de intertextualitate este de o actualitate indubitabilă. Odată ce a fost introdus acum aproximativ 50 de ani de către Julia Kristeva, ideea a cauzat o explozie de interpretări. Deja la începutul secolului al XXI-lea, în domeniul științelor umaniste apar noi termeni și concepte, totodată vechile cunoștințe sunt acum privite dintr-o nouă perspectivă, cea a principiului dialogic. Într-un cuvânt, s-a întâmplat ceea ce Mihail Bahtin anticipase cu aproximativ jumătate de secol mai devreme – totul face parte din „dialogul mare”.

Diana DEMENTIEVA

doctorand, Școala doctorală Științe Umaniste
 Universitatea de Stat din Moldova
 Email: dementievad@mail.ru

LOUISE ROSENBLATT: TEORIA TRANZACȚIONALĂ

În cadrul orientărilor poststructuraliste, s-au multiplicat eforturile de a muta accentul de pe textul imanent pe procesul de comunicare literară, respectiv pe semantic și receptarea literară. De acum mai bine de 50 de ani, predomină ideea că textele literare trebuie definite nu atât prin proprietățile sale intratextuale, cât prin funcționalitatea lor într-o anumită societate, unde alături de celelalte arte contribuie la crearea sensului pentru om. Pentru reprezentanții *Reader-Response Criticism*-ului literatura este o formă specifică de comunicare. Opera literară este în același timp text, autor și cititor, toate acestea încheiate într-un microsistem.

Mișcarea *Reader-Response Criticism* s-a dezvoltat în spațiul anglo-saxon ca reacție la postulatele *New Criticism*-ului, mai ales prin anii '70-'80. Teoria răspunsului cititorului alcătuiește un filon comun cu poststructuralismul și deconstrucția, astfel se desparte de tendințele teoretice din Europa. Aflați sub influența poststructuraliștilor, teoreticienii „reader-oriented” susțineau că nu poate exista sens în afara subiectului receptor. Sensul nu trebuie căutat în text, pentru că înțelesul este în răspunsul cititorului format ca rezultat al actului de lectură. Adepții teoriei consideră acceptabil orice răspuns sau reacție afectivă a cititorului. Se disting câteva tipuri de răspunsuri: răspuns (inițial) emoțional, interpretativ, analitic, interogativ și intertextual.

Louise Rosenblatt este cercetătoarea care se numără printre promotorii mișcării „reader-oriented”. Activând în calitate de profesoara de literatură, în 1978, Louise Rosenblatt propune o interpretare proprie a teoriei răspunsului cititorului, pe care o numește teoria tranzacțională (*Transactional Theory*). Cercetătoarea analizează tranzacțiile de înțeles dintre text și cititor, ambele instanțe sunt considerate importante în actul lecturii. În termenii acestei teorii, cititorul poate manifesta două tipuri de răspunsuri: referente și estetice. Considerăm important să se introducă în spațiul academic de la noi implicațiile teoretice ale cercetătoarei americane.

Svetlana DIACOVA

doctor în științe medicale
 Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”
 Email: svetlana.diacova@usmf.md

MANAGEMENTUL OTITELOR MEDII LA COPII

Otita medie (OM), inflamație urechii medii (UM), des apare în copilărie, provoacă complicațiile grave, surditate și dereglări în dezvoltare copilului. Scopul lucrării: Optimizarea managementului OM la copii pentru prevenirea evoluției nefavorabile.

În Clinica ORL Pediatrică Universitară se supraveghează copii cu OM. Datele anamnestice, indicele clinice și otologice (ICO) se înregistrează în Baza de date de OM. Metode de înaltă precizie: otomicroscopia, impedansmetria, înregistrarea otoemisiilor acustice și potențialelor evocate auditive împreună cu metode clasice audiologice și otologice, imagistice, microbiologice și imunologice permit diferențiere formelor OM și formare pașaportului otologic al copilului. După indicații se efectuează tratament medicamentos și chirurgical (TMC). Se monitorizează dinamica ICO în funcție de TMC pe parcursul minim 5 ani. Sincronizarea testelor obiective funcționale în dinamică, schimbărilor imagistice și morfologice în UM permite concretizarea stării UM și prognozarea OM la fiecare pacient. Analiza comparativă a dinamicii ICO în funcția de TMC se află în baza justificării eficacității TMC și perfecționării chirurgiei miniinvazive.

Managementul OM la copii, bazat pe diagnosticul la timp și prognosticul evoluției creează condiții pentru tratamentul adecvat și profilaxia complicațiilor. Monitorizarea ICO în dinamică a demonstrat eficacitatea înaltă a chirurgiei miniinvazive în fortificarea funcției organului auditiv și prevenirea cronicizării OM.

Demir DRAGNEV

membru corespondent al AȘM
 Email: demirdragnev@gmail.com

Ion Valer XENOFONTOV

doctor în istorie
 Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova
 Email: ionx2005@yahoo.com

**DE LA OPERATOR RADIO MILITAR LA PROFESOR UNIVERSITAR:
ELENA M. PODGRADSKAIA**

O destinsă personalitate din domeniul științei istorice și a activității pedagogice universitare din Moldova din perioada sovietică a fost Elena Martânovna Podgradskaia (1928-?). Slovacă de naționalitate, originară din or. Trnava, a par-

ticipat la insurecția antifascistă din Slovacia, fiind operator radio militar, apoi căsătorindu-se cu un ofițer sovietic, pleacă în 1945 la Chișinău, unde în 1957 a absolvit Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat, fiind repartizată la Institutul de Istorie al Filialei Moldovenești a AȘ a URSS. Aici a parcurs treptele de la laborant superior până la colaborator științific superior, iar în 1970 se transferă la catedra de Istorie Antică și Medievală al US din Chișinău, parcurgând funcțiile de la lector până la profesor universitar (1984). În 1966 a susținut teza de candidat (doctor), iar în 1982 – de doctor (habilitat) în istorie. Cunosătoare pe lângă limbile rusă, română și engleză, a limbilor polonă și ucraineană, precum și a paleografiei slave vechi. E. M. Podgradskaia a cercetat în arhivele din Lvov și Moscova acte vechi inedite, referitoare la relațiile economice ale Țării Moldovei cu țările Europei de Est și teritoriile balcanice ale Imperiului Otoman din secolele XVI–XVII. Rezultatele cercetărilor au fost expuse în două monografii (1966, 1982), studii și articole (cca 80), referate la conferințe unionale (Moscova, Lvov, Chișinău, Erevan etc.). O parte din documentele depistate, referitoare la relațiile economice româno-ruso-ucrainene din secolele XV–XVII le-a inclus (în colaborare) în colecția „Relațiile istorice ale popoarelor URSS cu România” (vol. I-III, Moscova, 1965–1970, Ediție comună a istoricilor sovietici și români). În ansamblul său opera E. M. Podgradskaia a adus o contribuție substanțială la determinarea rolului relațiilor economice externe în evoluția societății medievale a Moldovei de pe poziții științifice.

Emil DRAGNEV

doctor în istorie, conferențiar universitar
Universitatea de Stat din Moldova
Email: edragnev@gmail.com

SĂRBĂTORILE MARIALE ÎN PICTURA MURALĂ A BISERICILOR MOLDOVENEȘTI DIN SECOLELE XV–XVI

În secolele XI–XII, se constituie ciclul iconografic al principalelor sărbători din calendarul liturgic bizantin, numit din această vreme – δοδεκάορτον. Pe durata secolelor XV–XVI se produc câteva substituții în registrul celor 12 Sărbători Împărătești. Sărbătoarea Învierii, este promovată la un statut superior, iar Vinerea Mare și Sămbăta lui Lazăr nu mai apar nici ele în cadrul acestui ciclu, toate fiind înlocuite prin două sărbători mariale: Nașterea Maicii Domnului, Intrarea Maicii Domnului în biserică și Înălțarea Cinstitei Cruci. Sărbătorile mariale au fost introduse în calendarul liturgic bizantin, pe la începutul secolului VII și probabil pe timpul patriarhului Gherman I respectiv, cu ilustrații cunoscute din secolele IX–X în Cappadocia. În secolele următoare, numărul exemplelor se multiplică, de la Sf. Sofia din Kiev și Dafni (secolul XI), până la picturile murale din

epoca Paleologă (Gračianica, Chilendari, Chora). Aceste scene, apar în ciclurile Vieții Maicii Domnului, a Menologului sau ca subiecte separate. Introducerea lor în cadrul Dodecaortoului se produce după secolul al XIV-lea. Exemplele moldovenești vin să confirme acest lucru. Scena Intrării Maicii Domnului în biserică, apare în naosul bisericii din Pătrăuți, încadrată în contextul Praznicelor. La Voroneț, aceeași scenă apare și mai evident plasată în cadrul Dodecaortoului, pe zidul vestic al naosului. Cel mai bine evidențiată în cadrul ciclului Praznicelor apare această scenă în conca absidei sudice a naosului de la Dorohoi. La Bălinești, reprezentările iconografice ale ambelor sărbători mariale, sunt plasate în registrul Dodecaortoului, pe zidul nordic al naosului. Astfel, aici, apare aproape definitivată noua redacție a Dodecaortoului. În secolul al XVI-lea scenele sărbătorilor mariale menționate apar în cadrul Praznicelor la Moldovița și Sf. Dumitru din Suceava. Introducerea lor în cadrul Praznicelor, pare a fi mai sistematică în pictura murală moldovenească, decât în picturile murale grecești.

Lilia DRAGNEV

Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Pălămădeală”, Chișinău
Email: dragneva@gmail.com

ARTISTUL MARK VERLAN. PROCESIUNEA VALORILOR MEDIATE DIN VISURI ȘI IMAGINAR

Mark Verlan (1963–2020) – Marioca Fiul Ploii, Prințul Regatului Creator Moldova, Apărătorul grafic al animalelor și popoarelor inexistente – a fost unul dintre cei mai prolifici, originali și autentici reprezentanți ai scenei artistice moldovenești. Un adevărat artist-șaman. Fiind adesea prezent la întrunirile grupărilor artistice de underground, și participant la diferite manifestări artistice de artă contemporană, începând cu anii '80 și până la sfârșitul vieții, perceput drept o „mascotă”, Verlan rămânea a fi întotdeauna unul „altul”, un artist solitar, independent de oricine, mereu în lumea sa imaginară și preluată din visuri, transpusă în vasta sa operă, întotdeauna înconjurat de câini și pisici. Un artist cu un talent deosebit și cu o fântână de idei, care reflecta prin diverse practici artistice societatea în continuă tranziție, contextul de coabitare, precum și rezultatul inducerii din mediu. Una dintre acțiunile semnificative realizate de Verlan în 1995, care a marcat „apariția” artei contemporane moldovenești, per se, a fost „Înmormântarea păpușii Barbie”. Acțiunea a fost însoțită de procesiuni în masă de-a lungul străzilor din Chișinău. Verlan se identifică inseparabil cu habitatul său, pe care îl transformă într-un spațiu paralel celui real. El își creează propriul Regat Creativ al Moldovei, proclamându-se Prinț al acestuia, care în „viața sa trecută” a fost Cavalierul Regatului Grafic NGUCC PA – luptătorul pentru independența popoa-

relor inexistente. Realizează un glob al Moldovei, în formă de ou, a cărui axă este susținută de o viță de vie. O pisică este simbolul heraldic care împodobește steagul și alte attribute, iar profilul „Prințului” se regăsește pe monedele de cupru ale „Regatului” cu valoarea nominală de *One Marioka*. Ulterior, în colaborare cu artistul Igor Șerbina, Mark a realizat Pașaportul „Regatului”, care ar oferi oricărui doritor posibilitatea de a se identifica cu lumea paralelă a unui „spațiu inexistent”. Cartografia ocupă un anumit loc în opera sa. În lucrări precum „Harta lumii” sau „Regatul Creator al Moldovei” el, ca pe niște puzzle-uri, aranjează teritoriile reale, amestecându-le cu cele fictive/inventate și mixându-le la propria discreție. Printr-o astfel de interpretare autorul ne demonstrează ideea de incertitudine și caracterul instabil al spațiilor geo-politice existente.

O astfel de interpretare duce la ideea de incertitudine și caracterul nestabil al spațiilor geo-politice existente. Structurile geo-politice fiind într-o continuă schimbare, devin fragmentate în elemente de bază pe care artistul le percepe drept un mozaic. Identitatea și apartenența provin din poziționarea personalității/personoanei (artistului) în raport cu realitatea nou creată. Aici avem două laturi egale și interdependente în discursul geo-artistic – creatorul-manager și/sau teritoriu creat de el. Într-o formă derizorie, Verlan opera cu diverse personaje ideologice, precum sunt timbrele „Lenin și Buratino”, sau păpușa „embrionul lui Lenin”, a scris scrisori pe care le adresa diferitor personalități și popoare – „o scrisoare către poporul vietnamez”, Tinei Turner, acum mai recent – Președintei Maia Sandu ... dezvoltă proiecte irealizabile, cum ar fi o expoziție pe orbită sau un lift între polii pământului. Toate acestea făceau parte dintr-un mare proiect artistic, absolut complex și în continuă derulare, care se numea Mark Verlan.

Nadejda EFREMOVA, doctor în biologie

Email: efremova.nadejda@gmail.com

Alina BEȘLIU, doctor în biologie

Email: besliu.imb@gmail.com

Natalia CHISELIȚA, doctor în biologie

Email: chiselita.natalia@gmail.com

Oleg CHISELIȚA, doctor în biologie

Email: chiselita@mail.ru

Elena TOFAN, doctor în biologie

Ana LOZAN, cercetător științific stagiar

Email: nutza_14@mail.ru

Marina DANILIȘ, cercetător științific stagiar

Email: marinuskka@yahoo.com

Institutul de Microbiologie și Biotehnologie

CARACTERISTICA EXTRACTULUI PROTEIC OBȚINUT DIN LEVURI DE BERE

Extractele proteice obținute cu utilizarea microorganismelor prezintă interes pentru aplicare în diferite domenii, cum ar fi industria alimentară, farmaceutică, cosmetică. În lucrarea dată sunt prezentate datele despre efectul de autoliza asupra conținutului de proteină și activitatea enzimei superoxidismutaza. Autoliza a fost efectuată utilizând acid acetic și tampon fosfat în diferite limite de temperatură cu durată de 8 ore. Conform rezultatelor obținute, conținut maxim de proteină s-a manifestat în cazul utilizării soluției de tampon fosfat la temperatura de 45°C. Activitatea SOD în extracte variază la nivel de 71,9±2,19 - 114,7±0,10 U/mg proteină cu valoare maximă în cazul, în care ca factor de inducție a autolizei a servit tampon fosfat de sodiu la temperatura 37°C. Astfel, se poate de menționat că tampon fosfat poate fi utilizat pentru extragerea maximă a proteinei și superoxidismutazei. Rezultate obținute interes pentru obținerea preparatelor proteice purificate din biomasa levuriană.

* Rezultatele au fost obținute în cadrul Proiectului Program de Stat (2020–2023) 20.80009.5107.16..

Amalia ENACHE

doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
Școala Doctorală în Științele Educației
Email: amigeoenache@yahoo.com

ÎNVĂȚAREA EXPERIENȚIALĂ LA VÂRSTA PREȘCOLARĂ

Învățarea experiențială este învățarea care are loc în urma reflecției asupra a ceea ce se face și este o învățare prin acțiune, prin cooperare. Cu toate că este în strânsă legătură cu teoriile învățării, metodologia învățării experiențiale prezintă o abordare inovatoare a instruirii și include o structură flexibilă a activităților de învățare prin observare și interacțiune cu mediul. Această abordare experiențială a învățării, permite participanților să-și conducă și să-și asume responsabilitatea învățării în mod individual prin descoperiri și experimente directe.

Cea mai interesantă *teorie asupra învățării* este aceea enunțată de David A. Kolb și se referă la învățarea *experiențială* (învățarea din practică). Kolb a identificat un *ciclu de învățare* alcătuit din patru etape:

(1) *experiența concretă* – se referă la participarea la evenimentul respectiv și evaluarea acestuia;

(2) *observații și reflecții* – formularea de observații și reflecții pozitive și critice se realizează printr-un proces pe care Kolb l-a numit de transformare în fapt public, ceea ce implică împărtășirea de observații, sentimente sau alte reacții generate de experiența respectivă, unii altora;

(3) formarea de *concepțe abstracte și generalizări* – este rezultatul examinării sistematice a modelelor și a rezultatelor experienței concrete și găsirea unui sens al evenimentului concret trăit. În urma acestei etape se formulează noi concepțe și se generează strategii de aplicare a lor;

(4) *experimentarea activă* – presupune punerea în practică a strategiilor, punct din care ciclul se reia prin experimentarea unei situații noi.

Vârsta preșcolară încorporează ideea că vârstele mici constituie baza personalității, iar pentru reușita educațională a copilului e necesar să fie antrenați toți agenții cu influențe asupra copilului, pornind de la familie, instituții de educație până la comunitate. În grădiniță, toate activitățile care se desfășoară împreună cu copiii preșcolari reprezintă experiențe de învățare pentru copil, pornind de la activitățile integrate (centrate pe anumite obiective și conținuturi), până la momentele de rutină sau tranziție, care consolidează anumite deprinderi, abilități ce contribuie la autonomia copilului, conviețuirea socială, sănătatea, igiena și protecția lui, dar și pot extinde cunoștințele și experiențele acumulate prin activitățile integrate.

Valentina ENACHI

doctor în istorie, conferențiar universitar
Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”
Email: valentina_enachi@yahoo.com

FEMEILE DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI DEMOCRATIZAREA SOCIETĂȚII ÎN ANII '90 AI SECOLULUI AL XX-LEA

Dezvoltarea durabilă a societății contemporane presupune folosirea plenară a potențialului deopotrivă al femeilor și bărbaților. Aportul bărbaților în dezvoltarea umană este cunoscut, promovat și propagat. Rolul femeilor deseori se află în umbra istoriei, deși ele au jucat un rol important în diverse mișcări politice și chiar revoluții.

Teoriile sociale feministe subliniază că femeile contribuie la nașterea națiunilor și democratizarea societății. Genurile umane modelează societatea și sunt remodelate de condițiile sociale și politice în care apar. În literatura de gen consacrată problemelor politice și naționale se menționează că femeile se implică în procese etnice și politice prin: reproducerea biologică ai membrilor colectivităților etnice, ca reproducători ai granițelor grupurilor naționale, ca participanți fundamentali la reproducerea ideologică a colectivității și transmitători ai culturii acesteia. Nu în ultimul rând, femeile sunt o forță politică reală în mișcarea de emancipare democratică și națională a societăților. Evenimentele din anii '90 ai secolului trecut sunt o mărturie convingătoare a acestei tezei.

Cetățenele din Republica Moldova de diferite etnii au participat la mișcarea națională și au contribuit la schimbările sociale radicale. Circumstanțele istorice care au antrenat femeile și le-au organizat în vederea acțiunilor de interes public, au fost evenimentele din anii '90 ai secolului al XX-lea. În Republica Moldova acestea au dus la apariția mișcărilor de emancipare ale femeilor, cunoscute formal încă din socialism, dar lipsite în condițiile sovietice de adevărata democrație participativă. Femeile s-au implicat în mod voluntar cu pasiune în luptă pentru libertățile politice și implicite naționale. Câteva exemple concrete – Femei scriitoare: Leonida Lari, Galina Trifan, Irina Nechit; Politiciene: Lidia Istrati, Ecaterina Mardarovici, Vitalia Pavlicenco; Jurnaliste: Viorica Cucereanu, Larisa Ungureanu, Lucia Culev, Maria Bulat Saharneau. Soții de militari arestați: Eudochia Ivanțoc. Profesoare: Veronica Postolachi, Eugenia Marin și multe altele.

În spațiul nostru au apărut în anii '90 organizații nonguvernamentale active în problema femeilor, multe din care aveau drept fondatori femei și acestea au fost promotoare ale inițiativelor legislative în realizarea egalității reale de șanse, au format rețele de comunicare, au inițiat dialogul statului și a organizațiilor nonguvernamentale ale femeilor, au inițiat cursuri de instruire în problemele de gen.

Aportul femeilor la procesele de propășire civilizațională a societății moldovenești urmează a fi studiat și valorificat, iar femeile creative trebuie elogi-

ate. Or, o societate armonioasă este cea care răspunde provocărilor existențiale, reușind să mobilizeze și partea feminină a societății.

Mihaela ENI

doctorand, Școala Doctorală Științe Umaniste
Universitatea de Stat din Moldova
Email: mihaella_eni@yahoo.com

PRAGMATICA LINGVISTICĂ – ASPECTE TEORETICE

Pornim, în comunicarea de față, de la ideea că apariția și obiectul de studiu al *pragmaticii* este un subiect complex și controversat abordat de numeroși lingviști. Unii cercetători lingviști consideră că pragmatica ca disciplină a apărut în 1955 la Havard când a fost introdusă noțiunea de act de limbaj, la conferințele William James, pe de altă parte, alți cercetători consideră că aceasta a apărut mai devreme, în 1938 când cercetătorul Charles W. Morris a făcut o delimitare în cadrul semioticii divizând trei direcții *semantica*, *sintaxa* și *pragmatica*. De asemenea, se consideră că nu putem vorbi de o pragmatică în genere, dar de pragmatici. Cercetătorul I. Cârâc delimitează o *pragmatică lingvistică* și una *logică*. Cea lingvistică la rândul ei poate fi divizată într-o *pragmatică a enunțării* și a una *conversației*. În partea europeană, Emil Benveniste este cel care a abordat conceptul central al pragmaticii lingvistice – enunțarea, introducând noi viziuni și concepții, pe continentul american pragmatica rămâne o componentă a semioticii. În spațiul românesc, cercetătorii la fel abordează conceptul pragmaticii divers. Divizarea făcută de Charles W. Morris este considerată de Umberto Eco artificială, considerând că pragmatica și semantica sunt discipline complementare. La această idee aderă și cercetătoarea Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, care susține că *pragmatica* este domeniul complementar semanticii, al cărui obiect îl constituie contribuția contextului la procesul de semnificare prin limbaj. În legătură cu acest fenomen s-a pronunțat și marele lingvist Eugeniu Coșeriu care consideră, la fel, că sintaxa, semantica și pragmatica nu trebuie tratate independent una de alta, acest fapt probabil și influențând abordarea pragmaticii de către marele lingvist, care afirmă că pragmatica în genere nu s-a constituit încă, dar, urmează să se constituie.

Propunem, în virtutea celor exprimate, să analizăm, opiniile marilor lingviști pentru a trasa o direcție în abordarea termenului discurs academic din perspectiva pragmaticii lingvistice.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Vasile FILAT

doctorand, Școala Doctorală de Istorie, Arheologie și Filosofie
Universitatea de Stat din Moldova
Email: vasile.filat@eurasiaprecept.org

ȘCOALA WERNERIANĂ ȘI CONTRIBUȚIA LUI KARL ȘI MARIA BAISCH

Prima instituție pedagogică din Rusia este Școala Werneriană care a fost înființată de coloniștii germani din Basarabia în anul 1844 în colonia Sărata. A mai luat încă 30 de ani administrației țariste până au înființat alte seminarii pedagogice. Circa 600 de învățători bine instruiți la această școală au activat în Basarabia și în guberniile Herson, Tavia, Ekaterinoslav, ținutul cazacilor de pe Don și în Caucaz.

Christian Fridrih Werner a fost un negustor credincios german venit din Wurtemberg să susțină proiectul preotului Ignaz Lindl de înființare a unei colonii după modelul comunității primilor creștini din Ierusalim. Werner a dorit să-și folosească toată averea pentru Împărăția lui Dumnezeu având pe inimă și înființarea unei școli de pregătire a viitorilor misionari care vor duce lucrarea Evangheliei în Basarabia și în tot sudul Rusiei. Christian Werner a murit la 7 septembrie 1823 lăsând o moștenire de 25.000 de ruble rusești în argint și testamentul ca să fie folosită pentru binele și prosperitatea comunității și pentru largirea Împărăției lui Dumnezeu. A luat 20 de ani până visul lui a devenit realitate. Primul învățător numit la Școala Werneriană a fost Karl Ludwig Baisch, un pietist din Wurtemberg care a slujit în Sărata 40 de ani. Pietiștii nu se limitau la serviciile divine din Biserica Luterană, ci țineau ore biblice pe la casele lor în fiecare duminică cu scopul aprofundării cunoștințelor Biblice și aplicării lor în viața de zi cu zi. După decesul primei soții, Karl Ludwig Baisch s-a recăsătorit cu Maria Lutze, fiica primului medic german din Basarabia Friedrich G. Lutze. La momentul căsătoriei Maria era asistentă medicală și moașă dar oferea ajutor și în farmacia tatălui său din Sărata. După ce s-a căsătorit cu Baisch, Maria a educat 13 copii, a gestionat gospodăria și internatul Școlii Werner și pentru că avea cunoștințe profunde de limbă rusă, a înlocuit profesorul de limbă rusă când a fost vacant acest post. Pentru a ameliora venitul insuficient al familiei, Maria s-a ocupat și de creșterea viermilor de mătase. Implicarea Mariei Baisch și ajutorul pe care l-a oferit ea soțului au adus o considerabilă contribuție la succesul Școlii Werneriene.

Ludmila FRANȚUZAN
doctor, conferențiar universitar
Institutul de Științe ale Educației
Email: liuda.frantuzan@gmail.com

ÎNVĂȚAREA ȘCOLARĂ: CONSTATĂRI ȘI PREMISE DE DEZVOLTARE ÎN CONTEXTUL NOILOR PROVOCĂRILOR SOCIETALE

Comunicarea prezintă o sinteză a rezultatelor cercetării din cadrul proiectului: Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale. Fiind la prima etapă de investigație, activitatea s-a desfășurat în jurul obiectivului ce vizează: analiza condițiilor de realizare a învățării și evidențierea premiselor de schimbare a procesului de învățare în contextul provocărilor societale la ariile curriculare Limbă și Comunicare, Matematică și Științe, Educație socioumanistică, Arte. Cercetarea readuce în prim-plan un concept fundamental din domeniul științelor educației: învățarea școlară. Dinamica socială din ultimii ani pune în fața educației actuale o serie de provocări la care aceasta nu poate rămâne inertă. Evoluția societății, dezvoltarea cunoașterii, a tehnologiilor comunicaționale și informaționale impun conectarea procesului educațional la realitățile lumii contemporane. Modelele sociale nu mai sunt adecvate pentru adaptarea la noilor provocări astfel încât contradicțiile societății moderne afectează serios devenirea omului. Astăzi tehnologiile se dezvoltă într-un ritm atât de rapid, încât afectează în profunzime mersul omenirii, dar și modul în care ea acționează. La început omul a trăit în natură, apoi în orașe, iar acum trăiește online. Instrumentele tehnologice pe care le utilizăm ne definesc și ne modelează tipul de gândire. Prin urmare, învățarea în societatea modernă presupune o nouă perspectivă asupra conținuturilor învățării prin oportunitățile puse la dispoziție de noile tehnologii de informare și comunicare, digitalizarea fiind o modalitate de adaptare și condiția succesului viitoarei generații

Rezultatele obținute din analiza și prelucrarea statistică a datelor privind viziunea părinților, a cadrelor didactice și a elevilor asupra procesului actual de învățare au scos la iveală neajunsuri și deficiențe ale învățării ce constituie premise temeinice pentru reconfigurarea procesului de învățare în învățământul general la toate ariile curriculare. Ideile, atitudinile, viziunile pe care le-am analizat confirmă că învățarea este o funcție mai degrabă de conștientizare decât de instruire, iar posibilitățile de învățare astăzi sunt mult mai vaste și diferite. Prin urmare, formarea unei culturi a învățării în școală devine un mod necesar de formare și dezvoltare a personalității elevului.

Tatiana GHELMICI, cercetător științific
Email: glmtt14@gmail.com
Iulianna LUPAȘCO, doctor habilitat în științe medicale
Email: labgastroenterologie@usmf.md
Gheorghe HAREA, cercetător științific
Email: gheorghea.harea@usmf.md
Liudmila GOLOVATIUC, cercetător științific
Email: golovatiuc@mail.ru
Zinaida SPÎNU-GUZOVATÎL, cercetător științific stagiar
Email: labgastroenterologie@usmf.md
Laborator de cercetare gastroenterologie
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu

IMPORTANȚA APRECIERII INDICATORILOR METABOLISMULUI LIPIDIC ÎN HEPATITE CRONICE VIRALE

Infecții cronice hepatotrope provocate de VHC și VHB cu răspândirea pe scară largă în rândul populației, prezintă o problemă majoră socio-economică cu care se confruntă comunitatea medicală din toate țările ale lumii. O sarcină importantă a medicinei contemporane, bazate pe dovezi, este studierea mecanismelor de cronicizare a hepatitelor virale, deoarece multe procese de persistență pe termen lung a virusurilor în organism cu afectarea metabolismelor esențiale corporale nu sunt suficient clare. În prezent, atenția multor cercetători este atrasă de schimbarea metabolismului lipidic și de severitatea steatozei hepatice în bolile hepatice cronice virale, deoarece s-a dovedit o corelație directă între steatoza hepatică și fibroza precoce a țesutului hepatic. Interconexiunea ciclului vieții virale cu metabolismului lipidic pacientului, obținerea și menținerea unui răspuns viral susținut (SVR) după terapia antivirală, posibilitatea prezicerii dezvoltării fibrozei și cancerului hepatocelular – sunt cele mai importante probleme în acest domeniu. Ficatul joacă un rol extrem de important în sintetizarea lipoproteinelor pe calea endogenă, având o capacitate ridicată de a absorbi acizii grași (AG) și participă cât la metabolismul lipoproteinelor atât la metabolismul lipidelor și colesterolului endogen, sub controlul diferitor reacții neurohormonale. Scopul studiului nostru a fost de a studia unele indice ale metabolismului lipidic la pacienții cu hepatită cronică de etiologie virală VHB, VHC și hepatită mixtă virală VHB + VHC. În contextul cercetării au fost determinate schimbări veridice ale nivelului de colesterol acompaniate cu sindrom citolitic în toate grupele de cercetate. Evaluarea parametrilor de laborator, cum ar fi ALT și colesterolul, poate servi o metodă de screening laborator care relevă starea funcțională a ficatului, metabolismul lipidic la pacienții cu hepatită virală cronică.

Aliona GHENDOV-MOȘANU

doctor în tehnică

Universitatea Tehnică a Moldovei

Email: aliona.mosanu@tpa.utm.md

COLORANȚI NATURALI ÎN CONCEPȚIA ALIMENTAȚIEI SĂNĂTOASE

Problema alimentelor funcționale cu compuși biologic activi de origine naturală, utilizați pe post de coloranți naturali, este foarte actuală în industria alimentară. În prezent, coloranți sintetici sunt utilizați în fabricarea produselor lactate, băuturilor carbogazoase, dulciurilor etc. pentru a da un aspect atractiv și apetisant alimentului. Consumul îndelungat al acestor alimente conduce la diverse efecte nocive asupra sănătății consumatorilor. Studiile arată că ingestia de coloranți sintetici, cum ar fi tartrazina și azorubina, asociate cu o dietă bogată în grăsimi trans, nitriți, nitrați și aport redus de fibre sunt legate de tumori maligne în special în esofag, sân, rect, stomac, ovare și poate provoca multiple alergii. Alt efect nociv remarcat este hiperactivitatea cu deficit de concentrare a atenției la copii. Înlocuirea coloranților sintetici cu compuși de origine naturală obținuți din fructe de pădure (aronia, cătină, măceș, păducel) în produsele alimentare este actuală. Cercetările efectuate *in vivo* și *in vitro* au demonstrat că acestea fructe de pădure au diferite efecte pozitive asupra sănătății consumatorilor: hepatoprotector, cardioprotector, antioxidant, antimicrobian și altele. Spre deosebire de coloranții sintetici, pigmentii naturali sunt sensibili la factori chimici și fizici, necesită să fie stabiliți, astfel, prezentând o problemă strategică. Procedurile inteligente de extracție a compușilor biologic activi, cu păstrarea funcționalității și îmbunătățirea biodisponibilității, vor permite fabricarea unei game largi de coloranți naturali și antioxidanți cu diverse aplicații, inclusiv pentru industria alimentară. Astfel, fabricarea unor alimente funcționale, capabile să diminueze impactul stresului oxidativ și alergiilor nutriționale, vor contribui la integrarea conceptului de alimentație sănătoasă și la sporirea competitivității întreprinderilor de industria alimentară.

Elena GHEORGHE

profesor, doctor

Școala Gimnazială „George Emil Palade” Buzău, România

Email: elenagheorghe2007@yahoo.com

DOAMNELE DIN FAMILIA BRÂNCOVEANU

Într-un ev mediu masculin, se consideră că istoria a fost făcută de bărbați și a fost scrisă tot de ei. Universul feminin din veacurile trecute, abordarea acestui

domeniu istoriografic se poate încadra acum în noile preocupări ale istoricilor.

Este de remarcat faptul că în toată istoriografia medievală, atunci când se definește statutul doamnelor din Moldova și Valahia, condiția lor este rezumată la aceea de „soție a domnului”, nefiind cunoscută, până acum, altă formă ceremonială de consacrare – prin încoronare, mirungere sau un alt gest solemn. Singura modalitate de a dobândi statutul de doamnă era căsătoria, exceptând situațiile în care eeste vorba de mama domnului sau fiica acestuia.

Deși domnul putea domni și fără a fi căsătorit, totuși această situație era privită ca provizorie. În concepția generală a epocii accesul la statutul de suveran nu era rezervată doar bărbatului încoronat, ci cuplului domnesc. Existența doamnei era o necesitate, fie și doar pentru aceea că numai prin ea se putea asigura, în principiu, perpetuarea legitimă a dinastiei. În condițiile în care nu se cunoaște să fi existat vreo formă specială de investire a doamnei în această calitate, căsătoria cu un domn, uns și încoronat, avea o importanță deosebită.

Doamnele și domnițele din țările medievale românești se făceau remarcate, în societatea timpului, prin mai multe însemne, coroana – care a fost înlocuită, în unele situații, în secolul al XVII-lea cu calpacul, fiind unul dintre ele. Întâmplarea face ca aceea care a revendicat, în mod deschis, acest însemn ca un privilegiu rezervat doar doamnelor să fie Marica, fiica lui Constantin Brâncoveanu, tânăra doamnă a lui Constantin Duca, voievodul Moldovei: „fiind doamna Marica mândră și semeață, având pe tată-său domn mare Țării Românești, au început a necinsti jupânele boierilor, cu multe cuvinte rele și mai vârtos aceasta că, într-o zi de Paște, venind o jupâneasă cu ișlic, după cum le este obiceiul de poartă jupânele ișlice în toată vremea, i-au luat ișlicul de pe cap și l-au băgat în foc și au lăsat-o cu capul gol, zicând că numai doamnelor să cade să poarte ișlice, iar nu și jupâneselor”.

Vestimentația și mai ales culoarea acesteia erau, de asemenea, modalități de diferențiere socială. Astfel, la curtea domnească se purta moda bizantină, iar ca bijuterii perlele. Tradiție bizantină era și culoarea roșie, rezervată familiei domnitoare, fiind un simbol al puterii absolute și al suveranității. Secretarul florentin Anton Maria del Chiaro relatează că „jupânele obișnuiesc să umble prin oraș în carete cu doi cai, și aceștia au, atârând de piept, un fel de pieptar de stofă lat de un braț, de culoare verde sau azurie, dar nu roșie, dat fiind că această culoare e lăsată pe seama numai a familiei domnului”.

Doamna Maria Brâncoveanu a rămas cunoscută în istorie datorită sprijinului acordat soțului ei, Constantin Brâncoveanu, în politica sa culturală, dar mai ales datorită destinului crud pe care l-a avut, împreună cu fiicele, nurile și ginerii săi după decapitarea soțului și a celor patru băieți din anul 1714.

Cunoscută în scrierile istorice și sub numele de Marica, Doamna lui Brâncoveanu a provenit ea însăși dintr-o familie domnitoare, fiind nepoata de fiu a lui Antonie Vodă din Popești, domn al Țării Românești între anii 1669 și 1672. Speculând legăturile acestei înrudiri matrimoniale, unii istorici sunt de părere că

Brâncoveanu a vrut să fie un întemeietor de dinastie – la tot ce moștenise de la înaintași s-a străduit să adauge, pentru ca întregul patrimoniu, averi și înrudiri, să sporească și să se consolideze. Căsătoria lui și apoi a copiilor săi vor fi puse în slujba acestei mentalități. Doamna Maria a fost fiica lui Neagoe Postelnicul și s-a căsătorit cu Constantin Brâncoveanu în anul 1694. Nu era săracă. Și pentru că sunt cunoscute marile averi strânse de Brâncoveanu în timpul domniei sale (1688–1714), Constantin Gane ne reamintește faptul că soții Brâncoveanu duceau o viață foarte luxoasă încă din timpul domniei lui Șerban Vodă, când alaiul lui Constantin, atunci când venea la Curtea domnească, era format nu numai din slujitori, ci și din boieri și boiernași, care îl urmau făcându-i un adevărat „cortej”.

Maria Brâncoveanu provine dintr-o familie numeroasă, mai avea încă 6 frați: Constantin, Neagu, Duca, Udrea, Cristea și Pană. Dintre toți frații, doar cu cel mic, Pană Negoescu a întreținut relații mai strânse, el fiind cel care o ajută pe fosta Doamnă să se reîntoarcă în țară în calitate de văduvă a lui Brâncoveanu.

Izvoarele referitoare la perioada domniei lui Constantin Brâncoveanu subliniază în mod repetat fastul petrecerilor domnești și luxul acelor ce participau la ele. Din cele câteva descrieri ale nunțiilor domnești brâncovenesti rezultă grandoarea și măreția, bogăția etalată la aceste petreceri. La această fastuozitate a contribuit însă și ținuta de gală a familiei domnitoare și a invitaților. Prin urmare, în privința îmbrăcăminții Doamnei Maria și a fiicelor sale trebuie menționat în primul rând că toaletele lor erau în cea mai mare parte modele unicate și chiar dacă vreo boieroaică mai îndrăznește reușea să-și facă o toaletă asemănătoare cu cea a Doamnei, calitatea materialelor și bogăția pietrei prețioase folosite ca decor nu era deloc aceeași.

Îmbrăcămintea Doamnei și domnițelor ei amintea de luxul bizantin. Peste ei cu șiruri de mărgăritare, cu sârmă, cu șireturi de fir, cu mătăsuri sunt aruncate dulame de lastră grea sau mai subțire, cu nasturi de aur sau mărgăritar. Mijlocul domnițelor era prins cu brâie aurite, în degete sclipeau inele rare, de urechi le atârnavă cercei grei cu „picioare” sau „coșulețe”, iar în jurul gâtului lanțuri de aur sau salbe de galbeni.

Când a urcat pe tronul Țării Românești, Doamna Marica nu avea alt renume decât acela de a fi o mamă bună, o soție credincioasă și evlavioasă. Brâncoveanu a găsit un sprijin prețios în Doamna sa care știa rostul fiecărei moșii, al fiecărei case și al tuturor sumelor de bani trimise de el spre păstrare și fructificare la băncile din Viena, Veneția și Amsterdam. Doamna Maria a fost foarte bună administratoare a averii Brâncovenilor și acest lucru l-a dovedit și după întoarcerea din exil în 1716.

Un ultim gest de dragoste și respect pentru soțul ei mort, a fost aducerea în țară a rămășițelor trupești ale lui. Cu acordul domnului de atunci, Nicolae Mavrocordat, trupul lui Constantin Brâncoveanu a fost adus la București și înmormântat în biserica Sf. Gheorghe în iulie 1720. Piatra de mormânt nu are inscripție, dovadă că totul a fost făcut în taină. Doar candela de argint ce a fost comandată

de Doamna Marica pentru a lumina mormântul poartă inscripția lui Constantin Brâncoveanu și a soției sale.

Doamna Maria Brâncoveanu a murit la București, bătrână, în decembrie 1729 și a fost înmormântată de fetele care mai erau în viață și de iubitul ei nepot, Constantin, alături de soțul ei, în același mormânt din biserica Sf. Gheorghe.

Viorel GHEORGHE

doctor în istorie, Buzău

Comisia de Istorie a Orașelor din România

Email: viorelgheorghe68@gmail.com

LUMEA RURALĂ A VECHIULUI REGAT. LOCUIŢE, ALIMENTAŢIE, ÎMBRĂCĂMINTE, SUPERSTIŢII

Tratatul de pace de la Adrianopole din 1829 a avut consecințe nebănuite pentru lumea rurală a celor două Principate românești.

Ocuparea strămtorilor Mării Negre de către Imperiul Otoman a dus, în mod inevitabil, la controlul vieții economice din zona pontică. Țările Române au fost și ele afectate, pentru că o parte din comerțul lor se desfășura în zona Mării Negre. Din momentul în care dominația otomană s-a accentuat, comerțul Țărilor Române cu țările vestice și nordice a fost blocat iar agricultura a cunoscut un amplu regres. Semănăturile au fost realizate doar pentru grâul cerut de otomani, iar pentru consumul propriu, mei și din secolul al XVIII-lea, porumbul. Multe suprafețe agricole au rămas nelucrate și au devenit în timp pășuni. Creșterea animalelor devine pentru țaranul român o ocupație tot mai importantă din punct de vedere economic.

Hrana vegetală a fost predominantă în alimentația țaranului român până în perioada interbelică. Din diverse motive, carnea nu era foarte des consumată. Laptele, brânza, cașul asigurau din plin necesarul de proteine animale, astfel că țaranul nu simțea o prea mare nevoie în consumarea cărnii. În schimb, toate produsele vegetale, atât de apreciate atunci de țaran, nu se consumau singure erau drese cu smântână, unse cu brânză, călite cu slănină, osânză sau jumări.

Porumbul a devenit planta cea mai cultivată din Principate. În primul rând s-a suprapus peste vechea cultură a meiului, agrotehnica celor două plante fiind aproape identică. Ca urmare, porumbul a înlocuit meiul în cultură fără mari complicații. Pentru țaranul din Principate schimbarea a fost extrem de simplă, pentru că porumbul, care este o cereală nepanificabilă a înlocuit meiul, care este tot o cereală nepanificabilă. În plus, productivitatea porumbului este net superioară meiului, deci, un alt avantaj pentru țaran.

Tratatul de Pace de la Adrianopole din 1829 a avut consecințe nebănuite pentru agricultura din Principate. Deschiderea piețelor și a navigației pe Dunăre a

adus noi oportunități pentru agricultura celor două Principate. Cerealele din Principate sunt tot mai căutate, iar prețul lor este într-o continuă creștere. Anglia, Austria, statele germane sunt tot mai interesate să cumpere cereale produse în Principate. În doar câțiva ani, din cauza cererii, prețul acestora crește înzecit, iar proprietarii de terenuri agricole încearcă să se adapteze noilor realități economice. Pentru a crește producția, se folosesc tot mai multe terenuri, inclusiv cele folosite până atunci doar la pășunat. Câmpii uriașe, necultivate și cu iarba înaltă cât omul au fost arate și cultivate cu cereale. Pășunile sunt tot mai rare și doar în zonele montane, iar transhumanța devine dificilă. O parte însemnată a oierilor au fost obligați să își vândă animalele sau să le sacrifice, preferând să aibă alte ocupații, ca de exemplu, comerțul.

Creșterea animalelor, o ocupație tradițională a țaranului român și o componentă importantă a economiei rurale din Principate, înregistrează un declin mărit cu urmări asupra activităților economice și comerciale și cu o scădere a nivelului de trai, inclusiv din punct de vedere alimentar.

Dacă consecințele aplicării Tratatului de Pace de la Adrianopol au reprezentat un prim șoc pentru vechea lume rurală românească extracarpatică, cel de al doilea mare șoc a venit de la reforma agrară a domnitorului Alexandru Ioan Cuza din 1864, care a fost gândită pentru binele țaranului român, într-o perioadă în care majoritatea țărilor europene încercau să rezolve problemele lumii rurale. Deci, era normal ca elita politică românească să se gândească și ea la diferite soluții, pentru a îmbunătăți viața grea a țaranului.

Reforma agrară a domnitorului Alexandru Ioan Cuza a avut câteva mari neajunsuri, printre care împrăștierea țăranilor cu suprafețe de teren mult prea mici, precum și distrugerea treptată a pășunilor și a pădurilor din zonele de câmpie, pentru a extinde suprafața cultivată cu cereale.

Mărirea producției de cereale, dar și exportul acestora peste limitele naturale, a dus la scumpirea acestora pe piața internă și la degradarea nivelului de trai. La acestea s-au adăugat importul masiv de produse manufacturate, ceea ce a dus la dispariția industriei casnice țărănești și dezvoltarea mijloacelor moderne de comunicații, care au redus dramatic cărașia, care aducea țaranului importante surse de câștig.

Pentru familia țărănească din acea perioadă, vitele îi asigurau o situație economică superioară. Vaca cu lapte era considerat principalul sprijin pentru familia țărănească, care le asigura un aliment ieftin, consistent, igienic și obligatoriu în combinație cu mămăliga. Lipsa terenurilor pentru cultivarea cerealelor mai putea fi suplinită prin alte activități, precum pomicultura, viticultura, industria casnică sau chiar prin închirierea unor suprafețe de teren, pe când reducerea dramatică a pășunilor și a numărului de vite, nu se putea compensa.

Din cauza reduceri dramatice a pășunilor, numărul vitelor a scăzut continuu. Mai mult, țararii au fost obligați să își folosească vitele la munca câmpului. Acestea, obosite de trasul la jug, nu mai puteau ajunge la locurile de păscut, care

uneori se găseau și la 20 de kilometri de sat. Reducerea numărului de vite a avut consecințe și nefaste și pentru producția de cereale. Lipsa gunoiului de grajd nu a mai permis refacerea rapidă a terenurilor epuizate de monocultura porumbului.

O altă ramură a agriculturii tradiționale care a cunoscut evoluții negative a fost albinăritul. Zonele cu mare tradiție, precum zona de vest a Olteniei a fost afectată negativ de creșterea suprafețelor cultivate cu cereale. Tăierea pădurilor și a livezilor, reducerea dramatică a pășunilor, interesul țăranilor în cultivarea exclusivă a cerealelor a avut consecințe nebanuite pentru albinărit. Producția de miere de albine și de ceară a scăzut atât de mult, încât, pentru a satisface consumul intern a fost nevoie de importuri, mai ales după 1860.

Sfârșitul secolului al XIX-lea a adus în lumea rurală românească noi feluri de îmbrăcăminte sau încălțăminte, iar portul vechi a fost tot mai des abandonat pentru produsele manufacturate. Acest fenomen a fost observat, în primul rând, în acele zone în care țararii au avut posibilitatea materială de a-și cumpăra haine din comerț, în dauna celor produse în casă. Odată cu noile modele de îmbrăcăminte, lumea satului românesc a cunoscut o altă noutate bulversantă și anume moda, în fața căreia oamenii încep să se închine. Cu toate acestea, erau în continuare și țărani săraci care nu își permiteau nici măcar iarna să aibe încălțăminte, umblând desculți și expuși la tot felul de boli. Tot mai folosită în lumea rurală românească era cizma, mai ales de cei cu dare de mână, pentru că era trainică, iar dacă se rupea, putea fi reparată cu ușurință. Dacă cizma era din piele nebatătorită exista riscul transmiterii de boli de la animale la om, mai ales dacă se folosea pielea de la vite.

Legătura țaranului român cu natura a fost extrem de profundă, dar a permis și apariția a numeroase leacuri și superstiții. Unele dintre acestea s-au dovedit a fi de mare valoare, dovedind o cunoaștere adâncă a posibilităților tămăduitoare a plantelor ori a capacității animalelor de a prevedea anumite fenomene ale naturii. Modul de apariție al bolilor este văzut de țaranul român în cheie supranaturală.

Ion GIURCĂ

profesor universitar, doctor în istorie
Universitatea „Hyperion” din București
Email: ion_giurca@yahoo.fr

O ARTISTĂ DIN BASARABIA ȘI ECATERINA TEODOROIU, EROINA DE PE DEALUL MUNCCELUL

Unitatea românească, de la Nistru până la Tisa, este o realitate, nu o figură de stil a poetului nostru național Mihail Eminescu din cunoscuta și inegalabila sa „Doină”. În anii Războiului de Întregire a României (1916–1920), între cei peste 335.000 de eroi s-a aflat și o femeie – Ecaterina Teodoroiu, rămasă în istoria

noastră ca „Eroina de la Jiu”, unde a fost o participantă activă la luptele din anul 1916. Cea care cu greu a fost acceptată ca ofițer onorific în Divizia 11 infanterie, comandată de generalul Ernest Broșteanu, a căzut la datorie lângă Panciu la 22 august/4 septembrie 1917. În mormântată inițial în zona operațiilor militare, rămășițele sale pământești au fost duse la Târgu Jiu și reînhumate. I-a fost dat artistei Mitiza Petrașcu, născută la Chișinău, stabilită apoi la București, ca în anul 1936 să realizeze la Târgu Jiu un frumos monument – Mausoleul Ecaterinei Teodoroiu, unde eroina noastră își doarme somnul de veci. Este, poate, omagiul artistei adus gorjenilor care au avut un loc și rol important în restabilirea ordinii în zona Chișinău – Tighina în iarna anului 1918.

Rodica GOTCA

doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

Email: gotcarodica@gmail.com

LIRICA DIGITALIZATĂ – SPECII ÎN EVOLUȚIE

Lirica digitalizată este produsul interacțiunii textului liric postmodernist cu TIC, este o fuziune a mișcării, imaginii, sunetului, textului, o reformulare a conceptului de literaritate.

În comunicare vom prezenta o serie de specii literare apărute și certificate în cadrul poeziei digitale, cum ar fi: videopoezia – o formă specială de artă video, care cuprinde texte de poezie

elaborate la diferite nivele acustice și vizuale, oferind cititorului/ spectatorului o nouă experiență de poezie ce poate fi vizualizată prin intermediul unor aplicații electronice, ori în spațiul Internetului; e-poezia – viabilă doar în spațiul electronic, capabilă să preia orice formă; poezia vizuală – ce presupune o combinație grafică, cel mai des realizată prin intermediul diverselor softuri; poemele digitale – ce combină textele cu imagini, sunete și chiar operațiuni digitale, iar ca lucrarea să fie lecturată cititorul trebuie să se implice direct în aceasta. „Zgomotul vizual” este o strategie bazată pe hypermedia cu trăsături poetice, iar cel mai bine relevă acest lucru poemele lui A. Campbell, A. F. Wysocki și J. Rosenberg; poezia sonoră – unde asupra literei scrise primează litera pronunțată – sunetul. Acest tip de poezie a cunoscut ascensiunea de la jumătatea secolului al XX-lea, prin generații de autori, printre care și H. Chopin, B. Heidsieck, T. Tzara, K. Ladik ș.a., holopoezia – creată cu ajutorul hologramelor, prezentând fluiditatea cuvântului și interpolarea semantică. Dintre autorii de holopoezie este remarcabil E. Kac, care a creat termenul de „holopoesie” și a preferat cuvântului senzația 3D și click-poezia – combină textul și fișierul audio, care apare la un click pe poem. Impresionante sunt click-poeziile lui D. Knoebel, care le amplasează în spațiul Web, utilizează VRML, include citiri sonore, cuvinte aleatorii și animații.

Lilia GRANETKAIA

doctor în pedagogie, conferențiar universitar

Catedra de Arte și Educație Artistică

Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți

Email: granlili@mail.ru

ROLUL GÂNDIRII MUZICALE ÎN CREAREA IMAGINII ARTISTICE ÎN STUDIUL PIANISTIC

Inspirat de idei artistice, compozitorul sintetizează conceptul artistic, numit imagine muzicală, încifrând sentimentele, trăirile în semne grafice și simboluri muzicale. Interpretul parcurge calea inversă spre matricea ideatică – aplicând competența de interpretare a imaginii muzicale. Descifrând textul, interpretul re-crează imaginea muzicală concepută de autor și arhivată în formă de simboluri convenționale. În sfârșit, muzica atinge starea de realitate fiind însuflețită, sonorizată de către interpret. Studiul creației muzicale solicită de la interpret aportul psiho-cognitiv, emoțional-rațional și psiho-motoric. Implicarea gândirii muzicale în procesul de interpretare a muzicii este un postulat firesc. Autorul pledează pentru colorarea activității cognitive a artistului interpret prin apel direct la astfel de procese psihice ca imaginația, memoria, percepția interioară (auzirea și înțelegerea intonațională a mesajului muzical). Cercetarea se face din perspectiva formării pianistice a profesorului de muzică.

Aliona GRATI

doctor habilitat în filologie

Institutul de Cercetare și Inovare al Universității de Stat din Moldova

Email: alionagrati@gmail.com

MAGDA ISANOS ȘI BASARABIA

Studiul analizează relațiile pe care le-a avut poeta Magda Isanos cu Basarabia, unde și-a trăit copilăria și adolescența. Interzicerea autorilor indezirabili noului regim după anexarea Basarabiei la Uniunea Sovietică s-a răsfrâns și asupra memoriei poetei. Aici promovarea ei a parcurs o cale anevoioasă, fiind afectată de sincopa extinsă între anii 1940 și 1989. Pentru noile generații consumatoare de literatură „moldovenească” de la Est de Prut poeta este practic o necunoscută. Numele îi iese la lumină doar după 1989, grație unui serial de articole semnate de Vasile Badiu în revistele de cultură locale. Cercetătorul își împărtășește revelația unei moșteniri prețioase, vestind o poetă „de sensibilitate rară și de o gândire artistică profundă”, în a cărei poezie se aud „ecouri ale meleagurilor basarabene” și se susțin pledoariile într-o „dreptate pentru oameni”. Tot în 1989, Editura Lite-

ratura artistică scoate de sub tipar, în grafie latină, volumul de versuri, schițe și cronici al poetei, intitulat „Confesiuni lirice”. Atitudinea criticului față de poeta a cărui destin s-a împletit cu o întregă generație de basarabeni eminenți, ieșiți ca o binecuvântare de sub norii denși ai uitării, este susținută de N. Corlăteanu, M. Cimpoi, V. Băcă și alți istorici literari care o reintegrează în istoria literară a locului. Al. Burlacu și A. Ciobanu o includ pe Magda Isanos în antologia „Scriitori de la Viața Basarabiei”, iar M. Cimpoi îi acordă spațiu considerabil în a sa „O istorie deschisă a literaturii romane din Basarabia”. La 1938, într-un articol intitulat *Tânăra lirică basarabeană*, Laurențiu Fulga trece numele Magdei Isanos pe o listă compunând „elita spiritualității basarabene”. În reconstituirile sale, Elisabeta Isanos probează faptul că Magda a păstrat „dorul de provincia ireversibilă”. M. Cimpoi trece drept „marcă basarabeană” un anume „vizionarism social” al poeziei.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

**Vasilica-Monica GROZA, Luminița BEJENARU,
Mariana POPOVICI, Ozana-Maria PETRARU**

Scientific researcher III PhD, Romanian Academy – Iași Branch,
„Olga Necrasov” Centre of Anthropological Research

Prof. PhD. Habil. „Alexandru Ioan Cuza” University of Iași, Faculty of Biology,
Romanian Academy – Iași Branch, „Olga Necrasov” Centre of Anthropological
Research Scientific researcher PhD, Romanian Academy – Iași Branch,

„Olga Necrasov” Centre

of Anthropological Research / Research assistant PhD student, Romanian Academy
– Iași Branch, „Olga Necrasov” Centre of Anthropological Research;

„Alexandru Ioan Cuza” University of Iași, Faculty of Biology, Romania

Email: moni_ian@yahoo.com

SYPHILIS EVIDENCES ON HUMAN SKELETONS DISCOVERED IN THE NECROPOLIS OF 15TH – 19TH CENTURIES, AT THE ROMAN CATHOLIC CATHEDRAL OF IAȘI

In this study, the authors present three human skeletons with syphilis evidences (two females and one male) discovered in a sample of 15th – 19th centuries from the „Adormirea Maicii Domnului” Roman Catholic Cathedral of Iași (Romania). The sample of 89 skeletons is originated from inhumation tombs and reburials, and it was excavated in 1995 by archaeologists from the Centre for European History and Civilization of Iași (Romania). Considering the age at death performed according to classic methodology, most of skeletons were recorded in the *maturus* category (57,30%), followed by *infans* (20,23%), *senilis* (10,11%), *adultus* (8,99%) and *juvenis* (3,37%). The distribution by sex indicates 36 males

and 32 females. The three skeletons, analysed here, belong to adults and morphometrically they are of Europoid type.

The syphilis evidences are evaluated macroscopically and by imaging analyses (i.e. radiology and computed tomography), showing hypertrophic and sclerotic changes at skull and long bones. The syphilis is a debilitating disease, sexually or congenital transmitted and caused by the bacterium *Treponemapallidum*.

Clinically, the syphilis can be described as having three stages: primary, secondary and tertiary. According to our evaluation, the analysed subjects was in the tertiary stage of the disease (indicated by chronic *gummas*, tumors-like structures affecting bones) and no other associated pathologies were identified.

This study provides new evidence of syphilis in a medieval population of Romania.

Aurelia HANGANU

doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar

Universitatea de Stat din Moldova

Email: aureliahanganu@yahoo.com

ANATOL EREMIA – „STRĂJER” AL TOPONIMIEI

Anul acesta, 2021, cercetătorul Anatol Eremia împlinește 90 de ani de la naștere. Este personalitatea care a rămas fidelă pe parcursul întregii sale cariere științifice Institutului de Filologie, în variatele sale forme de existență de până acum. Mai mult, este cercetătorul care și-a dedicat viața cercetărilor de onomastică, demonstrând și o predilecție aparte pentru fenomenele toponimiei. Evoluând în carieră pe toate treptele de ierarhie academică, de la laborant în cadrul sectorului de Onomastică și până la cercetător științific coordonator, consultant științific, a reușit să adune informații științifice și să facă analize pertinentele publicând 25 de monografii, dicționare, ghiduri și 465 de articole științifice și de popularizare a științei. Printre cele mai cunoscute lucrări semnate de Anatol Eremia se numără: *Nume de localități. Studiu de toponimie*. Chișinău, 1970; *Graiul Pământului. Schițe de toponimie moldovenească*. Chișinău, 1981; *Tainele numelor geografice*. Chișinău, 1986; *Unitatea patrimoniului onomastic românesc*. Chișinău, 2001; *Cahulul în timp și spațiu*. Chișinău, 2007; *Chișinău. Istorie și actualitate*. Chișinău, 2012; *Tezaurul toponimic românesc. Republica Moldova. Arealul Cantemir*. Chișinău-Iași, 2016; *Tezaurul toponimic românesc. Republica Moldova. Arealul Cahul*. Chișinău-Iași, 2016; *Atlas hidronimic. Republica Moldova*. Chișinău-Iași, ed. I, 2016, ed. II, 2017 (în colaborare); *Destinul cuvintelor. Breviar onomasiologic*. Chișinău, 2017; *Leova. Localități, oameni, tradiții*. Chișinău-Iași, 2018 etc.

Contribuția sa însă nu se limitează numai la cercetări propriu zise sau formări de cadre calificate pentru domeniul îndrăgit. A avut și continuă activitatea în

cadru mai multor comisii, consilii, colegii redacționale care vizează probleme de onomastică (toponimie, antropologie): Grupul de experți ONU pentru standardizarea denumirilor geografice de circulație internațională, Consiliul științific al Institutului de Filologie Română, Comisia interdepartamentală pentru studierea stării și dezvoltării limbii române, Comisia republicană pentru reglementarea și ocrotirea onomasticii naționale, Comisia pentru reglementarea urbonimiei municipiului Chișinău, Colegiul de redacție al revistei „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie” (Craiova, România), Colegiul de redacție al revistei „Bulletin lingvistic” (Chișinău).

Anatol Eremia este el însuși o personalitate de patrimoniu pentru cercetarea onomastică și toponimică, devenită, în timp, „străjer” al toponimiei, așa cum odată fusese „străjer” în școala românească a Cahulului.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Dan ILIE

expert, Muzeul Băncii Naționale a României

Email: dan.ilie@bnro.ro

MUZEUL BNR – TEZAU DE CUNOAȘTERE

Inaugurat la 4 mai 1997, Muzeul Băncii Naționale a României se conturează în peisajul cultural bucureștean ca un muzeu unicat, în care tradiția, istoria și clasicul se îmbină permanent cu modernul. În primii ani muzeul s-a adresat unui public restrâns, format din reprezentanți ai vieții financiar-bancare interne și internaționale, mass-media, oameni de cultură și artă. Începând cu toamna anului 2012, s-a demarat un nou proiect, scopul urmărit fiind promovarea în rândul publicului larg a cunoașterii istoriei noastre bănești și evocarea rolului avut de banca de emisiune în dezvoltarea modernă a țării. Totodată, s-a dorit mutarea punctului de interes către publicul tânăr, intensificarea colaborării dintre bancă și școală.

Cu acest prilej a fost realizată și o reorganizare spațială, care să asigure un flux de vizitare fluent și să pună mai bine în valoare specificul național și rolul băncii de emisiune în istoria națională, din perspectiva circulației monetare. Totodată, noul proiect asigură o autonomie relativă a segmentelor expoziționale, care permite realizarea unor variante de circuit muzeal (derivate din problematica expunerilor și a categoriilor de vizitatori).

În prezent, expoziția permanentă este structurată pe secțiuni organizate ținând cont de particularitățile de ordin artistic și stilistic ale spațiului: circulația monetară în spațiul românesc; istoria leului ca monedă națională; Sala de Tezaur. Circuitul muzeal mai cuprinde vizitarea Palatului vechi, Galeria guvernatorilor și sala veche de Consiliu.

Emanuela ILIE

conferențiar universitar, doctor în filologie

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România

Email: iliemma@yahoo.com

DESPRE CANCER ȘI ALȚI DEMONI. JURNAL FEMININE DE CRIZĂ SAU PROBE DE CREDINȚĂ?

După cum i-o arată și titlul, comunicarea noastră are ca miză prezentarea analitică a uneia dintre cele mai atașante forme de jurnal feminin care au apărut în ultimul deceniu în România. Este vorba despre un tip aparte de text diaristic, născut într-o perioadă de criză corporală și psihologică teribilă, determinată de diagnosticarea și lupta cu o maladie necruțătoare – cancerul, pe care cercetătorul american de origine indiană Siddhartha Mukherjee îl numea, într-o carte de referință, *Împăratul tuturor bolilor*. Ne vom ocupa în special de *Cancerul, dragostea mea* de Mioara Grigore, *Despre cancer și alți demoni* de Loredana Caia și *Care dintre noi*. *Which One of Us* de Chris Simion-Mercurian, pe care le vom interpreta însă nu doar ca documente sfâșietoare despre ființa feminină obligată să coboare în infernul corporal, ci și ca probe de anduranță și neostoită credință.

Elisaveta IOVU

doctor în filologie, cercetător științific

Universitatea de Stat din Moldova

Email: iovuelisaveta85@gmail.com

NOI ȘI CEIALȚI ÎN ROMANUL „MARA” EXERCITIUL DE IMAGOLOGIE LITERARĂ

Romanul „Mara” de Ioan Slavici se înscrie perfect în șirul textelor imagotipice, datorită inventarului de imagini pe care le oferă autorul asupra poporului român, dar și ceea ce constituie alteritatea, Celălalt ca personaj literar. Propunem o altă abordare a romanului chestionat prin grila metodologică a imagologiei literare. În acest context opera este analizată prin următoarele aspecte: date generale despre autor și operă, temele și motivele literare imagotipice, imagotipurile create de cultura observatoare asupra culturii observate, interpretarea rezultatelor, analiza textelor prin abordările textuale, contextuale și textuale, caracterizarea personajului, dar și impactul alterității asupra naratarului.

Românul ca personaj literar și România ca locul desfășurării acțiunii nu prea s-au bucurat de o imagine pozitivă de-a lungul timpului. În acest context apare balcanismul, care se manifestă prin plasarea românului într-o relație de inferioritate față de alte spații ale culturii europene. Destinul poporului român marcat

de convulsii și stăpâniri străine s-a aflat mereu la granița culturii europene, la granița dintre centru și periferie, dintre superior și inferior. Prin urmare, romanul lui Slavici vine încă o dată să contureze în imagini vii raportul dintre centrul Occidentului și periferia lui.

În partea a doua a comunicării efectuăm un portret al femeii desprins din romanul lui Slavici. Despre femeia româncă s-a scris și s-a transmis imago tipuri din cele mai diverse. Cele pozitive se referă la felul de a fi al lor, în primul rând că sunt foarte frumoase, harnice, creștine și bune familiste. Ioan Slavici contribuie, prin autoimago tipurile asumate de autor/ popor, la inventarul imaginar românesc.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Elisaveta IOVU

doctor în filologie, cercetător științific
Universitatea de Stat din Moldova
Email: iovuelisaveta85@gmail.com

IMAGINEA STRĂINULUI ÎN JURNALUL DE CĂLĂTORIE IRLANDEZ: M. R. PARKINSON *DOUĂZECI DE ANI ÎN ROMÂNIA*

Maude Rea Parkinson de origine irlandeză, educată și învățată la Magdelburg, Germania, amatoare de călătorii și aventură, întreprinde o călătorie în 1889 în România „tărâmul ce părea să îmbine farmecul Orientului și confortul Occidentului”. Autoarea descrie viața străinului de la înalta societate, până la ramurile de jos, de la geografia și istoria țării, până la îndeletnicirile și ocupațiile Celuilalt. Locuind în România timp de aproximativ 22 de ani, a participat nemijlocit la unele evenimente petrecute în această perioadă, a gustat câte puțin din ceea ce numim obicei, tradiție și superstiție românească.

Diarista jurnalului de călătorie a fost angajată în calitate de profesoară de limbi străine într-o școală din România. Obişnuită cu luxul din Occident, tânăra transmite un şir de imago tipuri despre Străin, despre oameni și locuri, despre sistemul de învățământ, despre armată, alegerile din țară etc. Printre celelalte imago tipuri despre capitala României, trecem în revistă că Bucureștiul „este bine luminat”, „foarte pitoresc”, „cu numeroase parcuri publice de mici dimensiuni”, ceea ce-i oferea orașului un „aspect de grădină”, însă a aflat că aici „nu există secrete” etc.

De asemenea, M. R. Parkinson creionează portretul robot al românului înainte de primul război mondial. Caracteristicile observate se referă nemijlocit la felul cum arată Celălalt, unde bărbatul nu este în general prea arătos, este „mic de statură”, „cu ten închis” și „teribil de mustăcios”, dar femeia este în general frumoasă, cu „păr și dinți frumoși”, „picioare mici” și „siluetă”. Portretul moral inserează următoarele caracteristici: „ospitalieri”, „talentați”, „miloși și darnici”,

„politicoși”, „calzi”, „extraordinari de primitivi”, „au un înalt grad de inteligență”, „iubitori de animale”, „sensibili la frumusețe”, dar „extrem de superstițioși”. Diarista oferă o imagine amplă a personajului, contribuind astfel la patrimoniul imago tipic despre Celălalt.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Ana ISCHIMJI

doctorand, Universitatea de Stat din Moldova
Email: anaischimji29@gmail.com

EVALUAREA TEHNICILOR ȘI PROCEDEELOR DE PRELUCRARE ARTISTICĂ A PIEILOR PREZENTE PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA

Pielea este un material natural ecologic, moale, plăcut la atingere și durabil care se distinge prin flexibilitate în procesul de lucru. Ne-am propus să identificăm gradul de dezvoltare a civilizației umane într-o anumită etapă după modul cum era prelucrată și folosită pielea în perioada respectivă. Până în prezent pielea naturală reprezintă unul din principalele materiale pentru confecționarea/fabricarea curelelor, articolelor de marochinărie (pungi, poșete, genți mănuși etc.) și încălțăminte.

La structurarea încălțăminteii, în mod tradițional, se folosesc produse obținute prin prelucrarea pieilor sub formă de piei flexibile pentru confecționarea ansamblului superior repere exterioare și sub formă de piei rigide, în cazul confecționării ansamblului inferior. Pieile naturale flexibile tăbăcite mineral, vegetal sau combinat, se grupează din punct de vedere al aspectului suprafeței în trei clase mari: piei netede, piei presate, și piei velurate.

Prelucrarea artistică constă în decorarea sau ornamentarea lor și poate fi realizată cu ajutorul celor mai diverse elemente și mijloace. Tehnicile și procedeele de bază în prelucrarea artistică sunt cel mai bine reprezentate de cusături cu rol ornamental sau decorativ, brodarea, paspoalarea, și de acelea procedee ornamentale specifice pieilor naturale: perforarea decorativă, împletire, trasare, țesere, diverse aplicații, imprimare/ștampilarea și gravură, spirografie (prin ardere), plierea, mozaic, vopsire decorativă sau finisare.

Evaluarea și cunoașterea tehnicilor și procedee de prelucrare artistică a pieilor sunt de faptul cum vom reveni la valorile etnoculturale, depinde viitorul și continuitatea neamului, destinul culturii etnice.

Elena IURCU-STRĂISTARU

Phd, associate professor

senior scientific researcher

Alexei BIVOL, Ștefan RUSU**Cristina ANDONI**, scientific researcher

Institute of Zoology

Email: iurcuelena@mail.ru

RESEARCH ON PARASITIC NEMATODES AND PATHOGENIC VIRUS VECTORS IN INTENSIVE APPLE ORCHARDS IN DIFFERENT AREAS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

In the result of phytosanitary research carried out in apple production orchards, of classic-intensive-superintensive type, capitalized in the production associations from various areas: North, Center, South, South-East, 12 districts, 6 production associations, 8 private households, on areas of over 800 ha, where over 200 soil and organ samples affected by helminthology and virosis were collected, subsequently analyzed, with the establishment of parasitic and virotic impact, numerical density values and disease level, virus diversity. Was established an abundance of numerical numbers from 20 to 120 individuals per 100 g/soil and young roots collected from classical orchards, compared to intensive and super-intensive orchards. The numerical density of nematodes was, practically at the same level in intensive-superintensive orchards, including breeding nurseries, from 10 to 70 invasive individuals per 100 g / soil, by 20-30% lower, compared to orchards of classic type. In the orchards from the South and South-East areas were characterized with numerical density values from 15 individuals to 120 individuals/100cm³ soil, depending on age, variety, environmental conditions. At fruit species, including apple culture, there was a significant diversity of 15 species of invasive nematodes and vectors of 7 pathogenic viruses that cause more than 5 viral diseases, such as: types of ring mosaic, motley, nerve chlorosis, short knotting of shoots, twisting and embossing of leaves. The detected nematode complexes belong to the orders *Tylenchida* and *Dorylaimida* with trophic, endo-ectoparasitic and vector specialization adapted in the fruit orchards soils, reproduction nurseries of planting material, cultivated in the conditions of the Republic of Moldova.

* The research were realized in base of Institutional project-Program de Stat of Institute of Zoology n. 20.80009.7007.12, 2021.

Tetiana KUTSYR

PhD in Art Studies

Ethnology Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine

Email: sonechko_29@ukr.net

EMBROIDERY RESEARCH IN SCIENTIFIC HERITAGE OF KATERYNA MATEIKO

One of the outstanding figure of Ukrainian art studies in the XX century is Kateryna Mateiko (1910–1995). She began her career in 1939 as a researcher at the State Ethnographic Museum, the collection of which became part of the Museum of Ethnography and Applied Art (Lviv) later. In 1950–1980 she took an active part in field researches of all Ukraine. During them K. Mateiko collected folk clothing exhibits for museum and studied Ukrainian folk clothing as a unique phenomenon. One of the first scientific works by Kateryna Mateiko devoted to folk embroidery was the article «The Using of Traditional Clothing Elements in Modern Garment» (Lviv, 1963). In it, the scientist considered embroidery as a bright decor of Ukrainian folk clothing components, inextricably linked with the items' construction as well as the overall artistic sound of the whole ensemble of clothes. The idea about the originality of Ukrainian folk embroidery she had developed in her next works: in chapter «Clothing» to «Essays on the History of Ukrainian Decorative and Applied Arts» (Lviv, 1969), «Ethnographic Zoning Principles of Ukrainian Folk Clothing» (Moscow, 1970), «Ethnographic Features of Boiko Clothing» (Moscow, 1972), «Local Features of Hutsul Clothing of the End of XIX – the beginning XX Centuries» (Uzhhorod, 1972) and others. However, the most complete K. Mateiko studies was presented in her monographs «Ukrainian Folk Clothing» (Kyiv, 1977) and «Ukrainian Folk Clothing: Ethnographic Dictionary» (Kyiv, 1996), which remain relevant today. In the first of them, the researcher paid special attention to women's and men's shirts decorated with embroidery. She noted the most characteristic seams for each of the Ukrainian ethnographic regions, their combination with each other, analyzed the features of ornamental schemes, noting the nomenclature of motifs and their colors. The second of them remains a valuable source of terms to designate the components of folk clothing, head wear, shoes, accessories, their parts as well as embroidered decor.

Irina LUPAȘCO

doctorand, Universitatea de Stat a Moldovei

Email: irina.lupasco92@gmail.com

ISTORIILE LITERATURII ROMÂNE CUPRINSE ÎNTR-O ANTOLOGIE

În prezent sunt mai multe moduri de a gândi istoria literaturii. Și în literatura română a fost depășită etapa imperativului enunțat de G. Călinescu în prefața la monumentală sa „Istorie a literaturii române de la origini până în prezent” despre o „singură și indivizibilă” literatură română. Perspectivele metodologice elaborate în ultimii ani au conturat vectorii mai multor literaturi și au prilejuit noi și curioase istorii. Criticul literar, eseistul și editorul român Irina Petraș a oferit o ordonare cronologică a mai multor lucrări reprezentative, alese de pe raftul bogat și consistent al celor care au fost prinși de-a lungul anilor în uriașe proiecte culturale. Culegerea de articole „Istoriile literaturii române. Studii. Eseuri. Cronică” apărută în 2020 la editura Școala Ardeleană din Cluj-Napoca, demonstrează un efort de conceptualizare apreciabil și o geometrie impecabilă a perspectivei. Un „bun-conducător-de-texte”, Irina Petraș expune concepții și perspective asupra temei elaborate pe întreg arealul românesc, ceea ce dă proiectului, dar și istoriei literaturii române perenitate și grandoare. Antologia coordonată de Irina Petraș reprezintă o premieră prin faptul că face o prezentare a tuturor istoriilor literaturii române, o primă panoramă a istoriilor literaturii române, în care se regăsesc nu doar cele mai importante (G. Călinescu, Alex. Ștefănescu, N. Manolescu, Cornel Ungureanu, Eugen Negrici), dar și cele mai recente. Necesitatea unor permanente completări, (re)scrieri ale istoriei literaturii se impune astăzi sub semnul unor interogații semnificative ce-și caută universalitate și durabilitate.

Alina MANOLI

doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

Email: alinastingaci@gmail.com

**IPOSTAZE ALE PERSONAJULUI FEMININ ÎN LIRICA
LUI A. E. BACONSKY**

Studiul identifică ipostaze ale personajului feminin în lirica lui A. E. Baconsky, poet născut în Basarabia, unul dintre cei mai valoroși reprezentanți ai generației resurecției lirismului, alături de Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Ana Blandiana, Cezar Baltag ș.a. În ansamblu, poezia sa pune accentul pe forma artistică prețioasă, hieratică și senzuală. Poetica sa abundă în posibilități de interpretare a sensului, având totodată un vers musical și o viziune conturată asupra artei și lumii, dar nu în ultimul rând și asupra femeii.

În opera lirică a lui A. E. Baconsky este prezentată femeia în diferite ipostaze, uneori umilitoare, altele lipsite de importanță, iar altele în absența decenței, totuși de fiecare dată având un rol superior altor imagini poetice. Poetul fără să-și propună o elogiare a femeii prin versurile sale, o face, totuși, prin dorința sa de a construi o lume ideală. Femeia este simbolul începutului a tot ce este în lume. A „XV”-a poezie din volumul „Corabia lui Sebastian – Poezii și antipoezii” reprezintă femeia – doamnă, femeia – portăreasă și femeia – poeta fardată violent. În „Love hobby” femeia se impune opulent cu toate aparențele ei de himeră.

Femeia este o creatură fascinantă, fascinant e și modul abordat de A. E. Baconsky la contemplarea ipostazelor acesteia. Este personajul cel mai expresiv al poetului, adept al formei frumoase, rostite magic, creatoare de lumi sacre. Cu toate acestea, ca să folosim o judecată de valoare a criticului Nicolae Manolescu, versurile lui A. E. Baconsky, „la fel de frumoase, filtrează o profundă melancolie existențială, așa cum vitraliile purifică lumina soarelui”.

Natalia MELNIC

doctor în pedagogie, lector universitar

Institutul de Științe ale Educației

Email: melnic_natalia@mail.ru

**IMPORTANTĂ MAJORĂ A MANAGEMENTULUI TIMPULUI
ÎN MANAGEMENTUL CURRICULAR**

Baza de plecare a oricărei proceduri de creditare o constituie timpul total estimat ca necesar pentru parcurgerea unui program de studii, timp distribuit pe perioade compacte de studii (săptămâni, semestre sau trimestre, ani școlari/universitari, cicluri sau trepte de învățământ), iar în cadrul fiecărei perioade, pe discipline de învățământ pe tipuri de activități de predare, învățare și evaluare (F. Voiculescu). Gestionarea corectă a timpului are un rol important și în managementul strategic al programelor de studii. Unul din modurile de evaluare, de fapt obligatoriu conform Procesului de la Bologna, este acumularea de credite. Credite înseamnă volum de muncă depus de student, în orice activitate de învățare: participarea la un curs, pregătirea temelor, proiectelor, examenului, vizite la întreprinderi etc.

Otilia MIRCEA

doctor în chimie

Expert în conservare și restaurare metale

COMPLEXUL MUZEAL NAȚIONAL NEAMȚ

Email: otliamircea@yahoo.com

**MONEDE, OBIECTE DE PODOABĂ ȘI ACCESORII
VESTIMENTARE DIN COLECȚIILE COMPLEXULUI MUZEAL
NAȚIONAL NEAMȚ. ABORDĂRI INTERDISCIPLINARE**

În cadrul Laboratorului de Restaurare al Muzeului de Istorie Roman din cadrul Complexului Muzeal Național Neamț au fost studiate, restaurate și conservate artefacte din diferite perioade istorice care au fost descoperite în urma cercetărilor sistematice sau preventive efectuate în județul Neamț.

În studiul stărilor de conservare, după extragerea pieselor din sit, au fost implicate metode non-invasive, cum ar fi microscopia optică (OM) și microscopia electronică de scanare cuplată cu dispersia de raze X (SEM-EDX). Rezultatele obținute au evidențiat că pe obiectele care zăcut timp îndelungat la diferite adâncimi în sol, sub influența factorilor pedologici și a proceselor de alterare chimică și deteriorare fizică, s-au format cruste de coroziune cu grosimi diferite, în care pot fi regăsite atât elemente din compoziția chimică a aliajului prelucrat în vechime, cât și elemente preluate din sol.

Subiecte ale temelor de cercetare referitoare la degradarea artefactelor în diferite medii, cum ar fi analiza patinelor sau a crustelor de coroziune, au contribuit semnificativ la evidențierea stărilor de conservare, a diversității acestora, cu unele caracteristici comune, de tipul efectelor de suprafață și a microstructurilor înglobate din situl arheologic, sau dimpotrivă a unor cazuistici atipice, reflectate prin natura straturilor externe și interne, din punct de vedere compozițional și structural.

Extinderea analizelor la obiecte implicate în practici funerare specifice perioadelor istorice din care provin (înhumăție sau incinerăție), ca în cazul celor din necropolele din secolele II–III p. Chr. de la Gabăra – Moldoveni, Văleni – Botеști sau a celor din cimitirele medievale de la Piatra Neamț – Dărmănești, Piatra Neamț – Curtea Domnească, Roman – Arhiepiscopia Romanului și Bacăului a contribuit la evidențierea unor stări de conservare cu caracteristici particularizate. În acest context, în crustele de coroziune au fost identificate alături de produșii de coroziune și impresiuni sau fragmente ale unor materiale preluate din zonele de contact, cum ar fi resturi de fibre textile sau fragmente de os.

Lucrarea de față prezintă o parte din rezultatele obținute prin studiul unor obiecte din colecțiile Complexului Muzeal Național Neamț – podoabe (cercei și inele), accesorii vestimentare (nasturi globulari, aplice sau găici) și monede, care au fost confecționate din aliaje de cupru, argint sau argint aurit, iar în funcție de

gradul de degradare au fost efectuate intervenții specifice în cadrul laboratorului muzeal, în vederea conservării și a redării lor circuitului expozițional.

Marina MIRON

doctor în istorie

Asociația de Dezvoltare a Turismului în Moldova

Universitatea de Stat din Moldova

Email: marinamiron.72@mail.ru

**PROMOVAREA TURISTICĂ A ORAȘELOR DIN REPUBLICA MOLDOVA
PRIN INTERMEDIUL IMAGOLOGIEI ETNO-CULTURALE**

Cercetarea are drept scop crearea unui model competitiv de colaborare între mediul științific și cel practic din domeniul turismului pentru îmbunătățirea considerabilă a conținutului excursiilor urbane și creșterea imaginii turistice a importanțelor orașe din Republica Moldova.

Aici cercetătorul are rol dublu – cercetarea specificului etnic al or. Chișinău pe parcursul istoriei, observarea și constatarea influențelor etnice în dezvoltarea socio-economică, culturală, arhitecturală a urbei și totodată apropierea tematicilor cercetătorilor din diverse domenii științifice pentru crearea unor trasee turistice comune. În urma acestei colaborări interdisciplinare textele excursioniste vor fi îndestulate cu informații veridice din punct de vedere științific și tot odată captivante pentru a deveni atractive pentru cei din domeniul turismului.

Simultan cercetătorul realizează adaptarea materialelor științifice și artistice la cerințele excursioniste, elaborează fișele metodologice și hărțile traseelor excursioniste, se ocupă de definitivarea portofoliilor acestor trasee cu completarea cu materialul demonstrativ, efectuarea unor excursii de control pentru ajustarea textelor la realitățile traseului urban.

Instrumente utilizate: la baza cercetărilor etno-culturale stau metodele interdisciplinare specifice pentru istorie, etnologie rezultate în baze de date în format EXCEL, pentru crearea traseelor excursioniste a fost elaborat un chestionar destinat centralizării tematicilor abordate de cercetători din diferite domenii științifice care va servi la definitivarea celor 3 trasee turistice prin Chișinău.

* Realizat în cadrul proiectului „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii” susținut din Programului de Stat (2020–2023).

Marius MITROF

Consilier Direcția Județeană pentru Cultură Galați

Email: marius.mitrof@gmail.com

**ELIZA LEONIDA ZAMFIRESCU,
PRIMA FEMEIE INGINER DIN ROMÂNIA**

Recunoscută unanim drept prima femeie inginer din România și a doua din lume, Eliza Leonida s-a născut la Galați, pe 10 noiembrie 1887, în familia unui ofițer de cavalerie cu 11 copii. Școala primară a făcut-o în orașul natal, iar liceul la Școala Centrală de Fete din București, luându-și bacalaureatul la secția reală a Liceului „Mihai Viteazul”.

Cu un unchi și un frate care lucrau în domeniu tehnic, Eliza a vrut să demonstreze că și femeile pot avea succes în acest domeniu. Numai că potrivit prejudecăților vremii, accesul femeilor în acest domeniu considerat greu și pentru bărbați, a avut drept efect respingerea Elizei la momentul înscrierii la Școala de Poduri și Șosele.

A fost acceptată cu greu la Academia Regală Tehnică din Berlin, chiar dacă și profesorii germanii au încercat să-i pună piedici la înscriere, iar colegii nu au primit-o la balul bobocilor. Cu o personalitate puternică, dovedind tenacitate, perseverență și inteligență, Eliza Leonida a absolvit, în cele din urmă, cursurile universitare în anul 1912, cu specializarea chimie, devenind astfel prima femeie inginer care a distrus barierele prejudecăților despre femei în domeniul tehnic.

Deși i s-a propus să lucreze în Germania, Eliza Leonida a refuzat și, revenind în țară, s-a angajat la Institutul Geologic, unde a lucrat până în 1963.

În perioada Primului Război Mondial, a condus mai multe spitale de campanie ale Crucii Roșii, fiind și decorată la sfârșitul conflagrației.

În anul 1918, s-a căsătorit, la Palatul de la Ghidigeni (fost în județul Tutova, astăzi în județul Galați) al familiei de bancheri Chrissoveloni, cu chimistul Constantin Zamfirescu (fratele scriitorului Duiliu Zamfirescu), la nuntă participând și Regina Maria, prietenă a familiei gazdă.

La Institutul de Geologie, de-a lungul carierei, a condus 12 laboratoare, efectuând 85.000 de analize și contribuind la identificarea în România a unor noi resurse de cărbune, șisturi bituminoase, petrol, gaze naturale, roci de construcție, crom, bauxită sau cupru, despre care a și scris mai multe cărți de specialitate.

În paralel cu activitatea de inginer, Eliza Leonida Zamfirescu a mai predat fizica și chimia la licee din Capitală. A fost prima femeie membră a AGIR (Asociația Generală a Inginerilor din România) și făcut parte din Asociația Internațională a Femeilor Universitare.

S-a stins din viață la 86 de ani, pe 25 noiembrie 1973.

În memoria Elizei Leonida Zamfirescu, străzi din București și Galați îi poartă numele.

Mina MOȘNEAGU

doctor în biologie

lector Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Facultatea de Teologie Ortodoxă,

Specializarea Artă Sacră, Restaurare icoană - lemn policrom

Email: mina.mosneagu@uaic.ro

**CONTRIBUȚII LA CERCETAREA, CONSERVAREA ȘI RESTAURAREA
ICOANELOR DIN MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI**

Mitropolia Moldovei și Bucovinei deține un patrimoniu bisericesc esențial pentru cunoașterea istoriei și culturii Moldovei. Icoanele și iconostasele sunt surse de informații cu caracter documentar, precum și mărturii incontestabile ale vieții spirituale. Multe icoane s-au pierdut sau au fost distruse. Puține s-au mai păstrat și încă ne mai pot spune crâmpie din viața moldovenilor. Pentru a recupera aceste informații, icoanele trebuie cercetate și, mai ales, trebuie conservate. În acest sens, la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, din anul 1993 funcționează specializarea Artă Sacră (inițial Patrimoniu Cultural) în cadrul căreia se desfășoară, pe lângă activitatea didactică, și activitatea de cercetare a icoanelor, iconostaselor, cărților și documentelor vechi din colecțiile bisericești. Cercetarea pieselor prin investigații fizice și chimice a dus la recuperarea de inscripții ce au permis datarea unor icoane sau aflarea donatorilor. Investigațiile biologice au elucidat aspecte ale proceselor de biodegradare și biodeteriorare ale suportului de lemn și ale stratului pictural. Cunoașterea aprofundată a structurii materiale și a stării de conservare a icoanelor a constituit premisa aplicării intervențiilor de conservare și restaurare adecvate. În urma acestor activități de cercetare, conservare și restaurare s-au recuperat numeroase icoane ce au fost redată cultului sau au fost valorificate prin cercetare, expunere muzeală.

Elena MUSTEAȚĂ

cercetător științific

Universitatea de Stat din Moldova

Email: mustelena@mail.ru

**SIMBOLISMUL CHIPULUI FEMININ ÎN ARTA GRAFICĂ
A EUDOCHEI ZAVTUR**

Una dintre artiste plastice repute, care s-a remarcat în mod pregnant în arta grafică moldovenească ai anilor 1980–1990 este Eudocia Zavtur (1953–2015).

Formarea profesională în cadrul Colegiului de Arte Plastice „Al. Plămădeală” din Chișinău (1973) și a Academiei de Arte Plastice din Kiev, Ucraina (1979)

a canalizat activitatea de creație a artistei pe filierele picturii, graficii de șevalet și a ilustrației de carte. Aceasta a profesat cu măiestrie, pe lângă pictura în ulei, diverse tehnici de figurare grafică, ca: acvaforte, litografia, pastelul, precum și tehnici mixte.

Creația plastică a Eudochiei Zavtur se caracterizează, la general, prin lirismul și picturalitatea compoziției sugestive-simbolice, impregnate într-o factură stilistică decorativă sau expresionistă, cu ajutorul căreia este încheșat figurativul imaginii artistice în spațiul plastic al lucrării. Unul dintre leitmotivul preferate ale E. Zavtur, abordat cu predilecție de către aceasta în foile sale grafice, îl constituie chipul femeii, evocat în diferite ipostaze ale spiritului și reflectând cele mai relevante trăiri sufletești ale acesteia. În această ordine de idei, prezintă interes ciclurile de acvaforte ale Eudochiei Zavtur cu genericul *Femeile Moldovei* (1985) și *Meșteri populari* (1985); grafica de carte pentru *Poezia populară; De dragoste* de M. Eminescu (1986–1988, acvaforte color). În mod aparte se disting stampele artistei pentru balada populară *Meșterul Manole* (1998, acvaforte), care denotă expresii de poetism și pietate grație sugestivității simbolistice a figurativului stilizat, cât și datorită diapazonului tonal armonios, care, pe de o parte, intensifică alura sibilică a imaginii, pe de alta – integrează întregul câmp vizual al lucrării.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Ruxandra NEMȚEANU

doctor în arhitectură

expert atestat al Ministerului Culturii, București

Email: rnemteanu@yahoo.com

ARHITECTA CRIZANTEMA STAMATESCU, ADEPTĂ A STILULUI ART DECO

Conferința internațională „Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine”, ediția a III-a, dedicată recunoașterii rolului important al fetelor și femeilor în domeniile științei și tehnologiei, m-a determinat să caut în arhiva personală și după un timp de gândire asupra subiectului ce doream a-l dezvolta, m-am oprit asupra câtorva lucrări ale arhitectei constănțene Crizantema Stamatescu. Puțin cunoscută, a fost de fapt un arhitect important pentru orașul Constanța, dar a lucrat inevitabil și în București. Astfel a proiectat vila Otiliei Georgescu din str. Bitolia nr. 5, construită pe parcela nr. 69, în parcelele Pinard, pe care o vom prezenta pe larg.

Clădirea, o vilă unifamilială construită în stil mediteranean, amplasată pe limita vestică a parcelei, retrasă față de strada Bitolia, respectând condițiile impuse de regulament, a fost autorizată în 1937.

Fațada dinspre intrare are o compoziție simplă, fiind marcată de prezența intrării principale flancată de două colonete angajate și de loggia de la etaj, delimitată de trei arce semicirculare așezate pe două colonete. Colonetele au capiteluri decorate în stil florentin.

Fațada posterioară cuprinde cea de-a doua intrare, flancată de un turn care adăpostește scara secundară care duce până în mansardă.

Elementele definitorii expresiei plastice alese sunt: fațadele asimetrice, stâlpișorii logiei de pe colțul etajului. În stilul Art Deco, la Constanța a mai conceput Gara maritimă feroviară și Dispensarul maritim. Clădiri de loc minore, cu o arhitectură puternică și atașată stilului Art Deco, arhitecta demonstrează o virtuozitate și expresivitate deosebite.

Marius – Adrian NICOARĂ

doctor în istorie

Membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România

Director al Centrului de Științe Istorice și Arheologie

din Institutul European pentru Cercetări Multidisciplinare

Email: nicoarama@yahoo.com

MEMORIALUL EROILOR REGIMENTULUI 48 INFANTERIE BUZĂU, ANSAMBLU MONUMENTAL REALIZAT ÎN ORAȘUL DE LA CURBURA CARPAȚILOR

Orașul Buzău continuă proiectele de valorificare a patrimoniului cultural, a tradițiilor și istoriei locale, în context național și internațional. Pe 1 Decembrie 2020, Ziua Națională a României a fost sărbătorită în orașul de la Curbura Car-

paților prin înființarea în Parcul Crânga a unui memorial al eroilor buzoieni din Regimentului 48 Infanterie Buzău, căzuți la datorie în Războiul de Întregire Națională (1916–1919).

Memorialul este compus din: – un monument sub forma a trei cărți (pe care sunt trecute gradul, prenumele și numele fiecăruia dintre cei 775 de eroi ai regimentului, localitatea de unde provine, data și locul în care a căzut la datorie) și două catarge pentru drapele; – 19 parcele plantate cu 775 de stejari pedunculari de luncă, arbori tineri; – 775 de plăcuțe individuale cu nume de eroi (așezate în dreptul fiecărui stejar plantat, pe care este înscrisă denumirea regimentului, gradul, prenumele și numele eroului, localitatea de unde provine, data și locul în care a căzut la datorie, numărul stejarului plantat).

Astfel, memorialul buzoian îmbină elemente ale patrimoniului cultural de natură tangibilă (un monument și un peisaj) dar și ale patrimoniului natural (un peisaj semnificativ din punct de vedere cultural și al biodiversității).

Ansamblul monumental a fost inițiat de Primăria Municipiului Buzău și Divizia 2 Infanterie „Getica” și a fost realizat urmare a cercetării și sprijinului Fundației Institutului European pentru Cercetări Multidisciplinare.

Florentina NIȚU

doctor, conferențiar universitar

Universitatea din București – Facultatea de Istorie

Email: florentinanitu@yahoo.com

florentina.nitu@istorie.unibuc.ro

COSTUMUL FEMININ DE SECOL XVIII ȘI OPȚIUNI SIMBOLICE DE CONSTRUCȚIE A MODERNITĂȚII ÎN PRINCIPATELE ROMÂNE

Cercetarea noastră propune o abordare a istoriei costumului feminin din cele două Principate extracarpatice din perspectiva semnificațiilor conferite de opțiunile vestimentare față de parcursul spre modernitate și a noii relații construite cu spațiul public și privat de către elite. Pentru Europa apuseană, secolul al XVIII-lea a adus o distribuție simbolică a responsabilităților în relația cu spațiul public și cel privat. Astfel, bărbații domină spațiul public, aducând un tip de comportament susținut vestimentar și din punct de vedere al accesoriilor vestimentare, în timp ce femeile conferă spațiului domestic o parte dintre atributele asociate cu feminitatea, respectiv emoție și sensibilitate. Gustul devenea o caracteristică importantă a elitei, nu doar în Europa creștină, ci și în Principatele aflate sub influență orientală, care era totuși filtrată de cultura grecească destul de puternic așezată la nordul Dunării. Accesoriile vestimentare urmează același tipar al genurilor, astfel încât doamnele își marchează în mod clar la sfârșitul secolului al XVI-II-lea opțiunile de modă occidentală prin piese care sugerează atașamentul către

o zonă dominată de ele prin frumusețe și grație, caracteristici care încep de la sortimentele diverse de ciorapi și pantofi adaptați balurilor de model european și până la perucile elegante comandate prin intermediul negustorilor sibieni. Nu în ultimul rând, doamnele își exprimă interesul pentru spațiul public prin achiziția de șaluri, pălării sau umbrele cochete, articole care domină orizontul achizițiilor feminine dinspre vestul european la cumpăna secolelor XVIII–XIX.

Sidonia Petronela OLEA (NEAGOIE)

doctorand

Muzeul Național al Unirii – Alba Iulia

Universitatea 1 Decembrie 1918 – Alba Iulia, România

Email: olea.sidoniapetronela@yahoo.com

SIMBOLISTICA FUNERARĂ ÎN TRANSILVANIA. MOTIVE ZOOMORFE ȘI VEGETALE

Omul, prin natura sa, a dat o importanță deosebită momentului morții, încă din cele mai vechi timpuri. Dacă în preistorie la înhumarea decedaților se pune accent pe inventarul funerar, din Antichitate se începe marcarea locului unui mormânt cu așa-numiții *markeri*, care vor face obiectul discuției în paginile care urmează și care vor fi identificați drept *artă funerară*. Cu alte cuvinte comemorarea indivizilor a apărut odată cu marcarea locului de înhumare pentru a putea aminti urmașilor de existența celui decedat.

În perioada de tranziție spre Evul Mediu, implicit în primele secole ale acestei epoci istorice, vizibilitatea unor morminte nu erau acceptate. Se trece apoi treptat la marcarea mormintelor însă cu plăci de piatră anepigrafe, treptat trecându-se la momente mai elaborate care integrau simboluri și mai târziu inscripții asociate cu defunctul. Simbolistica funerară, un subiect extrem de vast și imposibil de epuizat, reprezintă latura care dă monumentului funerar titulatura de *artă funerară*. Perioada temporală asupra căreia ne vom orienta atenția va fi cuprinsă între secolele XVII–XIX.

Indiferent de orientarea religioasă, monumentele funerare sunt, de cele mai multe ori împărțite în două câmpuri: câmpul inscripției care conține epitaful dedicat defunctului și câmpul dedicat simbolului (al reliefului reprezentat), care tinde să facă o corelare cu defunctul, în special oferind informații despre profesia acestuia.

Lucrarea de față dorește să prezinte un studiu introductiv referitor la simbolistica zoomorfă și fitomorfă reprezentată pe monumentele funerare transilvănene din epoca modernă până în secolul al XIX-lea (exemplele fotografice din secolul al XX-lea dorind doar să sublinieze prezența motivelor în timp). Se dorește oferirea câtorva exemple ale acestor categorii foarte des întâlnite (în cimitirele studiate, evreiești și creștine).

Mă voi opri asupra câtorva simboluri des întâlnite în Transilvania, acoperirea întregii arii de elemente simbolice fiind imposibilă. Astfel, în ceea ce privește elementele zoomorfe voi avea în vedere: leul, porumbelul și cerbul iar în categoria elementelor decorative vegetale voi viza: pomul vieții, salcia plângătoare, măslinul, ghirlanda de flori și spicul de grâu.

Ana PASCARU

doctor habilitat în filosofie

Institutul de Istorie

Email: apascaru2010@gmail.com

PERSPECTIVA TRANSFORMĂRII PĂRȚII ÎN ÎNTREG MANIFESTATĂ ÎN SOCIETATEA ÎN DEVENIRE

Problematica enunțată însumează o radiografie a cercetărilor întreprinse de aproape trei decenii privind schimbările cu care se confruntă societatea contemporană. Comunități care s-au constituit ca urmare a imploziei mega-societăților de odinioară socialiste și o bună parte dintre ele n-au avut pe parcursul dezvoltării experiența întregului, ci doar a părții. Diminuarea implicațiilor politicului filosofia îl face cu ajutorul realității manifeste din societate și nu cea voită și prin care se identifică oportunitățile și se găsesc soluțiile adecvate. Iar reconstrucția părții în întreg marchează depășirea discontinuităților și propășirea continuității, legăturii indispensabile dintre lucruri și ființe și dezvoltarea ei în acțiunile ce se realizează pentru constituirea unui tot.

Deschiderile EI au fost mai mult utilizate decât valorificate în contextul în care de mai multe decenii se proliferază tendința conform căreia societatea bazată pe cunoaștere și societatea sunt sinonime. Este vorba de abordarea fragmentară decât în complex a evenimentelor, tendințelor și proceselor care s-au declanșat de rând cu cele deja existente în societate, independent de statul acesteia. Iar tendința care promovează ideea conform căreia societatea contemporană este societatea bazată pe cunoaștere nu face decât să abandoneze realitatea manifestă, inclusiv în societatea în devenire. Or, în realitate societatea bazată pe cunoaștere reprezintă un concept despre accesul nelimitat la informația științifică și mediatică, oportunitățile prin care se realizează și deopotrivă aparțin EI. De asemenea că, societatea bazată pe cunoaștere este liantul care asigură comunicarea dintre civilizațional și cultural, facilitând deopotrivă ambele părți. Și nu în ultimul rând de liantul respectiv se leagă aspirațiile promovării și perpetuării patrimoniului istorico-axiologic, valoarea condiției umane și enviorementale care în pandemie sunt încercate grav.

Lidia PĂDUREAC

doctor în științe istorice

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Email: padureac.lidia@usarb.md

TRANSFORMĂRILE DEMOGRAFICE DIN RSS MOLDOVENEASCĂ ÎN ANII 1946–1947

Regimul comunist instituit forțat în teritoriile dintre Nistru și Prut, prin acțiuni constante ce aveau drept scop consolidarea puterii sovietice, a zdruncinat reperatele tradiționale ale societății basarabene, generând transformări esențiale, inclusiv de ordin demografic. Grave metamorfoze au avut loc în timpul foametei provocate de soviete, în anii 1946–1947; potrivit statisticii sovietice, populația RSS Moldovenească în 1944 constituia 2.719.000 de oameni, iar în 1959 – 2.513.483. Rechizițiile agricole, teroarea fiscală și politica represivă au constituit principalele cauze ale foametei. În timp ce majoritatea oamenilor, cu excepția nomenclaturii de partid, era la limita existenței, oficialitățile continuau colectarea rechizițiilor și interveneau modest și selectiv în depășirea acestei catastrofe umanitare. Datele statistice indică asupra faptului că deși în raioanele din stânga Nistrului mortalitatea avea cote mult mai scăzute, anume aici erau distribuite mai multe produse alimentare în spitale și la punctele alimentare (raportate la numărul persoanelor bolnave de distrofie). La fel, în timp ce procentul mortalității din cauza foametei în mediul rural era mai mare decât în orașe, instituțiile statului acordau ajutor preponderent populației din mediul urban: persoanelor angajate la întreprinderi sau organizații de stat primeau cartele alimentare. În anii 1946–1947, din cauza subnutriției, în RSS Moldovenească a sporit procentul mortalității (inclusiv a copiilor de până la un an) – a decedat circa 10% din populație; s-a redus substanțial procentul natalității; oamenii s-au îmbolnăvit masiv de distrofie; a crescut criminalitatea; a fost afectat sistemul tradițional de valori. Consecințele foametei s-au resimțit și în perioadele ulterioare, întrucât oamenii au devenit mai obedienți față de puterea sovietică și au ascuns o traumă profundă pe care au păstrat-o pe parcursul întregii vieți.

Cristina PĂIUȘAN-NUICĂ

scientific researcher, National Museum of History of Romania

Email: crispaiusan@yahoo.com; muzeulnationaljournal@gmail.com

NADIA RUSSO-BOSSIE – PIONEER OF ROMANIAN AVIATION, IN SOME MUSEUM TESTIMONIES

Several volumes about Romanian women aviator have appeared over time, volumes that use documents from the archives. In the patrimony of the National

History Museum of Romania there are several documents and photographs of Nadia Russo-Bossie, one of the pioneers of Romanian aviation, having a life story marked by times. Born on June 2/15, 1901, in the city of Tver, Russia, daughter of a Russian general, she took refuge in Bessarabia in 1918. In 1919 she graduated from the Theoretical High School in Chisinau, then in 1927, the Academy of Decorative Arts in Paris. His passion for flying marked his youth, but only in 1936 she attended the "Mircea Cantacuzino" Flight School in Băneasa, obtaining the pilot's license with no. 9 for women. During the Second World War shew as one of the pilots of the Sanitary Squadron, also called the White Squadron, helping to transport the wounded.

Among the documents from the museum patrimony, used in this presentation, is a 14-page autobiography of manuscript, dated May 1981, in which Nadia Russo-Bossie recounts her life, the nationality certificate, received in 1921, documents of the State Security Council by which its attests that after his release from prison, for five years January 1957 – January 1962, she had a mad a tory domicile in a village in Bărăgan, and several photographs from 1936–1940.

The pieces were donated tot he museum, in 2005, with the help of Mr. Șerban Constantinescu, becoming part of then at ion al heritage.

Anatol PETRENCU

doctor habilitat, profesor universitar
Universitatea de Stat din Moldova
Email: anatol_petrencu@yahoo.com

PRIZONIERELE GULAGULUI – MĂRTURII PENTRU ETERNITATE

În această importantă – Zi internațională a fetelor și femeilor din domeniul științei – este cazul să evidențiem contribuția esențială a fetelor/femeilor prizoniere ale Gulagului, care au trecut prin infernul stalinist, reușind să supraviețuiască, iar în plus – și să scrie memorii despre cele trăite. Este cazul memoriilor, semnate de Eufrosinia Kersnovsi *Сколько стоит человек (Cât costă omul)*, Moscova, Editura Rosspen, 2006, 856 p. (editor acad. V. Pasat), importante atât prin povestirile memorialistei, cât și, mai ales, prin desenele realizate de autoare – scene cutremurătoare din interiorul Gulagului. Nu întâmplător printr-o decizie a UNESCO cartea E. Kersnovski a fost inclusă în Patrimoniul Cultural European. Un alt exemplu cutremurător este volumul semnat de Anița Nandriș-Cud la 20 de ani în Siberia. Amintiri din viață, București, Editura Humanitas, 2013, 240 p. (ediția a V-a), carte distinsă cu Premiul „Lucian Blaga” al Academiei Române. Și basarabencele au contribuit la elucidarea trecutului totalitar comunist, scoțând în evidență cele mai odioase trăsături ale unui regim criminal, noblețea unor persoane și decăderea morală și umană a altor persoane, aflate în Gulag. Ar fi

de amintit cartea Mariei Nestor-Șoimu și Elenei Șoimu-Postolachi, *Surghiunul. Drumul pătimirilor prin Siberia de gheață. Mărturisiri ale victimelor regimului comunist de ocupație*, București, Editura Eikon, 2017, 422 p., dar și altele, semnate de Valentina Sturza, Margareta Cemârtan, Teodosia Cozmin etc.

Pentru Conferința de astăzi voi prezenta succint un volum de memorii, semnat de Eugenia Fiodorova, *На островах Гулага. Воспоминания заключенной (Pe insulele Gulag-ului. Memoriile deținutei)*, ediția a III-a, Moscova, Editura Alpina Non-fiction, 2019, 494 p. Autoarea (n. 1906), tânără ziaristă, scriitoare de povestiri pentru copii, căsătorită și având doi copii, a fost denunțată la NKVD de cel mai apropiat prieten al ei, motivele fiind false, inventate. După care a început calvarul. Faptul că autoarea volumului nu a comis nici o „activitate” criminală nu avea nici o importanță. „Această logică absurdă funcționa neconținut, fără întrerupere. Prezumția VINOVĂȚIEI (evidențiat de autoarea volumului, a. p.) a înlocuit și Dreptul, și Legea”, remarcă semnatara memoriilor (p. 85).

Liliana PLATON

doctor în studiul artelor și culturologie
lector universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei
Email: platonliliana@yahoo.com

IMAGINEA FEMEII ÎN PICTURA VALENTINEI RUSU-CIOBANU

Opera Valentinei Rusu-Ciobanu s-a remarcat expresiv în palmaresul artelor plastice naționale a secolului al XX-lea. În pictura de șevalet a artistei se evidențiază diverse genuri, teme sau compoziții libere, care evocă într-un mod foarte de sensibil viziunea artistică asupra vieții și a societății contemporane. Profunzimea mesajelor se deslușește amplu în reprezentările figurative, persistente în toate etapele creative ale artistei. Figura umană fiind nu doar obiect de reprezentare a civilizației, ci mai degrabă o formă conceptuală de exprimare a unor idei, trăiri, sau realități. În aria compozițiilor figurative, o atenție sporită se acordă imaginii feminine, implicând în abordarea plastică a formei diverse improvizații și soluții experimentale.

Femeia, în canavaua operelor pictoriței se asociază mereu cu imaginea lumii contemporane imprimând expresii sesizate sau intuite în ambianța spirituală a timpului. Imaginea femeii poate fi romantică, melancolică și ușor îngândurată ca în tabloul „Fată la fereastră” (1954), uneori meditativă, visătoare sau metaforică ca figura „în roz” din tabloul „La joc” (1957), alteori expansivă și dinamică ca în portretul „Eugeniei Surugiu” (1960).

După anul 1960 imaginea femeii în creația artistei apare în reprezentări schematice, naive sau fantastice ca în tablourile „Tinerete” (1967) „Copiii și sportul” (1971), „Vizita la medic” (1971) „Glîie și oameni” (1975) ș.a. optând la o inter-

pretare critică a subiectului. Ceva mai târziu figura feminină se implică în tratarea diverselor probleme socio-culturale sau afectiv-emoționale, ca în tablourile „Citate din istoria artelor”(1978), sau „Dimineața” (1979), dezvăluind mesajul semantic prin conexiuni semnificative ghidate de imaginea sa.

Astfel imaginea femeii în creația V. Rusu-Ciobanu deține un rol principal posedând o interpretare complexă ce include expresia metaforico-simbolică a esenței feminine în sine, fenomen observat și în eclerajului suprarealist al tabloului „Anno Domini” (1990).

Elena PLOȘNIȚA

doctor habilitat în științe istorice
Muzeul Național de Istorie a Moldovei
Email: rackayskaine@yahoo.com

PATRIMONIUL CULTURAL ȘI INTERESUL PUBLIC. UN PUNCT DE VEDERE

În documentele internaționale cu privire la patrimoniu foarte des este utilizat conceptul „cultural property”. Acest termen tratează patrimoniu ca proprietate și, totodată, presupune sensibilizarea publicului referitor la utilizarea patrimoniului în beneficiul societății. Este foarte importantă atitudinea publicului față de protejarea patrimoniului, față de utilitatea publică a moștenirii culturale, măsurabilă și prin interesul publicului. În societatea contemporană patrimoniul nu trebuie să rămână domeniul exclusivist al preocupării unei elite științifice, ci obiectul preocupării societății, în ansamblul său. Cunoașterea și utilizarea patrimoniului sunt parte a dreptului Omului de a participa activ la viața culturală a societății, patrimoniul fiind un bun comun care trebuie să fie accesibil tuturor. Pentru aceasta este necesară stimularea interesului public pentru patrimoniu, pentru utilitatea publică a moștenirii culturale ca resursă economică, politică și culturală. Evoluția societății contemporane demonstrează că patrimoniu poate deveni model de dezvoltare culturală și economică a unei sau altei regiuni, a unei țări. Pentru aceasta este necesar de realizat un șir de măsuri concrete ce țin de o abordare integrată a patrimoniului cu toate componentele: socială, ecologică, științifică, culturală etc. În cadrul acestor acțiuni un rol important are interesul public față de patrimoniu. Este foarte greu de definit acest concept. Și totuși atunci când vorbim de interesul public referitor la patrimoniu este important să cunoaștem în ce măsură patrimoniul stimulează interesul statului și al publicului, cum putem demonstra că avem nevoie de instituții ce gestionează anumite categorii de patrimoniu, cum putem argumenta necesitatea cercetării de patrimoniu, cum se manifestă interesul publicului? Vom încerca să găsim răspuns la aceste întrebări identificând interesul public față de patrimoniu din punct de vedere financiar și al cunoașterii.

Elena-Rodica POPA

Școala Doctorală în Științele Educației
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
Email: nyarodica@yahoo.com

INTERDISCIPLINARITATEA CA FACTOR ÎN CORELAREA DOMENIILOR DE DEZVOLTARE A COPILOR ÎN EDUCAȚIA TIMPURIE

Potrivit noului Curriculum pentru educația timpurie, este vizată dezvoltarea globală a copilului, obiectivele didactice, atât cele de referință, cât și cele cadru, fiind formulate pe domenii experiențiale și luând în considerare rețerele stabilite de domeniile de dezvoltare. Totodată, conceptul de „dezvoltare globală a copilului” accentuează importanța domeniilor de dezvoltare a personalității copilului în educația timpurie, domeniile experiențiale devenind, în acest fel, instrumente de atingere a acestor obiective și totodată instrumente de măsură pentru dezvoltarea copilului, ele indicând deprinderi, capacități, abilități, conținuturi specifice domeniilor de dezvoltare. Finalitățile educației timpurii pun în valoare importanța a cinci domenii de dezvoltare a personalității copilului. În acest scop, domeniile de dezvoltare acoperă nevoile dezvoltării complexe ale copiilor. Fiecare domeniu de dezvoltare reprezintă expresia valorilor și a modului în care ne formulăm așteptările și abilitățile de viață privind personalitatea copilului în viitor.

Preșcolăritatea este apreciată ca fiind vârsta ce cuprinde cea mai importantă experiență educațională a unei persoane, de aceea se impune ca activitatea educativ-formativă din grădiniță să fie supusă unor permanente acțiuni de înnoire și perfecționare. Abordarea interdisciplinară este o sarcină majoră a întregului învățământ, deci și a învățământului preșcolar, deoarece este veriga primară a sistemului nostru educațional, iar modernizarea învățământului se impune atât în plan orizontal cât și în plan vertical pentru a asigura continuitatea între treptele de învățământ. Grădinița are menirea de a oferi posibilitatea preșcolarului să dobândească pregătirea necesară pentru începerea activității școlare, pentru a ajunge la dezvoltarea optimă a personalității lui, spre a fi capabil să se integreze în efortul activității de învățare.

Interdisciplinaritatea este o modalitate de acțiune și gândire, dintre obiectele și fenomenele lumii reale, și se impune în învățământul preșcolar pentru realizarea sarcinilor ce-i revin în pregătirea copilului pentru integrarea cu succes în activitatea școlară și societate. Interdisciplinaritatea în contextul educației preșcolare devine un concept cheie, cu ajutorul căruia educatoarea poate realiza un demers educativ centrat pe nevoile copilului preșcolar, posibilitățile și ritmurile lui de învățare, pe rolurile și demersurile celui ce învață.

Copiii învață holistic, astfel încât fiecare domeniu le influențează pe celelalte și nici unul nu operează independent. Fiecare domeniu de dezvoltare, cognitiv,

socio-emoțional, fizic, are o anumită specificitate și de aceea există obiective ale educației timpurii care sunt specifice unui domeniu, dar a căror realizare determină implicit antrenarea obiectivelor dintr-un alt domeniu de dezvoltare.

Liliana POPESCU

doctor în științe tehnice

Universitatea Tehnică a Moldovei

Email: liliana.popescu@tpa.utm.md

PRINCIPII DE PROCESARE A PRODUSELOR LACTATE CORELATE OBIECTIVELOR DE SIGURANȚĂ ALIMENTARĂ

Siguranța alimentară este una dintre problemele principale din industria alimentară, există întotdeauna îngrijorare cu privire la apariția bolilor provocate de alimente în rândul producătorilor, consumatorilor și agențiilor de reglementare.

Pe parcursul ultimului deceniu, au apărut numeroase focare de boli provocate de alimente. Situația privind bolile diareice acute în Republica Moldova, de asemenea se consideră nefavorabilă. Anual se înregistrează circa 20 mii de cazuri, inclusiv 10-20 decese la copiii sub vârsta de 5 ani. Principala cauză a bolilor diareice acute și a intoxicațiilor alimentare este utilizarea alimentelor contaminate de agenți patogeni microbieni, toxine sau componente tehnogene. Agenții patogeni alimentari (*Clostridium botulinum*, *Staphylococcus aureus*, *Campylobacter jejuni*, *Bacillus cereus*, *Listeria monocytogenes*, *Cryptosporidium*, *Escherichia coli* etc.) sunt principala preocupare în ceea ce privește siguranța alimentelor în general și a produselor lactate în particular.

Pentru a fabrica produse lactate sigure sunt utilizate diverse procedee, precum procesarea termică, scăderea activității apei, ambalarea, iradierea, prelucrarea la presiune înaltă sau în câmp electric pulsat de intensitate ridicată, adăugarea de conservanți sintetici etc. În prezent, cercetările se axează pe identificarea conservanților naturali ca alternativă la cei sintetici, pentru a răspunde cerințelor consumatorilor prin alimentele sigure și sănătoase.

Materiile prime vegetale (plantele aromatice, condimentele, fructele, legumele și semințele), în special extractele și uleiurile volatile obținute din acestea s-au dovedit a fi conservanți naturali cu activitate inhibitorie semnificativă împotriva agenților patogeni majori și a microorganismelor de alterare din produsele lactate.

Cu toate acestea, există numeroase provocări tehnologice care trebuie realizate pentru a dezvolta produse lactate sigure cu adaos de produse vegetale, cum ar fi dezvoltarea procedurilor noi de extracție optimizată a componentelor bioactive din materii prime vegetale, studiarea compatibilității extractelor cu diferite matrițe alimentare în vederea creșterii efectului antimicrobian al lor.

Liliana POPESCU

doctor în științe tehnice

Universitatea Tehnică a Moldovei

Email: liliana.popescu@tpa.utm.md

ABORDĂRI ALTERNATIVE ALE METODELOR TRADIȚIONALE DE CONSERVARE A BRÂNZETURILOR

Brânza este un produs cu o valoare nutritivă înaltă fiind o sursă de proteine, săruri minerale în special calciu și fosfor, care sunt componente esențiale în dieta alimentară. Problemele majore întâlnite în timpul conservării și depozitării brânzeturilor sunt contaminarea microbiană și oxidarea lipidelor.

Utilizarea conservanților este una dintre cele mai simple și mai vechi metode de a prelungi durata de valabilitate a brânzei. Conștientizarea crescută a consumatorilor despre alimente proaspete și fără conservanți i-a determinat pe oamenii de știință să investigheze noi abordări alternative ale metodelor tradiționale de conservare. Sistemele noi de ambalare a alimentelor reprezintă o direcție prioritară în industria alimentară. Ambalarea în atmosferă modificată (MAP), ambalarea în atmosferă controlată (CAP) sunt utilizat pe scară largă în zilele noastre în țările dezvoltate, în special pentru brânzeturi. Aplicarea ambalajelor comestibile poate reduce semnificativ costurile ambalării brânzeturilor prin reducerea cantității de material de ambalare care sunt necesare. Ambalajele active și nanomaterialele ar putea fi utile pentru prelungirea termenului de valabilitate a produselor lactate prin reducerea permeabilității materialului și a influenței negative a procesării în serie asupra caracteristicilor senzoriale.

Ambalarea în atmosferă modificată aparține unui grup de metode de ambalare flexibile, esența acestei tehnologii este că aerul din interiorul materialului de ambalare este îndepărtat și, în schimb, în ambalaj este introdus un gaz sau un amestec de mai multe gaze cu inerție ridicată și reactivitate chimică redusă, cum ar fi: dioxid de carbon (CO₂), azot (N₂) și oxigen (O₂).

Deși, tehnologia ambalării în atmosferă modificată s-a dovedit a fi eficientă în prelungirea duratei de valabilitate a brânzeturilor, trebuie menționat că utilizarea acestei metode depinde de mai mulți parametri, în special de tipul brânzeturilor, procesului de producție, materialelor de ambalare, volumul de gaz din interiorul ambalajului, nivelul de oxigen rezidual etc.

Mariana POPOVICI¹,
Vasilica-Monica GROZA¹,
Ozana-Maria PETRARU^{1,2},
Luminița BEJENARU^{1,2}

Romanian Academy – Iași Branch,
 „Olga Necrasov” Center of Anthropological Research, Romania
 Email: sorexmin@yahoo.com

²„Alexandru Ioan Cuza” University of Iași, Faculty of Biology, Romania
 Email: lumib@uaic.ro

SEX DETERMINATION BASED ON ORBITAL INDEX IN MEDIEVAL HUMAN POPULATIONS OF IAȘI CITY, ROMANIA

The human orbit is a complex bone structure, which lodges the visual apparatus. Its dimensions are among the craniofacial variables that are successfully used in anthropology, oral and maxillofacial surgery or in forensic research. Also, the morphometric variability of orbit and its role in the sexual dimorphism are topics achieved in paleoanthropological studies.

In the present study, we propose to debate the sexual dimorphism by the Orbital Index. The orbital index represents the relation between the height and the breadth of orbit. The linear measurements (i.e., orbit height and breadth) come from a sample consisting of 134 human skulls of 16th – 19th centuries. Skeletons were excavated from three necropolis of the Iasi city, Romania: „Sfântul Nicolae – Ciurchi” Church, the „Banu” Church and the necropolis located in the eastern part of the ancient “Curtea Domneasca”.

The sexual dimorphism was analysed by using discriminant function analysis. Results are in 95% confidence range and $p < 0.05$ was considered significant. All statistical analyses were performed by XLStat 2020.4.1.

The study results reveal that the anthropometric differences of the orbit derive from sex, and the age has no influence ($p < 0.003$). The average orbital index in females is 84.33, and in males is 81.16.

Discriminant analysis technique (DA) has demonstrated a high efficiency in the sex determination using the orbits of the human skull. This was observed when the orbital index was correlated with other facial indices. Discriminant function equations have been derived from various combinations of these variables emphasizing the dimorphic role of the orbit in medieval human population of Iasi city. Correct classification rates produced by Cross-validation varied from 50% to 84%.

This study show that the Orbital Index could be used in the sex determination, especially for incomplete skeletons, when other differentiation criteria cannot be applied.

Victoria POSTOLACHE

doctor în științe economice
 Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
 Email: victoria.postolache@usarb.md

REINGINERIA PROCESELOR DE BUSINESS CA INSTRUMENT PENTRU ASIGURAREA SECURITĂȚII ECONOMICE A ÎNTREPRINDERII

Relevanța acestui subiect rezidă în faptul că activitatea oricărei întreprinderi moderne ar trebui să se concentreze pe schimbările depline care sunt prezente în sistemul de management al proceselor de afaceri cu scopul de a asigura un management strategic eficient și de înaltă calitate. Furnizarea acestui sistem este așa-numita reinginerie a proceselor de afaceri. Dar, în pofida tezei că în majoritatea țărilor dezvoltate reingineria proceselor de afaceri este la un nivel ridicat, în Republica Moldova această tehnologie nu este încă suficient dezvoltată. Nevoia de a apela la reingineria proceselor de business este asociată cu faptul că economia de piață este extrem de dinamică. Schimbările tehnologice constante, dinamica și îmbunătățirile pieței de vânzări, precum și creșterea nevoilor clienților sunt obișnuite. Companiile, încercând să mențină un nivel ridicat de competitivitate, modernizează în mod regulat aspectele tactice și strategice ale activităților sale. În acest context, asigurarea securității economice a întreprinderilor din țara noastră este condiționată de adaptarea cât mai rapidă la cerințe actuale ale economiei digitalizate și a identificării acelor procese de business care ar genera dezvoltarea de mai departe a economiei. Actualmente, reingeneria proceselor de afaceri este o inovație care influențează toate domeniile economiei de piață și asigură o dezvoltare acerbă în vederea sporirii competitivității întreprinderilor pe plan național și de ce nu, pe plan internațional.

Natalia PROCOP

doctor în studiul artelor și culturologie
 Academia de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat din Moldova
 Email: natali_procop@mail.ru

CHIȘINĂUL LUI AL. BERNARDAZZI ÎN PICTURĂ

Alexandru Bernardazzi, unul dintre cei mai reprezentativi arhitecți, care au contribuit la edificarea orașului Chișinău, a lăsat numeroase opere de artă– Biserica „Sfânta Teodora de la Sihla”, Gimnaziul pentru fete, Gara, Biserica greacă „Sfântul Pantelimon”, Turnul de apă, Primăria, Casa Râșcanu-Derjinski, gardul de fontă din Parcul Ștefan cel Mare ș.a.

Peisajul este unul dintre genurile artelor plastice pe larg răspândit în creația plasticienilor. Apeland în lucrările sale la peisajul arhitectural, pictorii au

înveșnicit imaginea orașului Chișinău în diferite perioade istorice. Toate monumentele menționate, realizate după proiectele lui Bernardazzi, se regăsesc în creația artiștilor plastici care abordează tehnici și stiluri diferite: Vasile Blinov, Alexei Vasiliev, Vitalie Tiseev, Gheorghe Munteanu, Arcadie Antoseac, Ludmila Țonceva, Tudor Botin, Valentina Brâncoveanu, Nina Șibaeva, Ghenadie Șonțu, Vitalie Grisciuc, Eugen Gorean ș.a. Autorii au imortalizat amprenta timpului, arhitectura suferind ajustări la rigorile vremii.

Picturile ce evocă arhitectonica municipiului reprezintă una dintre cele mai distincte mărturii care va rămâne în patrimoniul spiritual al următoarelor generații.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Natalia PROCOP

doctor în studiul artelor și culturologie

Academia de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat din Moldova

Email: natali_procop@mail.ru

CHIȘINĂUL ÎN CREAȚIA VALENTINEI BRÂNCOVEANU

Artista care a dedicat Chișinăului vechi o bună parte a creației sale este Valentina Brâncoveanu, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1985). Lo-cuind din copilărie la curte, autoarea vede Chișinăul cu case mici și ogrăzi înguste cu copaci bătrâni în față, pe care îl admiră „printre crengi”: „Casa tristeții mele”, „Casa veche din mahalaua Melesteu”, „Colina Pușkin”, „Curte”, „O toamnă în curtea mea”, „Vechi colț al orașului” etc. În creația sa regăsim și clădiri multeetajate, edificii publice „Casa pe strada Nicolae Iorga”, „Colț de stradă Vlaicu Pârcălab”, „În curtea Muzeului de istorie”, „Orașul libertății” etc. O altă preferință a artistei este orașul nocturn, reflectat în „Orașul seara”, „Orașul libertății”, „Noapte de vară”, „Noapte în ploaie”, „Chișinăul nocturn. Primăria” etc. Preferând în exclusivitate plein-airul, pictorița studiază nu doar peisajul arhitectural, dar și liniștea natu-rii înconjurătoare, parcurile, punând problema umbrei și luminii, complexității compoziției „În Valea trandafirilor”, „Aleea”, „Toamna în Grădina Botanică”, „Aleea în Grădina Botanică”, „La Dendrarium” ș.a. Cu toate că artista pictează toate anotimpurile, în lucrările sale regăsim cu preponderență toamna și primăvara: „Vlaicu Pârcălab. Colț de stradă”, „Colț de stradă Bernardazzi”, „Strada Eminescu”, „Toamnă în Orașul Vechi”, „Salcâm în floare”, „Curte pe strada Șciusev”, „Curte”, „Orașul Vechi”, „Primăvara în Chișinăul bătrân”. Valentina Brâncoveanu perseve-rează în permanență, participând la viața artistică din republică și peste hotare.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Elena PRUS

doctor habilitat în filologie, profesor universitar

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Email: elena_prus_ro@yahoo.fr

RELECTURA „CIUMEI”:

ALBERT CAMUS ÎN CĂUTAREA NOULUI UMANISM

Particularitatea textelor geniale este că ele sunt universal valabile, subiectele lor revenind în circuit. Scriitor care a marcat secolul XX, Albert Camus a știut să exprime și sensibilitatea tragică a condiției umane.

Viața socială, viața religioasă, toate aspectele vieții orașului Oran sunt contaminate de „microbul” ciumei. În această alegorie transparentă o epidemie simbolică a luat locul Răului, care are fețe multiple (războiul, ocupația, universul concentraționar, tirania și teroarea sistemelor autoritare). Dar ciuma mai personifică și absurdul, care constituie, în viziunea lui Camus, esența existenței. Orașul Oran, cuprins de ciumă și izolat de lume, este o imagine a Franței ocupate, dar mai larg – și simbolul Terrei, al planetei rătăcitoare și minuscule, unde a apărut conștiința omului confruntat cu evidența absurdului. Diagnosticarea „acestui bacil care se comportă ciudat” este stabilită cu greu și pare de necrezut, exact ca în zilele de astăzi, chiar dacă timpurile ciumei sunt considerate demult revolute. Dincolo de premisele de natură cotidiană ale epidemiei, se pot decoda și cele de natură metafizică (existența trivială, declinul moral, non-sensul și absurditatea vieții orașenilor), cărora personajele camusiene le răspund prin acțiune și solidarizare. Având în vedere că o astfel de istorie face parte din Istorie, „ea ține de noi toți”.

Sfârșitul romanului cheamă la vigilență, imperativ necesară în fața neputinței de a birui răul odată pentru totdeauna: „bacilul ciumei nu moare și nici nu dispare vreodată”, iar „biruințele noastre întotdeauna vor fi provizorii” atâta timp cât există premise pentru apariția calamităților. Astfel, Premiul Nobel decernat lui Camus în 1957 a încununat o operă care scoate la lumină probleme care se pun și în zilele noastre conștiinței umane.

Victoria ROCACIUC
doctor în studiul artelor
Institutul Patrimoniului Cultural
Email: rocaciuc@gmail.com

ILUSTRAȚII LA POEZII ÎN GRAFICA DE CARTE A ARTISTULUI PLASTIC IURIE BRAȘOVEANU

Artistul plastic, profesorul și poetul Iurie Brașoveanu a creat ilustrații și coperti pentru cărțile poezilor din Republica Moldova, România, Italia, Cuba, Armenia, Israel etc.

Iurie Brașoveanu s-a născut la 7 noiembrie 1962, în satul Copăceni, raionul Sângerei (județul Bălți) din Republica Moldova. Între anii 1975 și 1977 a studiat la Școala de Arte Plastice pentru copii din orașul Sângerei la profesorii Andrei Zatăca, Gheorghe Gorun, Nicolae Cibotaru. Mai departe, între anii 1977 și 1981 a studiat la Chișinău, la Colegiul Republican de Arte Plastice „I. E. Repin” (A. Plămădeală), în clasa profesorilor Veaceslav Torpan, Anatol Mocanu și Igor Necitailo. Studiile superioare în domeniu a făcut la Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” (facultatea de grafică și pictură), în anii 1984–1989, la profesorii Veaceslav Torpan, Ion Vatamaniță, Vlad Bolboceanu și Ion Sfecă. Fiind profesor de gradul întâi, conducător al reuniunii metodice a profesorilor de arte plastice, timp de 20 de ani (1981–2001), a predat artele plastice la catedrele școlilor din orașul Sângerei. Din octombrie 2001 până în iunie 2020, aflându-se în Franța și Italia, s-a ocupat preponderent de pictura iconografică, tablouri religioase și portrete, restaurări de mobilă de anticariat, icoane și tablouri, revenind în Țară cu expoziții personale. În prezent, artistul este participant activ la expozițiile naționale și internaționale cu lucrări de grafică, fiind apreciat cu mai multe distincții în domeniu. Ilustrațiile semnate de artistul plastic Iurie Brașoveanu sunt create în tehnica tușului cu peniță, uneori combinată cu acuarelă. În ele autorul recurge la diverse forme de simbol abordat suprarealist, geometric, cu elemente de abstract. Constituită din multiple puncte, transparența structurilor sale grafice se asociază cu pictura neoimpresionistă realizată în tehnica pointelistă.

Liliana ROTARU
doctor în istorie, conferențiar
Facultatea de Istorie și Filosofice
Universitatea de Stat din Moldova
Email: lilianaefrim@gmail.com

POLITICA DE GENDER A STATULUI SOVIETIC ÎN ȘI PRIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR DIN RSS MOLDOVENEASCĂ

Statul sovietic, chiar din primii ani ai existenței sale, și-a declarat intenția construirii unei societăți ultramoderne și, aproape în primul rând, acest modernism radical s-a manifestat în proiecte sovietice de gen. „Egalitatea femeilor” trebuia să rupă tradiționalismul „societăților vechi” și să contribuie la reorganizarea radicală a societății. Cercetătorii politicii de gender a URSS propun mai multe etape în evoluția procesului de „soluționare” a problemei femeii de către regimul comunist. Dacă în prima etapă (1918 – începutul anilor ‘30) bolșevicii au experimentat în acest domeniu promovând ideile „abolirii familiei” și a „mobilizării femeilor”, în cea de a doua (anii ‘30 – mijlocul anilor ‘50) guvernul comunist a conceptualizat și promovat o androgenie totalitară, determinată de industrializarea și colectivizarea forțate, de revoluția culturală și de refacerea postbelică a statului. După refacerea RSSM în primăvara anului 1944, societatea moldovenească nu avea doar de reconstruit o economie distrusă de război, dar avea de construit și o „societate nouă” de tip sovietic. În acest sens, regimul a întreprins o mobilizare economică și politică fără precedent a femeilor din Moldova Sovietică, inclusiv pentru a-și crea aici o bază socială și politică importantă. Învățământul superior a constituit unul dintre instrumentele de mobilizare a femeilor, documentele de arhivă, care stau la baza cercetării, demonstrând pentru perioada 1944–1955 o monitorizare meticuloasă a evoluției numărului de femei înmatriculate în școlile superioare și a măsurilor autorităților universitare, de stat și de partid care vizau educarea politico-ideologică și implicarea femeilor în activitățile științifice, de producție și în cele social-politice.

Ștefan RUSU
doctor în științe biologice
Institutul de Zoologie
Email: rusus1974@yahoo.com

NIVELUL DE INFESTARE CU PARAZIȚI LA CERVIDE CU VARIATE TIPURI DE STRESREACTIVITATE

În scop de determinare a tipului de reactivitate la stres și aprecierii nivelului de infestare în dependență de tipul de stresreactivitate au fost testate 26 de cervi-

de adulte (vârsta între 2 și 3 ani) din diverse biotopuri naturale și antropizate ale Republicii Moldova.

Astfel, după o apreciere preventivă a tipului de stresreactivitate după proba adrenalinică formulată de Ahmadiev G. M. (1990) și identificarea nivelului de infestare cervidele au fost divizate în 2 loturi: lotul I – stresreactive, lotul II – stresrezistente. În cercetare fiind incluse 20 de cervide mature (2-3 ani), dintre care 10 aparțineau lotului I și 10 lotului II. Examenul coprologic realizat la ele ne-a permis identificarea următorului nivel de infestare:

La cervidele din lotul I (stresreactiv) s-a stabilit următorii indici ai extensivității invaziei (EI) și intensivității invaziei (II): *Fasciola hepatica* - EI 40% din cazuri, II - 1,7 ex., *Dicrocoelium lanceolatum* cu EI - 50,0%, II - 2,8 ex., *Strongyloides papillosus* cu EI - 100,0% și II - 22,0 ex., *Cooperia punctata* cu EI - 60,0% și II - 12,0 ex., *Ostertagia ostertagi* cu EI - 40,0% și II - 6,2 ex., *Toxocaravittulorum* cu EI - 20,0% și II - 3,5 ex., *Eimeria ponderosa* cu EI - 60,0% și II - 5,0 ex., *E. capreoli* cu EI - 80,0% și II - 6,9 ex. și *E. bovis* cu EI - 30,0 și II - 4,3 exemplare.

La cervidele din lotul II (stresrezistent) s-a stabilit următorul nivel de infestare: *Fasciola hepatica* cu EI - 20,0%, II - 1,0 ex., *Dicrocoelium lanceolatum* cu EI - 30,0%, II - 2,0 ex., *Strongyloides papillosus* cu EI - 70,0% și II - 8,4 ex., *Cooperia punctata* cu EI - 40,0% și II - 5,2 ex., *Ostertagia ostertagi* cu EI - 30,0% și II - 5,3 ex., *Eimeria ponderosa* cu EI - 40,3% și II - 2,2 ex., *E. capreoli* cu EI - 60,0% și II - 2,3 ex. și *E. bovis* cu EI - 20,0 și II - 3,5 exemplare.

În rezultatul investigațiilor parazitologice obținute a ambelor loturi de cervide se poate de remarcat faptul că nivelul de infestare cu majoritatea speciilor de paraziți identificați la cervide este evident mai înaltă la lotul stresreactiv comparativ cu cele din lotul stresrezistent cu cca 25-50% în dependență de specie parazitara.

Irina SHIKHOVA

PhD, Institute of Cultural Heritage
Email: jewish.heritage.md@gmail.com

JEWISH HERITAGE OF ONIȚCANI

During the field research in 2019, we have discovered fragments of *matzevot* (headstones) from the demolished Jewish cemetery in the middle of the rural Moldova, in Onițcani village (Criuleni district). The *matzevot* are dated back to 1730s, the fact that places Onițcani Jewish cemetery among the oldest in Moldova.

Onițcani is unjustly forgotten in the Jewish context while we discovered that the Jewish community here existed at least since early 18th century. For centuries the Onițcani Jewish community was a tiny one (according the official censuses: about 70 people in 1897, 28 in 1930), but has a great historical value. In 1726 a bloody libel took place: four Jews from Onițcani were accused for kidnapping

and murdering a Christian kid – and were justified with an international interference of the European countries, 200 years before Dreifus and Beilis! In 1729 a marketplace in Onițcani is mentioned – apparently the oldest Jewish marketplace known in Moldova. During WW2 it found itself on the crossroads of the most tragic events: Onițcani became a killing place for the Jews from the village and surroundings, and at the same time, a final resting place for many German soldiers, killed here; so, two neighboring mass graves: Jewish and German – are creating of Onițcani a symbol of a historical mutual forgiveness.

Right now the open air museum of the Onițcani Jewish heritage is being constructed at the plot in the center of the village; and in parallel we are researching the historical sources discovering bit by bit the exciting history of the Jewish site Onițcani. Preserving the priceless Jewish heritage and memorizing the Jewish history of Onițcani would serve a great job not only for the local history. It would turn Onițcani into attractive touristic site and create a good example for the locals and local authorities all over Moldova.

Rodica SIMINIUC

doctor, conferențiar universitar
Universitatea Tehnică a Moldovei
Email: rodica.siminiuc@adm.utm.md

STUDIUL IMPACTULUI STRATEGIILOR BIOTEHNOLOGICE ASUPRA FRAȚIUNII TOXICE A GLUTENULUI

Maladia celiacă (MC) este cauzată de reacția improprie a limfocitelor T-helper în confruntare cu glutenul conținut în alimentele consumate. Studii multiple, care vizează răspunsul imunitar la gluten, au demonstrat că responsabilă de reacția adversă la gluten este gliadina, fracția glicoproteică alcool-solubilă a glutenului. Au fost identificate 4 fracțiuni ale prolaminei: α -, β -, γ - și ω . Se consideră că forma α conține epitopii cei mai activi pentru sistemul imunitar și pare a fi principala responsabilă de toxicitate. În MC terapia nutrițională este unicul tratament unanim acceptat de comunitatea medicilor și constă într-o dietă riguroasă absolut fără gluten, ce trebuie să fie urmată cu strictețe pentru toată viața.

Scopul lucrării constă în analiza strategiilor biotehnologice, în detoxifierea fracțiunilor toxice ale glutenului. Pentru realizarea acestui studiu a fost analizată literatura de specialitate de pe motoarele de căutare PubMed și Crossref, utilizând diagrama de flux Prisma.

Rezultatele studiului arată că abordare alternativă pentru detoxifierea glutenului este reprezentată de digestia peptidelor glutenice din grâu cu peptidaze derivate din bacterii. În baza acestei ipoteze, au fost lansate unele studii care au permis dezvoltarea unei biotehnologii bazate pe bacterii lactice naturale din droj-

dii și proteaze fungice, capabile să provoace o degradare completă a glutenului. În urma evaluărilor analitice și a testelor preliminare *in vitro* și *invivo*, s-au efectuat experimente, care au demonstrat siguranța absolută a preparatelor alimentare pe bază de făină de grâu cu gluten complet degradat.

Noile tehnologii alimentare de fermentare folosind endopeptidazele derivate din bacterii reprezintă strategii promițătoare, iar cercetările cu privire la identificarea de noi soluții pentru a reduce toxicitatea glutenului sunt actuale.

Livia SÎRBU

cercetător științific

Muzeul Național de Istorie a Moldovei

Email: livermur@yahoo.com

BRĂȚĂRI DE BRONZ DESCOPERITE ÎN AȘEZAREA TRINCA IZVORUL LUI LUCA

De-a lungul timpului, predilecția pentru artă și frumos au mers mână în mână cu evoluția cultural-istorică a omenirii. Aceasta se reflectă atât în încercările de a ornamenta diverse obiecte (lut, os, piatră etc.), cât și în confecționarea pieselor de podoabă sau a accesoriilor vestimentare (nu neapărat din materiale semiprețioase sau prețioase). De multe ori, piesele de podoabă sunt asociate exclusiv cu femeile, cu toate că contextele arheologice ne demonstrează de multe ori viceversa. Totuși, femeile și bijuteriile reprezintă o adevărată și enigmatică istorie.

Comunitățile primei epoci a fierului, care au populat promontoriul de la Trinca, de rând cu multiplele unelte, ustensile și arme au utilizat și diverse piese de podoabă și port, printre care un loc aparte îl ocupă brățelele de bronz. De-a lungul campaniilor de săpătură au fost descoperite cinci exemplare, toate având stare de păstrare diferită, tipologic fiind atribuite la trei tipuri. *Tipului I* îi aparțin două brățele, lucrate din bară cu secțiunea circulară sau ovală cu capetele deschise sau suprapuse, fiind ornamentate cu grupuri de linii incizate. Alte două piese sunt încadrate la *tipului II* și sunt lucrate din sârmă de bronz cu secțiunea circulară, răsucită în formă de spirală, uneori cu capetele ascuțite. Pentru *tipul III* este cunoscută o singură brățară lucrată din placă de bronz, prevăzută pe partea exterioară cu nervuri orizontale paralele.

Menționăm că, în perioada hallstattiană timpurie această categorie de piese avea o circulație destul de largă, cuprinzând practic întreg spațiul Europei Centrale și de Sud-Est. Astfel, importanța și utilitatea acestora nu este determinată doar de materialul și tehnica complexă de prelucrare, dar și de vastul areal de răspândire al acestora.

Tatiana SÎRBU

doctor în științe biologice

Grădina Botanică Națională (Institut) „A. Ciubotaru”

Email: tatianaonica17@gmail.com

COLECȚIILE DE PLANTE ORNAMENTALE – PATRIMONIUL NAȚIONAL CU VALOARE ȘTIINȚIFICĂ, CULTURALĂ ȘI EDUCAȚIONALĂ

Sarcina primordială a tuturor grădinilor botanice constă în conservarea și menținerea *ex situ* a diversității lumii vegetale prin crearea colecțiilor, expozițiilor, băncilor de semințe ș.a. Diversitatea de specii, cultivaruri, biomorfe sunt întrunite conform originii fitogeografice, exigențelor ecologice sau după principiul taxonomic, formând colecții-unice, care există de peste șapte decenii în Grădina Botanică Națională (I) „A. Ciubotaru”.

Activitatea științifică este orientată spre cercetarea particularităților biologice ale speciilor alohtone și autohtone în condiții *ex situ*. Unele atestă o plasticitate ecologică pronunțată, fiind originare din diverse regiuni fitogeografice. Analiza taxonomică actuală a genofondului ornamental atestă cca 1700 de taxoni specifici din 68 de familii și 262 de genuri ale filumurilor *Magnoliophyta* și *Pteridophyta*.

O direcție importantă în activitatea de cercetare este ameliorarea plantelor decorative, care a rezultat în cca 200 cultivaruri omologate, certificate sau brevetate. Rezultatele introducerii și ameliorării plantelor decorative continuă să fie implementate în economia națională, prin promovarea de noi sortimente decorative, prin realizarea unui șir de proiecte de fitoameliorare a mediului ambiant.

Colecțiile din plante vii, spre deosebire de cele din lucruri, pot fi valorificate și în prezent, și în viitor, constituind un tezaur nu numai științific, dar și cultural, și educațional. Plantele ornamentale au un statut aparte într-o grădină botanică: etalarea decorativității lor prin varietatea de culori, forme, abundența înfloririi, foliajul luxuriant ș.a. captivează și încântă vizitatorii. Diversitatea vegetală expusă în colecții constituie un instrument de o importanță majoră în procesul instructiv-educational al tinerei generații. Colaboratorii instituției contribuie la realizarea acestuia prin lecții, practici didactice și tehnologice, seminare, excursii, expoziții, conferințe, *work-shop*-uri, iarmaroace, concursuri, emisiuni r/tv. Prin implicarea elevilor, studenților, profesorilor, simplilor vizitatori în diverse activități ecologice, culturale ne-am dori să sensibilizăm și să responsabilizăm societatea în menținerea, ocrotirea diversității vegetale de pe Terra.

Irina SFECLĂ

Grădina Botanică Națională (Institut) „Al. Ciubotaru”

Email: irinasfecla@gmail.com

SCHIMBUL INTERNAȚIONAL DE SEMINȚE (INDEX SEMINUM) ÎN GRĂDINA BOTANICĂ NAȚIONALĂ (INSTITUT) „AL. CIUBOTARU”

Grădinile botanice mențin colecții de plante *ex situ* pentru cercetare, conservare, educație și pentru a sensibiliza publicul cu privire la biodiversitate. Ele contribuie la punerea în aplicare a obiectivelor Convenției privind Diversitatea Biologică (CBD), precum conservarea biodiversității și utilizarea durabilă. O direcție prioritară a Strategiei Globale de Conservare a Biodiversității este conservarea *ex situ* prin crearea colecțiilor de semințe. Colecția de germoplasmă a Grădinii Botanice Naționale (Institut) „Al. Ciubotaru” (GBNI) reunește eșantioane conservate pe termen scurt, provenite de la speciile din flora spontană și cea cultivată. Prin intermediul Laboratorului Plante Ornamentale, GBNI efectuează schimb internațional de semințe cu instituții similare de profil. Datele de identificare a semințelor sunt utilizate pentru editarea anuală/bienală a catalogului *Index Seminum*. Conform convențiilor internaționale, semințele oferite pentru schimb între grădini botanice, este realizat doar în scopuri științifice.

Schimbul internațional de semințe între Grădinile Botanice ale Terrei datează de la sfârșitul secolului XVI, când Jacob Bobart, director al Grădinii Botanice a Universității din Oxford, a întocmit o listă a semințelor colectate (*Catalogus plantarum horti medici Oxoniensis*). Ulterior multe grădini botanice au preluat această practică și acum sunt distribuite anual peste 500 de liste de semințe – *Index Seminum*.

În GBNI, primul număr al „Catalogului de semințe” a fost editat în anul 1952, care includea 340 de specii autohtone și alohtone. Recenta ediție a „Index seminum” (Nr. XLI, 2020) include 623 de taxoni specifici, semințele cărora sunt propuse pentru schimb.

Anual sunt recepționate cca 50 de cataloage de semințe oferite de unități similare (grădini botanice, arboretum-uri, institute de cercetare, bănci de gene etc). Ca rezultat al colaborării sunt primite anual 550-600 eșantioane de semințe, care contribuie semnificativ la completarea genofondului GBNI cu taxoni noi, originari din diverse regiuni fitogeografice ale Globului.

Schimbul internațional de semințe, realizat prin intermediul *Index Seminum*, oferă posibilitatea unei colaborări eficiente în cadrul comunității științifice.

Cristina SPIAN

geolog, doctorand

Institutul de Geologie și Seismologie

Email: cristinamogorici@gmail.com

APORTUL FEMININ ÎN DEZVOLTAREA ȘTIINȚELOR GEOLOGICE DE PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA

Predicator al nonviolentei, adevărului și drepturilor umane, Mahatma Gandhi considera, că „Prin puterea sa de sacrificiu, de suferință în tăcere, de umilință, credință și cunoaștere, femeia nu este sexul slab”.

Descrisă în stihuri dulci de către poeți, venerată pentru frumusețea sa în aforisme filosofice, modelată în forme ispititoare de sculptori talentați, femeia își păstrează locul bine meritat în istorie, în ciuda unei atitudini masculine care, de cele mai multe ori i-a fost potrivnică. Există femei care au schimbat lumea, au schimbat mentalități și au dat un nou înțeles domeniilor din știința în care au activat.

Geologia este o știință foarte interesantă, plină de mistere, dar deosebit de grea și provocatoare, chiar și în prezent, mai ales pentru noi, femeile. O știință care permanent necesită cercetări noi și noi, unde fiecare aport, câtuși de mic, este binevenit, devenind cheia descifrării multor enigme ascunse de-a lungul milioane de ani în istoria geologică a Pământului.

În dezvoltarea științelor geologice de pe teritoriul Republicii Moldova au activat și activează destule femei, fiecare dintre ele având aportul său. Unele dintre ele chiar și-au consacrat întreaga viață acestei științe, „căsătorindu-se” într-un fel cu această specialitate. Numele femeilor-geologi sunt mai puțin găsite în uriașa bază de date statistice de pe internet, sunt mai puțin cunoscute în genere, deoarece aceste baze de date sunt ocupate, de cele mai multe ori, cu date despre femeile din domeniile politicii, artei, culturii. Eu sunt de părerea, că este o nedreptate față de femeile din cadrul științei, în cazul dat, din domeniul geologiei, deoarece rolul lor nu este mai puțin important în dezvoltarea societății. Anume din acest motiv, am hotărât să susțin această comunicare.

Rodica STURZA

doctor habilitat în tehnică
Șef Departament Oenologie și Chimie
Universitatea Tehnică a Moldovei
Email: rodica.sturza@chim.utm.md

TENDINȚE MODERNE ÎN PEISAJUL CONSUMULUI GLOBAL DE VINURI

Actualmente la nivel global există o tendință spre conștientizarea importanței sănătății, care contribuie semnificativ la scăderea volumului de băuturi alcoolice consumate. Se manifestă direct printr-un consum mai mic de alcool și o preferință pentru produsele cu un procent scăzut de alcool, precum și printr-o alegere preferată a băuturii cu conținut scăzut de calorii și chiar a produselor organice, sau numite „natural”. Împotriva tuturor așteptărilor, această schimbare este deosebit de evidentă în rândul noii generații de consumatori.

Este importantă noțiunea „bunăstării personale”, care motivează achiziționarea „produselor pentru plăcere”, de primă calitate și în cantități moderate. Acest lucru este însoțit de o predilecție pentru produsele artisanale. Există, de asemenea, o orientare generală pentru vinurile Premium, ale căror vânzări au crescut constant cu 3% pe an în ultima decadă la nivel global, în timp ce volumul lor a crescut doar cu 0,5% pe an. Brandurile de lux prezintă una dintre cele mai importante piețe. Conștientizarea valorilor și calității producției creează din ce în ce mai multe așteptări în rândul consumatorilor. Ei aleg calitatea în locul cantității, ceea ce a încurajat trecerea la produse de ultimă generație.

Cel mai dinamic segment de piață din Europa este atestat pentru vinuri și băuturi spirtoase. După volum, vinul este a treia băutură alcoolică cea mai consumată. Totuși, pe măsură ce volumul total de vin consumat la nivel global a crescut, consumul pe cap de locuitor a scăzut de la 3,4 la 3,3 litri. Europa rămâne cel mai mare consumator de vin, cu o cotă de 58%, însă consumul european total a scăzut cu 0,14% pe an în ultima decadă. În schimb, consumul de vin a crescut în alte regiuni: în America, cu 0,62% pe an, cu o cotă de volum de 23%; Asia-Pacific, cu 0,18% pe an, 10% în volum; Africa și Orientul Mijlociu, cu 0,99% pe an, 3% în volum.

O adevărată reciprocitate se atestă în relația dintre vin și gastronomie. Vinul îmbunătățește aromele felului de mâncare și, invers, felul de mâncare – buchetul vinului. Așa cum remarcă Olivier Poels, „De atât de mult timp, vinul se adaptează la felul de mâncare, tendința actuală fiind de a acorda în cele din urmă vinului un loc central la masă”.

Valeria SURUCEANU

Muzeul de Istorie a orașului Chișinău
Universitatea din Stat din Moldova
Email: lera.art@gmail.com

MEȘTER AL ÎNVIERII MATERIEI

În cercurile largi ale publicului din țara noastră, puțini oameni cunosc numele sculptorului Claudia Cobizeva. Cu toate acestea, e necesar să aducem un omagiu acestei naturi fragile și rafinate, care și-a dedicat toată viața unui gen de artă atât de dificil precum este sculptura. Personalitate creativă, născută în primul deceniu al secolului al XX-lea, a încetat din viață la mijlocul anilor 1990, trecând prin cele mai semnificative repere în dezvoltarea nu doar a orașului Chișinău, ci și a tuturor evenimentelor asociate cu istoria Europei în secolul al XX-lea.

Începutul formării personalității sale aparține perioadei, în care Basarabia a făcut parte din Imperiul Rus, anii studiilor și formării maestrului ca profesionist au coincis cu perioada interbelică, când Basarabia a făcut parte din România – etapă în care nu numai că a primit o educație profesională artistică la Academia Regală de Arte din Bruxelles și la Academia de Arte din București, dar a început să se formeze și ca persoană creativă independentă. Maturitatea artistului Claudia Cobizeva s-a suprapus cu perioada sovietică, care le-a dictat oamenilor creativi propriile reguli și canoane, de la care era foarte greu să pleci pentru a rămâne independent și liber. În pofida tuturor dificultăților și vicisitudinilor ale secolului al XX-lea, ea a reușit să realizeze multe lucruri pentru dezvoltarea orașului Chișinău, precum și să moștenească o mare colecție de sculpturi de șevalet, care până astăzi constituie fondul de aur al sculpturii din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei.

* Studiu realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Mariana ȘLAPAC

membru corespondent al AȘM, doctor habilitat în studiul artelor
Institutul Patrimoniului Cultural
Universitatea din Stat din Moldova
Email: maslapac@gmail.com

FEMEI ARHITECT ÎN MOLDOVA RĂSĂRITEANĂ

La dezvoltarea arhitectural-urbanistică a Moldovei răsăritene pe parcursul secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea și-au adus aportul și femeile arhitect. Prima femeie care a îmbrățișat profesia de arhitect în Basarabia a fost Etti-Roza Spierer, care a activat în perioada interbelică în orașul Bălți. A fost au-

torul proiectelor de reconstrucție a casei Bodescu pentru sediul Prefecturii, de refacere a casei Marcarov pentru sediul Primăriei, al clădirilor Liceului industrial de fete, Liceului teoretic de băieți „Ion Creangă”, Liceului de fete „Domnița Ileana” ș.a. După cel de-al doilea război mondial a activat la Chișinău, fiind autorul proiectului de reconstrucție a fostului hotel „Suisse”.

O altă femeie care a practicat meseria de arhitect în perioada interbelică a fost Ecaterina Ocușco-Alhazova. În anii postbelici, în domeniul arhitecturii s-au remarcat Albina Chiricenco, laureat al Premiului de Stat al RSSM, unul dintre autorii clădirii Circului din Chișinău pentru 2000 de locuri, și Elena Zabunova, autorul mai multor edificii locative și de menire socio-culturală.

Prezintă interes creația Iuliei Skvorțova, laureat al Premiului de Stat al RSSM, unul dintre autorii complexului locativ „Porțile orașului” din Chișinău, și Tatiane Zaicenco, laureat al premiului „Alexei Șciusev”, autorul clădirii cinematografului „Patria-LukOil” și al complexurilor locative de pe str. N. Testemițanu și str. Ginta Latină. Merită de remarcat realizările arhitectelor Nina Feldbrina, Stella Stalinskaia, Tatiana Lomova, Galina Penbek, Ludmila Gofman, Nina Guzunș.a.

* Studiu realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Maria TABĂRA

doctor în științe biologice

Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”

Email: maricia.gorceag@yahoo.com

MECANISMUL CITOCININELOR ÎN MICROCLONAREA ARBUȘTILOR FRUCTIFERI

Majoritatea plantelor cultivate, în deosebi, cele ce se înmulțesc vegetativ, frecvent se contaminatează de infecții virale și bacteriene. Bolile plantelor duc la diminuarea productivității și la scăderea calității lor. S-a stabilit, că la plantele libere de patogeni, productivitatea poate fi mărită cu cca. 30%. Una din metodele de însănătoșire a plantelor, aplicată pe larg la multe culturi bacifere, constă în multiplicarea clonală cu folosirea culturimeristemei apicale.

Metoda de bază, folosită la micropropagarea plantelor, se induce prin activarea meristemelor deja existente în plante, bazată pe înlăturarea dominării apicale și dezvoltarea mugurilor adventivi. Acestea poate fi atinsă pe două căi: prin înlăturarea meristemei apicale a tulpinii și microbutășirea lăstarului *in vitro* pe mediu fără hormoni și suplînirea mediului nutritiv substanțelor de tipul citochininelor, care induc dezvoltarea unui număr mare de lăstari laterali. De regulă, în calitate de citochinine se folosește; 6-benzilaminiopurină (BAP), 6-furfurilaminopurină (chinetin), 2-izopenteniadenin (2ip) și zeatină.

Efectul fiziologic al citochininelor acționează asupra diviziunii celulei vegetale, stimulează puternic formarea mugurilor și sunt antagoniste rizogenezei, stimulează sinteza proteică și protejează metabolii de acțiunea enzimelor hidrolizante, ceea ce conferă citochininelor un rol important în prevenirea senescenței.

Lăstarii obținuți, în așa fel, se înlătură de la explantul matern primar și din nou se cultivă independent pe mediul nutritiv proaspăt pregătit, care stimulează proliferarea meristemelor axilare și apariția lăstarilor de ordin mai înalt.

În prezent în Laboratorul de Embriologie și Biotehnologie al Grădinii Botanice Naționale (Institut) „Alexandru Ciubotaru”, sunt elaborate tehnologii de micropropagare cu obținerea unui coeficient înalt de înmulțire a arbuștilor fructiferi precum: *Lyciumbarbarum* L., *Rubusfruticosus* L., *Actinidiakolomikta* Max., *Schisandrachinensis* L., *Lonicerakamtschatica* L. și *Corylusavellana* L.

Mircea TĂNASE

doctor, Fundația „Mareșal Alexandru Averescu”, Buzău

Email: mirceatanase2003@yahoo.com

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „VASILE VOICULESCU” DIN BUZĂU – UN OBIECTIV DE PATRIMONIUL ARHITECTONIC ȘI CULTURAL

În anul 1832, Dionisie Romano, profesor al Școlii Naționale din Buzău și viitor episcop al Buzăului a înființat aici prima bibliotecă școlară românească pentru învățători, cu funcție de bibliotecă publică.

Basil Iorgulescu, eminent cărturar și dascăl, autor al unor lucrări de referință în domeniul istoriei și geografiei locale, a fondat la 1 septembrie 1882 Biblioteca Comunală, în localul Gimnaziului „Tudor Vladimirescu” din Buzău.

Regele Carol I, cu prilejul unei vizite la Buzău, în 1886, a donat acestei biblioteci o enciclopedie, iar în 1887 Casa Regală a dăruit un *Dictionnaire de la conversation et de la lecture*, în 16 volume.

La 9 noiembrie 1893, în prezența ministrului Cultelor și Instrucțiunii, Take Ionescu, a fost inaugurată la Buzău Biblioteca Publică a Buzăului „Carol I”, cu sediul în noul local al gimnaziului, mutat între timp pe Bulevardul Gării.

În anul 1984, sediul Bibliotecii Județene a fost stabilit în actualul local, pe strada Unirii nr. 140, într-un imobil de patrimoniu, cu 47 de încăperi. Clădirea a fost construită între anii 1910 și 1914, în stil neoromânesc, din cărămidă, cu două etaje, după planurile arhitectului Grigore Cerchez (1851–1927), unul dintre discipolii lui Ion Mincu. Din 27 septembrie 1991, bibliotecii i s-a acordat numele poetului Vasile Voiculescu.

Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu” Buzău se poate mândri cu performanța de a deține, după Biblioteca „Astra” din Sibiu, cele mai multe cărți cu autografe. Secția de Colecții speciale (carte veche românească și străină, manuscrise,

cărți cu autografe, fotografii, stampe, corespondență și alte documente) numără în prezent peste 15.000 de unități de fond.

Sidonia TEODORESCU

doctor în arhitectură, arhitect

Consilier superior

Direcția pentru Cultură a Municipiului București

Email: sidoniat@yahoo.com

ARHITECTA VIRGINIA ANDREESCU-HARET (1894–1962)

Maria Virginia Andreescu-Haret (1894, București – 1962, București) a fost prima femeie cu drept de a profesa arhitectura din România. În 1919, absolvă cursurile Școlii Superioare de Arhitectură din România, iar diploma sa, purtând numărul 62, este prima diplomă de arhitect acordată de școală unei femei.

Nepoată de frate a pictorului Ioan Andreescu, Maria Virginia Andreescu se căsătorește în 1928 cu inginerul constructor Spiru I. Haret (1892–1970), nepot al savantului Spiru C. Haret, care îi devine colaborator, având împreună un fiu, inginerul Radu Sp. Haret.

Între 1919 și 1922, este arhitect la Comisiunea Monumentelor Istorice și în atelierul prof. arh. Petre Antonescu. După perfecționarea la Roma (1921–1922), unde a participat și la cercetări arheologice, revenind în țară, a lucrat pentru Societatea „Construcția modernă” o scurtă perioadă, iar din 1922 se angajează în Serviciul Tehnic al Ministerului Instrucțiunii, în cadrul Casei Școalelor, unde va activa până în 1947. Aici a lucrat la început sub conducerea arh. I. Pompilian și Nedelescu, apoi alături de aceștia, trecând prin toate gradele, până la cel de arhitect inspector general, fiind prima femeie cu acest grad din țara noastră. După 1947, activează în cadrul A.G.I.R., apoi, la Editura Tehnică, la Institutul de Proiectare Româno-Sovietic și la C.S.C.A.S., până în anul 1954, când se pensionează.

A proiectat și executat peste 130 de clădiri, dintre care peste 40 de proiecte școlare, 17 locuințe unifamiliale și 26 imobile de locuit și a colaborat cu arhitecții Jean Pompilian, Ernest Doneaud și Ion Maier (Mayer). A colaborat cu prof. arh. Nicolae Ghika-Budești la întocmirea de relevee ale bisericilor din Țara Românească și la cele patru volume din „Evoluția arhitecturii în Muntenia și Oltenia”.

Cele mai cunoscute lucrări proiectate de Virginia Andreescu-Haret în București sunt: Palatul „Tinerimea Română”, în colaborare cu arh. Jean Pompilian; Colegiul Național „Cantemir Vodă”, corpul central; aripa dinspre Calea Șerban Vodă a Colegiului Național „Gheorghe Șincai”; Biserica „Sf. Treime Ghencea”, în colaborare cu arh. Jean Pompilian; localul Societății Comunale de Locuințe Ieftine din Piața Rosetti colț cu Bd. Hristo Botev, în colaborare cu arh. Jean Pompilian.

Începând cu data de 1 noiembrie 1960, arhitecta Virginia Maria (Andreescu) Haret a primit o pensie pentru merite deosebite, în valoare de 1200 de lei lunar, iar datele din dosarul său de pensie aflat în arhiva Uniunii Arhitecților din România pot întregi tabloul primei femei arhitect din țara noastră.

Elena TOFAN, doctor în biologie

Email: biotechnol_asm@mail.ru

Natalia CHISELIȚA, doctor în biologie

Email: chiselita.natalia@gmail.com

Oleg CHISELIȚA, doctor în biologie

Email: chiselita@mail.ru

Alina BEȘLIU, doctor în biologie

Email: alina7241@mail.ru

Nadejda EFREMOVA, doctor în biologie

Institutul de Microbiologie și Biotehnologie

Email: efremova.nadejda@gmail.com

Lozan Ana, cercetător științific stagiar

Email: nutza_14@mail.ru

Daniș Marina, cercetător științific stagiar

Email: marinuskka@yahoo.com

OPTIMIZAREA PROCEDURELUI DE PRELUCRARE A DEȘEURILOR INDUSTRIEI DE BERE ȘI OBȚINERE DIN BIOMASA DE LEVURI A PREPARATELOR LIPIDICE

Actualmente, interes deosebit se acordă utilizării produselor secundare industriale, în special, celor obținute în cantități enorme în procesul de fabricare a berii și vinului, ca sursă pentru elaborarea preparatelor naturale cu valoare biologică înaltă. În acest studiu sunt prezentate rezultate ce țin de valorificarea biomasei de levuri de bere din sedimentele industriei de bere, prin obținerea unor extracte lipidice cu compoziție biochimică valoroasă. Astfel, aplicând metoda de autoliză optimizată, cu utilizarea tamponului fosfat de sodiu la temperatura 45°C pentru distrugerea peretelui celular și extracție fracționată cu soluții hidrice, alcaline și acide, din biomasa de levuri de bere au fost obținute diverse fracții lichide și solide cu conținut de lipide variat. S-a stabilit, că biomasa levuriană conține până la 5,3±0,09 g% BAU lipide, iar în fracțiile solide, restante după extracțiile hidrice și alcaline consecutive, acestea constituie 5,16 ±0,04 și respectiv 5,24±0,01 g% BAU, fapt ce evidențiază ineficiența extracției lipidelor cu soluții hidrice și alcaline. În continuare a fost obținută fracția lichidă acidă și cea solidă, insolubilă în alcalii și acizi. Cantitatea de lipide de 3,0±0,04 g% BAU în fracția acidă și de 1,6±0,23 g% BAU în cea solidă, indică că o parte din lipidele levuriene pot fi extrase cu soluție 0,5N de acid acetic, iar o parte rămâne în fracția insolubilă în alcalii și acizi. Ast-

fel, pentru optimizarea procedurii de prelucrare a deșeurilor industriei de bere și valorificarea complexă a biomasei de levuri, este rezonabilă includerea etapei de extragere a fracției lipidice în fluxul tehnologic, după obținerea extractelor proteice și manoproteice, fapt ce va util și în calitate de etapă suplimentară de purificare a fracției β-glucanice.

* Rezultatele au fost obținute în cadrul Proiectului Program de Stat (2020–2023) 20.80009.5107.16. Autoritatea Contractantă – ANCD.

Senica ȚURCANU

doctor în Științe Umaniste, Domeniul Istorie
Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași
Email: senicat2000@yahoo.com

COAFURI ȘI PODOABE PENTRU CAP ÎN ARTA PLASTICĂ CUCUTENI-TRIPOLIE

Încă din preistoria îndepărtată oamenii au utilizat numeroase canale de comunicare non-verbală care au devenit din ce în ce mai variate pe măsura evoluției sistemului social. Un loc important în cadrul acestora îl ocupă modalitățile de purtare și aranjare a părului și a podoabelor pentru cap. Ca și astăzi, ele constituiau pentru comunitățile preistorice, simboluri codificate acoperind mai multe tipuri de diferențiere: socială, religioasă, poate chiar etnică și culturală.

Lucrarea își propune să prezinte și să sistematizeze tipurile de coafuri și podoabe pentru cap care pot fi asociate comunităților Cucuteni-Tripolie. La modul general, reconstituirea obiceiurilor de port ale acestor comunități este îngreunată de absența descoperirilor funerare care ne privează de o serie amplă de informații, atât de natură socială (asocierea cu defuncții), cât mai ales referitoare la tipurile de obiecte de podoabă (ca ansambluri, îndeosebi), și la poziționarea acestora pe corp. În compensație, în ceea ce privește ultimele aspecte menționate, există o sursă destul de bogată care ne poate oferi date, dacă nu de nuanță, suficient de cuprinzătoare. Vizăm, prin această afirmație, statuetele antropomorfe care, alături de diverse reprezentări plastice antropomorfe figurate pe ceramică dar și de alte piese antropomorfizate constituie o sursă credibilă capabilă să faciliteze demersul nostru.

În egală măsură, lucrarea își propune să evidențieze faptul că dincolo de valoarea estetică, coafurile și podoabele pentru cap prezentate exprimau cu certitudine, nu doar identități particulare, cât și unele sociale.

Rodica URSACHI

doctor în studiul artelor
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
Email: rodikamish@gmail.com

CREAȚIA FEMININĂ ÎN DETERMINAREA PROFILULUI ARTISTIC DIN REPUBLICA MOLDOVA

Timpurile noi aduc în vizorul publicului nume de creatori-femei (în știință, artă etc.) care prin aportul lor au completat tezaurul cultural al omenirii și au demonstrat „importanța spirituală” a femeii în societate.

Cu certitudine, și în spațiul român-basarabeian se întâlnesc creatori-femei, acestea imprimând culturii noastre naționale o amprentă deosebită. Deși în perioada de formare a școlii de artă în spațiul basarabeian (sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea) au activat mai multe pictorițe (L. Arionescu-Bailayare, E. Maleșevschi, N. Arbore, M. Petrașcu, T. Bailayare ș.a.), în demersul propus vom opta pentru segmentul cronologic ce vizează anii '60–'90 ai secolului al XX-lea, el fiind considerat perioada de avânt în procesul de constituire al artelor plastice naționale.

În domeniul artelor plastice s-au manifestat mai multe plasticiene – V. Rusu Ciobanu, A. Zevin, E. Bontea, E. Romanescu ș.a. (pictură), C. Cobizev, A. Picunov-Târțău, B. Epelbaum-Marcenco ș.a. (sculptură), E. Rotaru, S. Vrânceanu, M. Saca-Răcilă ș.a. (tapiserie), N. Sajin, L. Ianțen ș.a. (ceramică), E. Zavtur, V. Zăbulica-Diordiev ș.a. (grafică).

Majoritatea dintre ele și-au început activitatea artistică în perioada postbelică, o perioadă vitregă pentru orice manifestare „liberă” de creație, cu reglementări normative și restricții impuse, ce mențin arta în limitele unei uniformități stilistice (a „realismului socialist”). Dar curajul unora, desfășurat pe fundalul schimbărilor politice și culturale din societatea sovietică, a modificat viziunea artistică și a racordat-o spre valorile estetice inspirate din fondul etnofolcloric.

Caracterul „inovator” ce a produs un salt brusc în mentalitatea oamenilor de cultură, pune accent pe exprimarea Eu-lui propriu al artistului, fapt ce permite o libertate în alegerea subiectului și a modalității de tratare plastică a lucrării. În perioada respectivă se acordă primordialitate mijloacelor de exprimare (coloritului, formei liniilor, facturii tușelor, structurii compoziționale etc.), ce au rolul de a transmite gândul artistului axat, de cele mai multe ori, pe idei inspirate din arta populară.

Indiferent de genul practicat, artisteplastice din republică apelează la un limbaj plastic cu influențe stilistice din arta europeană (impresionism, postimpresionism, fovism, foto-realism, artă naivă ș.a.), aplicat în variate interpretări individuale. Impactul cu tradițiile artei populare a determinat transformări importante în concepția estetică a artistelor. Accentul este pus pe expresia culorii,

plasticienele mizează pe spontaneitatea și dinamismul ei, relevând astfel, optimismul și energia poporului nostru.

Registrul tematic abordat este foarte variat, de la naturi statice, peisaj, portret, la compoziție figurativă. Unele artiste se axează preponderent pe un anumit gen – A. Zevin, E. Bontea, L. Țonțev ș.a. (natură statică), E. Romanescu, L. Țonțev (peisaj), altele, pe lângă acestea, practică și compoziții tematice (C. Cobizev, V. Rusu Ciobanu, N. Sajin, L. Ianțen ș.a.), și portret (C. Cobizev, V. Rusu Ciobanu, A. Picunov-Târțău, B. Epelbaum-Marcenco ș.a.).

Creația artistelor plastice din Moldova din a doua jumătate a secolului al XX-lea este axată pe dialogul dintre tradiție și inovație, fiecare dintre ele implementând noi formule ale limbajului plastic, diversificând, astfel, aspectul artei naționale. Creația plasticienelor prezintă un aport considerabil în evoluția artelor plastice din Republica Moldova, efortul unora fiind recunoscut și apreciat prin decernarea diverselor premii și distincții de stat: Prin creația lor plasticienele au adus un aport incontestabil în artele plastice din republică, îmbogățind fiecare domeniu cu noi opere, ce pun în valoare patrimoniul național.

Valentina URSU

doctor în istorie, conferențiar universitar
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
Email: ursuvalentina@yahoo.com

CÂTEVA MONUMENTE DE ISTORIE DIN ȚINUTURILE DUNĂRENE

Procesul de colonizare a Basarabiei de Sud după anexarea la Imperiul Rus în 1812 a pus în pericol păstrarea patrimoniului arhitectural religios și cultural existent în teritoriul respectiv moștenit din perioadele istorice anterioare. Datorită unor societăți științifice și culturale, specializate în domeniul valorificării patrimoniului cultural, totuși s-a reușit identificarea și protejarea unor edificii. Marcantă a fost activitatea *Comisiei Guberniale a Arhivelor din Basarabia, Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Basarabia, Comisiunii Monumentelor Istorice, secțiunea din Basarabia*.

Din păcate în perioada sovietică are loc distrugerea monumentelor care nu corespundeau ideologiei comuniste, printre acestea numărându-se edificiile de cult: mănăstiri, schituri, biserici, monumente ridicate în perioada română, dar păstrarea acelor care glorificau Istoria Rusiei și a URSS. Și astăzi, autoritățile ucrainene se preocupă foarte puțin de protejarea și restaurarea monumentelor din ținuturile dunărene ce au supraviețuit timpului.

Prin comunicarea de față urmărim să punem în valoare câteva din monumentele de istorie din Delta Dunării, care aparțin diferitor epoci istorice și care merită să fie cercetate și valorificate.

Astfel, deosebit de valoroase sub aspect istoric sunt: Schitul Mănăstirii „Ferapont” din apropiere de Satu-Nou, Catedrala „Înălțarea Sfintei Cruci” din Reni, Biserica „Sf. Mihail” din Barta, Catedrala „Sf. Ferapont” din Satu-Nou, Biserica „Sf. Cruci” din mănăstirea Cetatea, Biserica „Sf. Nicolae” din Ismail etc.

Pecetea timpului o păstrează monumentul de la Dunăre, ridicat la aniversarea a 60 ani de la campania militară a armatei ruse din 1828, pe frontispiciul căruia putem citi: „Aici, în ziua de 28 mai 1828, țarul Nikolai I a indicat drumul către glorie și victorie”.

Nu mai puțin interesantă pentru cercetători este soarta monumentul ridicat în memoria eroilor Primului Război Mondial din Satu-Nou, precum și a monumentelor epocii sovietice.

Nicoleta VORNICU

doctor habilitat arte vizuale
Centrul Mitropolitan de Cercetări T.A.B.O.R, Iași
Ministerul Culturii, România
Email: cmctaboriasi@yahoo.com

INTERDISCIPLINARITATE ȘI ABORDĂRI ACTUALE PRIVIND SALVGARDAREA PATRIMONIULUI CULTURAL. CERCETARE, INVESTIGARE ȘTIINȚIFICĂ ȘI AUTENTIFICARE

Păstrarea și transmiterea cu fidelitate a culturii materiale pentru generațiile viitoare necesită cunoștințe interdisciplinare, pentru a găsi soluțiile optime de restaurare, conservare, expunere în muzeu sau depozitare. Bunurile culturale, de o mare diversitate, sunt realizate din materiale diferite sau combinații ale acestora și au dimensiuni ce variază de la monede sau ace până la monumente sau situri arheologice. Deosebit de important este mesajul cultural și istoric pe care operele de artă îl transmit însă, autentificarea, prezervarea, conservarea și perpetuarea lor în timp depinde de materialele care au fost utilizate la punerea lor în operă.

Definirea protocoalelor analitice și aplicare procedurile științifice, în conformitate cu normele și legislația ce ordonează desfășurarea activităților referitoare în domeniul artelor, trebuie să răspundă în mod adecvat la întrebările adresate de către diferiți factori responsabili de comerțul operelor de artă și de cei responsabili de conservare/restaurarea obiectelor de artă și patrimoniului cultural.

Există în acest moment o preocupare a oamenilor de știință din mediul cercetării și academic de implementare a noilor tehnici instrumentale în investigare/restaurare patrimoniului. O atenție deosebită se acordă tehnicilor neinvazive care păstrează nealterată structura bunului de patrimoniu sau produc pierderi nesemnificative. Acestea furnizează informații complexe care permit coordonarea procesului de autentificare sau de restaurare în condiții optime.

Autentificarea este efectuată pe bază de date analitice. De exemplu, identificarea unui pigment este folosită pentru încadrarea într-o anumită perioadă istorică sau pentru recunoașterea unei tehnici artistice specifice.

Datarea vestigiilor arheologice se bazează de asemenea pe tehnici instrumentale. Caracterizarea tehnicilor artistice și tehnologiilor de producție pornind de la datele analitice referitoare la compoziția chimică și morfologia suportului operei de artă permite adesea obținerea unei indicații clare asupra obiectului studiat indicând regiunea geografică, precum și data fabricației. Datele analitice sunt esențiale pentru determinarea stării de conservare a bunului cultural precum și cauzele și mecanismele deteriorării sale. Metodele, procedeele și mijloacele operative de specialitate, implicate în investigarea științifică a obiectelor și bunurilor de patrimoniu, se diferențiază în funcție de categoria materialelor și elementelor supuse autentificării.

Diana VRABIE

doctor, conferențiar universitar
Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți
cercetător științific coordonator, Universitatea de Stat din Moldova
Email: dianaeni99@gmail.com

SANDA GOLOPENȚIA: MODEL CULTURAL DE INTERDISCIPLINARITATE

Sanda Golopenția reprezintă una din figurile intelectuale cele mai importante ale exilului românesc, fiind autoare de cărți de lingvistică, semiotică literară, pragmatică, antropologie, folclorică, sociologie. Scriitoare și memorialistă, editoare și traducătoare, profesoară emerită la Departamentul de Studii franceze al Universității Brown din Providence, SUA, Sanda Golopenția a scris cu pasiune și determinare despre subiecte științifice de mare actualitate, știind să conjuge în mod inspirat datele diverselor domenii științifice și livrând, în felul acesta, un model cultural de interdisciplinaritate. Din punct de vedere cronologic, domeniile științifice pe care se structurează scrierile sale au următoarea configurație: Activitatea Școlii sociologice din București, Literatură, Publicistică (1982–); Pragmatică, Sociolingvistică, Teorie literară și Studii culturale (1971–); Gramatică transformățională (1967–1978); Poetică și Semiotică (1961–); Antropologie culturală și Folclor (1961–); F. Lingvistică structurală (fonologie și gramatică, 1959–1966); Literatură (eseuri, memorialistică, proze scurte).

Având o deschidere remarcabilă pentru spații de gândire și de cercetare interdisciplinare, ea oferă un model al savantului care îmbină munca riguroasă cu eleganța limbajului plastic, reușind să transcende granițele științelor spre un demers epistemologic mult mai amplu, complex și seducător în aceeași măsură.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

Lilia ZABOLOTNAIA

doctor în istorie
Muzeul Național de Istorie a Moldovei
Email: lilizab61@gmail.com

BASARABEANCA ANNA TUMARKINA (1875–1951) – PRIMA FEMEIE DOCTOR ÎN FILOZOFIE ÎN EUROPA

Anna Tumarkina s-a născut la 16 februarie 1875 în or. Dubrovno (Belarus, Imperiul Rus). La începutul anilor '80 ai secolului al XIX-lea, familia s-a mutat la Chișinău. În 1892 ea a absolvit liceul (gimnaziul nr. 1) de fete al Zemstvei din Basarabia, din Chișinău, cu medalie de aur. În 1892, accede la facultatea de Filozofie al Universității din Berna. Peste 3 ani, la vârsta de numai 21 de ani, la 11 iulie 1895, Anna Tumarkina susține teza de doctor la tema de cercetare: „Herder und Kant”, iar peste un an, în 1896 – teza a fost și publicată. După susținerea doctoratului, Anna Tumarkina pleacă la Universitatea din Berlin, pentru un stagiul de cercetare, cu specializare în problemele filozofiei și eticii.

Peste 3 ani, în 1898, ea revine la Universitatea din Berna pentru a susține examenele de performanță și a participa la concursul pentru obținerea dreptului de a lucra în calitate de lector universitar la Catedra de *Filozofie și Istorie*. A fost pentru prima dată în istoria universitară din Europa, când o domnișoară, la vârsta de numai 23 de ani, reușește să obțină titlul titular de lector universitar la catedră, având dreptul a ține prelegeri la tema „De la Platon și Aristotel până la Heidegger”. Concomitent, ea se ocupă de cercetări și de publicarea articolelor și studiilor monografice, consacrate lui Kant, Herder și Spinoza.

În anul 1903 Ana Tumarkina depune dosarul pentru a obține titlul științific de conferențiar în filozofie și cu brio reușește să-l obțină în anul 1905.

În anul 1906 ei i se acordă funcția de profesor titular la Universitatea din Berna, iar în anul 1909, când avea numai 34 de ani, Ana Tumarkina devine profesor universitar (Full). Peste un an, în 1910, în rând cu alți 30 de candidați bărbați profesori, a depus dosarul la concursul de șef *Catedră de Filozofie*. Nu avea nicio șansă, și totuși a insistat, demonstrând un exemplu elocvent, de curaj și încredere de propriile forțe, pentru o societate misogină de atunci.

După Primul război mondial, în perioada interbelică, ea a vizitat de două ori Chișinăul. În 1921 i s-a acordat cetățenia elvețiană. Pe parcursul activității sale științifice, Ana Tumarkina a publicat zeci de articole, peste 20 de studii monografice și în anul 1938 a fost onorată cu cel mai râvnit pentru mulți, premiul *Theodor Kocher* pentru meritele științifice deosebite în domeniul filozofiei. În afară de

preocupările științifice, pe parcursul tuturor anilor, ea s-a preocupat de promovarea drepturilor civile ale femeilor, a demonstrat abilități de fermă feministă. În 1943, din cauza agravării stării de sănătate, Anna Tumarkina se retrage din activitatea științifică. La 7 august 1951, la vârsta de 77 de ani, Anna Tumarkina se stinge în Ospiciul Luteran al Surorilor de Caritate din or. elvețian Gjumligen (de lângă Berna). În anul 2001, în cinstea Annei Tumarkina, era numită o stradă la Universitatea din Berna (Tumarkinweg).

La Chișinău, s-a păstrat și astăzi casa, unde și-a petrecut copilăria și adolescența Anna Tumarkina. Actualmente în clădirea dată își are sediul Comitetul Olimpic al RM, care după reconstrucția clădirii, a demontat placă comemorativă, în care era indicată apartenența altădată a acestui edificiu, faimoasei familii Tumarkin.

Mirela-Fernanda ZALTARIOV

scientific researcher, doctor in chemistry

„Petru Poni” Institute of Macromolecular Chemistry Iasi, Romania

Email: zaltariov.mirela@icmpp.ro

Nicoleta VORNICU

doctor habilitat of visual arts

T.A.B.O.R Metropolitan Research Center, Iași

Expert Ministry of Culture, Romania

Email: cmctaboriasi@yahoo.com

METAL COMPLEXES BASED ON POLYDENTATE LIGANDS FOR MEDICINE AND CATALYSIS

In recent years, various crystalline metal complexes have been the object of a strong research covering the fields of crystal design and engineering and chemistry of functional materials with application in catalysis and medicine. In particular, a very exciting research trend concerns the design and synthesis of new and versatile organic polydentate ligands that can be applied for obtaining metal complexes with attractive structural features and properties. The assembly of such complexes can depend on different factors: the nature and coordination properties of metal centers, their connectivity, as well as the type of organic ligand, stoichiometry and the reaction conditions, etc.

In this presentation we report our contribution in the field of coordination chemistry through development of a new class of Schiff base ligands that are designed for the preparation of metal complexes with catalytic and biological properties. The catalytic activity of the metal complexes has been evaluated in the oxidation of alcohols and hydrocarboxylation of linear and cyclic alkanes in mild and microwave-assisted solvent free conditions. The biological activity of the ligands and metal complexes was evaluated *in vitro* on normal and tumoral cell

lines by MTT assay and on various species of fungi and bacteria and the results have been compared with those of standard compounds: *cis*-Platin, Kanamycin and Caspofungin.

Maria ZINOVII

doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

Email: mariagoguzinovii@gmail.com

MEMORIILE EUFROSINIEI KERSNOVSKI – O CONTRIBUȚIE ESEȚIALĂ LA CUNOAȘTEREA STALINISMULUI

Memoriile Eufrosiniei Kersnovski, publicate de academicianul Valeriu Pașat (Editura Rosspen, Moscova), prezintă un izvor deosebit de prețios în ceea ce privește viața deținuților în lagărele staliniste. Între subiectele abordate de memorialistă am selectat ceea ce s-a referit la condițiile de muncă ale deținuților. Astfel, E. Kersnovski își amintește de munca copiilor (11-14 ani) la tăiat pădure, descriind și desenând amănunțit greutățile prin care le-a fost dat să treacă: înțepăturile țăntarilor, pericolul de a pierde viața la căderea copacilor tăiați, lipsa de hrană, alte nelegiuiri).

Autoarea a expus și măsurile de securitate a muncii la tăierea copacilor. Era periculos pentru viața oamenilor dacă tăiau un copac peste care căzuse altul, deja retezat. Dar, scrie memorialista, în iureșul muncii (norma trebuia realizată până la căderea nopții) lumea nu respecta tehnica securității muncii (p. 176). Sunt impresionante mărturisirile autoarei referitoare la lupta pentru supraviețuire, lupta cu foamea, pentru bucata de pâine. Au fost prezentate și condițiile de muncă în mină, a scos cărbune. Desenele, care însoțesc memoriile, sunt deosebit de importante. În condițiile în care în astfel de lagăre fotografierea era interzisă, iată că aceste scene expuse din memorie prezintă aspecte ale cotidianului din Gulagul stalinist.

Ольга БУЛАТ

научный сотрудник

Института физиологии и санокреатологии

Email: bulatolga@mail.ru

ВЛИЯНИЕ ПИТАНИЯ НА ИММУННЫЙ СТАТУС ОРГАНИЗМА

Питание является одним из основных факторов, которые детерминируют метаболические процессы в организме. Значительные изменения компонентов рациона питания может оказывать негативное влияние на различные аспекты метаболизма, а также и на другие функции организма,

в частности на формировании иммунитета. Компоненты пищи обладают модифицирующими свойствами в отношении клеточного, гуморального, и неспецифического иммунитета. Большое значение, в иммуномодуляторной функции питания, имеет не только состав и качество питательных веществ, но и их количество.

Так переизбыток и в свою очередь ожирение, могут привести к хроническим заболеваниям, включая атеросклероз, диабет, воспалительные заболевания дыхательных путей, жировому гепатозу, оказывать негативное влияние на иммунный ответ организма, снижать сопротивляемость его к инфекциям.

Для мальнутриции и/или белково-энергетической недостаточности, характерно снижение количества лимфоцитов в периферической крови, наблюдаются изменения со стороны гуморального иммунитета (снижается антителообразование), угнетается пролиферативная активность лимфоцитов.

При длительном ограничении липидов в питании наблюдаются изменения в физиологическом состоянии организма, нарушается деятельность центральной нервной системы, снижается иммунитет, сокращается продолжительность жизни.

Адекватное поступление всех питательных веществ играет важнейшую роль в оптимальном функционировании иммунной системы.

Ирина ИЖБОЛДИНА

научный сотрудник

Институт культурного наследия

Email: ijboldinairina@gmail.com

LA MADAME PANINA: МИКРОПРОСТРАНСТВО РУССКОЙ ДВОРЯНСКОЙ СЕМЬИ В ЦИКЛЕ МИХАИЛА САДОВЯНУ «БЕССАРАБСКИЕ ДОРОГИ»

Среди множества книг Михаила Садовяну есть одна небольшая брошюра коротких рассказов о путешествии по Бессарабии – *Drumuri Basarabene* (опубликована в 1922). Повествование содержит целый ряд примечательных персонажей и колоритных описаний, что вполне соответствует авторской репутации мастера. Мы, в контексте нашей темы, заинтересовались одним таким персонажем – русской дворянкой мадам Паниной (*madame Panina*), ее гостеприимным домом, прекрасной и пронзительно трагичной картиной микропространства дворянской семьи на разломе времен. В рассказе «Обед» (*Un Prînz*) действие происходит летом 1919 года на днестровских рубежах Бессарабии, в г. Сороки, когда «бессарабское русское»

общество застыло в растерянности и грусти. Садовяну отмечает, что еще недавно русские известные персонажи дня: главы городских и уездных земств, гарнизонные офицеры – бывшие величины бывшей империи – остались в подвешенном состоянии. Они застыли в ощущении собственной катастрофы: не имеющие возможности перейти на ту сторону Днестра, где они бы находились в краю смерти, а также потерявшие себя здесь, как чуждые румынам и их языку. Совсем иной персонаж – госпожа Панина – красивая высокая дама с необыкновенными миндалевидными, томными глазами. Еще недавно она наблюдала за своим именем из эlegantного кабриолета, жила во дворце и разделяла свою жизнь между купальным сезоном и зимними празднествами. После революции ее семья совсем разорилась. Но сразу после прихода румынских войск, эта дама надела на себя белый передник хозяйки и вышла на рынок купить мяса и овощей, чтобы приготовить хороший стол для нескольких своих знакомых. С тех пор она стала держать на террасе своего дома уютный семейный ресторанчик для постоянных посетителей из бывших «обломков империи»: с поразительно роскошными домашними обедами и уютной, но сдержанно-церемонной атмосферой. В организации досуга гостей хозяйке помогали ее домочадцы: двое юных детей, поющих романсы и пожилая мать, аккомпанирующая им на пианино. Дом мадам Паниной – просто райское место, но все в нем проникнуто скрытым трагизмом.

Светлана ИЛЬВИЦКАЯ,

профессор, зав. кафедрой «Архитектура»

ФГОУ ВО «Государственный университет по землеустройству»

Архитектурный факультет, Москва, Россия

Email: ilvitskaya@mail.ru

Анна ПОЯН, аспирант

Email: poyan.anna@mail.ru

КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ КИШИНЕВА 1930–50 ГГ.

Одна из тенденций развития туризма – появление музеев под открытым небом, представляющих собой визитную карточку музейно-туристской дестинации. В XX в. тенденция утраты историко-культурных традиций под воздействием урбанизации, а также осознание обществом необходимости сохранения культурного наследия, в том числе и памятников архитектуры, являются основными историко-культурными предпосылками возникновения музеев нового типа. На примере центральных кварталов города Кишинева, экспонатами музея под открытым небом могут быть архитектурные памятники межвоенного периода, которые представляют

большую ценность для истории национальной и мировой архитектуры. Это сохранившиеся городские виллы 1930–40 годов, в которых сочетаются характерные черты ар-нуво, функционализма, модернизма и неорумынской архитектуры.

Как показывает мировой опыт, наилучшие результаты в популяризации историко-культурного наследия достигают особо охраняемые исторические территории, где организованы новые типы музеев – воздушные музеи или музеи под открытым небом. Таким примером могут служить проекты 1980-х годов «Этнографический музей молдавского села» и «Исторический квартал «Пушкинская горка», которые к сожалению, не были реализованы.

К культурному наследию урбанистики можно отнести традиционный трехосевой прием – «трилучья» (trei raze) в плане послевоенной реконструкции города Кишинева, предлагающий взаимную интеграцию ландшафтной архитектуры береговых пространств в урбанизированную среду.

В статье рассматривается трехлучевая композиция центров городов, которая с неизменным успехом использовалась и в других городах Европы и России: Рим, Санкт-Петербург, Тверь, Ярославль, Кострома, Новгород, Псков. К приему обратился в послевоенные годы интенсификации строительства (1945–1948 гг.) академик архитектуры А. В. Щусев при работе над проектным предложением схемы генерального плана развития города Кишинева - столицы Молдавии. Его идея обогащения выразительности города состояла в синтезе планировочных традиций исторических кварталов при решении задачи сохранения пластичности сложившейся застройки и ее дальнейшего развития.

Олена КОЗАКЕВИЧ

кандидат искусствоведения

Институт народоведения Национальной академии наук Украины

Email: kozakevych.olena@gmail.com

ORCID 0000-0002-8742-4337

ЖЕНСКОЕ РУКОДЕЛИЕ В ГАЛИЧИНЕ КОНЦА XIX – НАЧАЛА XX ВВ.: КРУЖЕВОПЛЕТЕНИЕ, ВЯЗАНИЕ

В конце XIX – начале XX вв. в Галичине женщины принимают активное участие в развитии ремесел, промыслов, искусства и образования региона. Хотя процесс эмансипации происходил довольно таки медленно, особенно в традиционном быту, прогрессивные феминистические тенденции Запада распространялись и среди женщин Галичины. Их уже не устраивала роль «хранительниц домашнего очага», они стремились к самореализации и равноправию не только в семьях, но и в обществе. Одним из направлений,

где женщины добились успеха, стало развитие рукоделия и разных видов домашнего промысла: непосредственно изготавливали изделия, организовывали товарищества, вели обучение.

Особенных успехов достигли в развитии кружевоплетения и вязания. Развивались эти виды рукоделия в двух направлениях: в контексте моды и традиционного текстиля (одежды). Каждое из этих направлений можно изучать по отдельности. Основы изготовления кружева, шитья, вязания, вышивки преподавали в контексте предмета «женское рукоделие», который был определен как обязательный в учебных программах начальных школ Галичины государственного и частного типов конца XIX века. В конце XIX – начала XX в. было открыто несколько школ, которые специализировались именно на кружевоплетение. Их изделия стали популярными и за пределами региона, поскольку отличались качественной работой, оригинальными орнаментами и техниками изготовления, чем конкурировали с импортными изделиями. Наиболее известные школы кружевоплетения, главным образом частные, – в Хорковцах, Пеняках, Бобовой, Каньчуге, Мущине, Закопаном, Яворове и др. Изделия характеризовались высокохудожественным уровнем, поскольку их экспортировали за границу, где они пользовались популярностью. Изучение ассортимента, техник изготовления, деятельность школ и курсов свидетельствует о развитии кружевоплетения и вязания обозначенного периода, а также подтверждает важную роль женщин в развитии рукоделия в Галичине.

Олена ФЕДОРЧУК

кандидат искусствоведения, старший научный сотрудник
докторант Института народоведения Национальной академии наук Украины

Email: FOlena@i.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4724-3566>

Scopus Author ID: 57216853528

ОЧАГ НАРОДНОГО ИСКУССТВА КАК ФЕНОМЕН ЭТНИЧЕСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ТРАДИЦИИ

Очаг народного искусства – это место художественных практик и связанных с ними обычаев и обрядов, в процессе которых создаются самобытные черты локальной традиции.

Изучение феномена очага народного искусства проводилось на материале этнохудожественной традиции бисерного декора народного костюма украинцев. Формирование очагов этой традиции происходило в первой половине XIX в. под воздействием ряда факторов, анализ которых проводился в отдельной статье. В предлагаемом исследовании поднимается

вопрос: почему воздействие благоприятных факторов не везде вызывало рождение очагов широкодоступного вида народного искусства?

Было установлено, что традиция бисерного декора народного костюма украинцев зачастую локализовалась в полиморфных очагах, где до этого успешно развивались другие более древние художественные традиции. На протяжении нескольких поколений в таких очагах работали креативные мастера, умело развивающие своеобразные черты локальных традиций. Полиморфный характер очагов и предрасположенность местных жителей к различным художественным практикам подсказали изучать очаги народного искусства как места-феномены, которые обладают особым энергетическим полем, благоприятствующим рождению пассивариетов, лучшим способом самореализации которых является художественное творчество.

В 1950–70-х гг. традиция бисерного декора народного костюма украинцев переживала фазу угасания. Многие очаги прекратили функционирование, вследствие чего была утрачена часть знаний и опыта. В конце 1980-х гг., на волне возрастания этнического самосознания украинцев и пробуждения интереса к этническому художественному наследию, началась фаза актуализации традиции.

Примечательно, что актуализация художественной традиции бисерного декора народного костюма украинцев главным образом наблюдается в бывших очагах традиции, но из-за утраты знаний не везде одинаково успешно. Автор считает очаги, самостоятельно образовавшиеся в первой половине XIX и успешно функционирующие до середины XX века, весомым ресурсом возрождения традиции. Отсюда, эффективными мерами моделирования качества современных художественных процессов видятся совместные пленэры народных, самодеятельных и профессиональных мастеров, проводимые в традиционных очагах при кураторском участии этнологов и искусствоведов, владеющих знаниями об особенностях местных традиций.

Алла ЧАСТИНА

доктор искусствоведения и культурологии
Институт культурного наследия, Кишинэу
Молдавский государственный университет
Email: allachastina@mail.ru

ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ ОБЗОР: ТВОРЧЕСТВО АРХИТЕКТОРОВ БЕССАРАБИИ В НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЯХ И АРХИВНЫХ ИСТОЧНИКАХ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX В. – 1917 Г.

К настоящему времени в изучении творчества архитекторов Бессарабии (второй половины XIX в. – 1917 г.) наметились вопросы, потребовавшие тщательного историографического и археографического исследования. Ни в дореволюционной литературе, ни в более поздних работах данная тема не была специально освещена.

Начиная от записок путешественников, архивных документов и заканчивая трудами современных ученых, автор предлагает рассмотреть несколько периодов изучения материалов, связанных с творческой деятельностью зодчих в Бессарабии, а также с оценкой их роли в градостроительстве Бессарабской губернии во второй половине XIX в. – 1917 г. Мы узнаем об архитекторах Александре и Евгении Бернардацци, Генрихе Лонском, Михаиле Чекеруль-Куше, Владимире и Николае Цыганко, Леопольде Шейдевандте, Карле Гаскете, Митрофане Еллади, Алексее Шусеве, Михаиле Сероцинском и др., а также об их авторстве и участии в проектировании многих сооружений, включая архитектурно-планировочное развитие Кишинева и других городов в Бессарабии.

Для написания данного историографического обзора были изучены многочисленные документы из архивов Молдовы, России и Украины. Источниковедческая база включает ряд законодательных статей Строительного Устава Российской империи 1900 г.; бессарабскую прессу, содержащую сведения по истории архитектурных сооружений и творческой деятельности архитекторов Бессарабии, адрес-календари с указанием данных о зодчих, техниках-инженерах и землемерах; топографические съемки, карты, чертежи, рисунки, фотографии, которые дополняются проектами зданий и архитектурных сооружений, построенных во второй половине XIX в. – 1917 г.

* Realizat în cadrul proiectului 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”

SUMAR

ALBU Nadejda , <i>Chipul femeii în opera lui Cezar Baltag</i>	11
ALBU Natalia , <i>Securitatea inclusivă – indicator al buneii guvernări și dezvoltării durabile</i>	11
ARAPU Valentin , <i>Clasificarea ciumentelor: o perspectivă istorică și etnoculturală</i>	12
ARDELEAN Elena , <i>Materiale și tehnici utilizate pentru consolidarea suporturilor papetare vechi</i>	13
BACIU Doina , <i>Poezia digitală – provocarea estetică a secolului</i>	14
BACUMENCO-PÎRNĂU Ludmila , <i>Patrimoniul arheologic medieval din valea Ciuhurului: cercetare și valorificare</i>	15
BEȘLIU Alina , EFREMOVA Nadejda , CHISELIȚA Natalia , <i>Evaluarea acțiunii nanocompozitului chitosan-fier asupra compoziției biochimice a levurii Rhodotorulagracilis CNMN-Y-30</i>	16
BEȘLIU Alina , CHISELIȚA Natalia , EFREMOVA Nadejda , CHISELIȚA Oleg , TOFAN Elena , LOZAN Ana , DANILIȘ Marina , <i>Efectul procedeeelor de autoliză asupra conținutului de proteine și activității enzimatică în extractele manoproteice a levurilor de bere</i>	17
BÎRTĂ Cătălina , <i>Metode de dezvoltare a auzului muzical în clasa de pian</i>	18
BODA Gherghina , <i>Femei hunedorene în cercetarea minieră a Universității din Petroșani</i>	18
BOGATU Eugenia , <i>Sensuri ale raționalității în filosofia pragmatistă americană</i>	19
BOGDAN Victoria , VRABIE Valeria , <i>Studii microbiologice ale biomasei de Enterococcusfaecium pentru eliminarea efectelor nefaste ale antibioterapiei și restabilirea echilibrului microbial</i>	20
BRANAȘCO Natalia , <i>„Economia verde”: oportunități și provocări social-economice</i>	20
BUJOREAN Tatiana , <i>Podoabele costumului popular în Basarabia la începutul secolului al XX-lea</i>	21
BURȚEVA Liudmila , COJOCARU Svetlana , MALAHOV Ludmila , COLESNICOV Alexandru , <i>Platformă pentru procesarea documentelor eterogene</i>	22
CAFTANATOV Olesea , <i>Intelligent Interfaces</i>	23
CEACÎR Irina , <i>Cultura organizațională în perioada pandemiei de coronavirus COVID-19</i>	24
CERCAȘIN Marina , <i>Costumul nupțial ca subiect de cercetare</i>	25
CERETEU Igor , <i>Noi contribuții la istoria bibliotecii Mănăstirii Suruceni</i>	26

CHIHAI Oleg , <i>Diversitatea parazitofaunei la „mus musculus” din ecosistemele naturale și antropizate ale Republicii Moldova</i>	27
CIORCHINĂ Nina , <i>Conservarea și menținerea plantelor rare prin vitrocultură</i>	27
CHIRVAS Elena , Vlada-Tatiana DUMBRAVA , Iulianna LUPAȘCO , <i>Evaluarea colesterolului la pacienții cu astm bronșic și infecție cronică VHB</i>	29
CHIȚAN Raisa , <i>Particularitățile microclonării speciilor vacciniumvitis-idaea l. și vaccinium macrocarponaiton</i>	30
CÎMPIANU Cristina Maria , <i>Starea de conservare a două exemplare ale ceaslovului tipărit la Dubăsari în anul 1794 aflate la Muzeul Eparhial Huși</i>	31
COCIERU Mariana , <i>Documentarea manifestărilor cutumiare prilejuite de trecerile existențiale umane în Basarabia</i>	32
CODREANU Svetlana , <i>Specializarea inteligentă pentru o agricultură durabilă</i>	32
COJOCARU Ludmila , <i>Copiii și războiul: reflecții asupra perioadei de sovietizare forțată a Transnistriei și Basarabiei</i>	33
COLȚUN Maricica , <i>Conservarea și cercetarea plantelor aromatice în Grădina Botanică</i>	34
COMENDANT Tatiana , COMENDANT Vasile , <i>Identificarea și diseminarea bunelor practici în salvagardarea și valorificarea patrimoniului cultural național de către autoritățile publice locale</i>	35
CONDRAICOVA Liliana , <i>Chișinău. Experiențe culturale de neuitat</i>	36
CORLĂTEANU-GRANCIUC Silvia , <i>Chestiunea tratatului Basarabiei în cadrul relațiilor româno-ruso-italiene în perioada 1920–1927</i>	36
CUTCOVSCHI-MUȘTUC Alina , <i>Cultura in vitro a plantelor medicinale în Grădina Botanică</i>	37
DANILA Victoria , <i>Dezvoltarea de produse funcționale și durabile pentru copiii cu necesități speciale</i>	38
DANILCEAC Oleg , <i>Coupable de rien</i>	39
DĂNILĂ Aurelian , <i>Primadonă și profesor Soprana Lidia Lipcovscaia</i>	40
DEMENTIEVA Diana , <i>Julia Kristeva: teoria intertextualității</i>	41
DEMENTIEVA Diana , <i>Louise Rosenblatt: teoria tranzacțională</i>	42
DIACOVA Svetlana , <i>Managementul otitelor medii la copii</i>	43
DRAGNEV Demir , XENOFONTOV Ion Valer , <i>De la operator radio militar la profesor universitar: Elena M. Podgradskaia</i>	43
DRAGNEV Emil , <i>Sărbătorile mariale în pictura murală a bisericilor moldovenești din secolele XV–XVI</i>	44
DRAGNEV Lilia , <i>Artistul Mark Verlan. Procesiunea valorilor mediate din visuri și imaginar</i>	45

EFREMOVA Nadejda, BEȘLIU Alina, CHISELIȚA Natalia,	47
CHISELIȚA Oleg, TOFAN Elena, LOZAN Ana, DANILIȘ Marina,	
<i>Caracteristica extractului proteic obținut din levuri de bere</i>	
ENACHE Amalia, Învățarea experiențială la vârsta preșcolară	48
ENACHI Valentina, Femeile din Republica Moldova și democratiza-	49
<i>rea societății în anii '90 ai secolului al XX-lea</i>	
ENI Mihaela, Pragmatica lingvistică – aspecte teoretice	50
FILAT Vasile, Școala Werneriană și contribuția lui Karl și Maria	51
<i>Baisch</i>	
FRANȚUZAN Ludmila, Învățarea școlară: constatări și premise	52
<i>de dezvoltare în contextul noilor provocărilor societale</i>	
GHELMICI Tatiana, LUPAȘCO Iulianna, Gheorghe HAREA,	53
GOLOVATIUC Liudmila, SPÎNU-GUZOVATÎI Zinaida, Importanța	
<i>aprecierii indicatorilor metabolismului lipidic în hepatite cronice virale</i>	
GHENDOV-MOȘANU Aliona, Coloranți naturali în concepția	54
<i>alimentației sănătoase</i>	
GHEORGHE Elena, Doamnele din familia Brâncoveanu	54
GHEORGHE Viorel, Lumea rurală a Vechiului Regat. Locuințe,	57
<i>alimentație, îmbrăcăminte, superstiții</i>	
GIURCĂ Ion, Artistă din Basarabia și Ecaterina Teodoroiu, eroina	59
<i>de pe Dealul Muncelului</i>	
GOTCA Rodica, Lirica digitalizată – specii în evoluție	60
GRANETKAIA Lilia, Rolul gândirii muzicale în crearea imaginii	61
<i>artistice în studiul pianistic</i>	
GRATI Aliona, Magda Isanos și Basarabia	61
GROZA Vasilica-Monica, BEJENARU Luminița, POPOVICI	62
Mariana, PETRARU Ozana-Maria, Syphilis evidences on human	
<i>skeletons discovered in the necropolis of 15th-19th centuries, at the Roman</i>	
<i>Catholic Cathedral of Iași</i>	
HANGANU Aurelia, Anatol Eremia – „strajer” al toponimiei	63
ILIE Dan, Muzeul BNR – tezaur de cunoaștere	64
ILIE Emanuela, Despre cancer și alți demoni. Jurnale feminine	65
<i>de criză sau probe de credință?</i>	
IOVU Elisaveta, Imaginea străinului în jurnalul de călătorie irlan-	65
<i>dez: M. R. Parkinson „Douăzeci de ani în România”</i>	
IOVU Elisaveta, Noi și Ceilalți în romanul „Mara”. Exercițiu	66
<i>de imagologie literară</i>	
ISCHIMJI Ana, Evaluarea tehnicilor și procedeele de prelucrare	67
<i>artistică a pieilor prezente pe teritoriul Republicii Moldova</i>	
IURCU-STRĂISTARU Elena, BIVOL Alexei, RUSU Ștefan, ANDO-	68
NI Cristina, Research on parasitic nematodes and pathogenic virus vectors	
<i>in intensive apple orchards in different areas of the Republic of Moldova</i>	

KUTSYR Tetiana, Embroidery research in scientific heritage	69
<i>of Kateryna Mateiko</i>	
LUPAȘCO Irina, Istoriile literaturii române cuprinse într-o antologie	70
MANOLI Alina, Ipostaze ale personajului feminin în lirica lui	70
<i>A. E. Baconsky</i>	
MELNIC Natalia, Importanță majoră a managementului timpului	71
<i>în managementul curricular</i>	
MIRCEA Otilia, Monede, obiecte de podoabă și accesorii vestimenta-	72
<i>re din colecțiile Complexului Muzeal Național Neamț. Abordări interdis-</i>	
<i>ciplinare</i>	
MIRON Marina, Promovarea turistică a orașelor din Republica	73
<i>Moldova prin intermediul imagologiei etno-culturale</i>	
MITROF Marius, Eliza Leonida Zamfirescu, prima femeie inginer	74
<i>din România</i>	
MOȘNEAGU Mina, Contribuții la cercetarea, conservarea și restau-	75
<i>rarea icoanelor din Mitropolia Moldovei și Bucovinei</i>	
MUSTEAȚĂ Elena, Simbolismul chipului feminin în arta grafică	75
<i>a Eudochiei Zavtur</i>	
NEMȚEANU Ruxandra, Arhitecta Crizantema Stamatescu, adeptă	76
<i>a stilului Art Deco</i>	
NICOARĂ Marius – Adrian, Memorialul eroilor regimentului 48	77
<i>infanterie Buzău, ansamblu monumental realizat în orașul de la curbura</i>	
<i>Carpaților</i>	
NIȚU Florentina, Costumul feminin de secol XVIII și opțiuni simbo-	78
<i>lice de construcție a modernității în Principatele Române</i>	
OLEA Sidonia Petronela, Simbolistica funerară în Transilvania.	79
<i>Motive zoomorfe și vegetale</i>	
PASCARU Ana, Perspectiva transformării părții în întreg manifesta-	80
<i>tă în societatea în devenire</i>	
PĂDUREAC Lidia, Transformările demografice din RSS	81
<i>Moldovenească în anii 1946–1947</i>	
PĂIUȘAN-NUICĂ Cristina, Nadia Russo-Bossie – pionier al aviației	81
<i>românești, în câteva mărturii muzeale</i>	
PETRENCU Anatol, Prizonierile Gulagului – mărturii pentru	82
<i>eternitate</i>	
PLATON Liliana, Imaginea femeii în pictura Valentinei	83
<i>Rusu-Ciobanu</i>	
PLOȘNIȚA Elena, Patrimoniul cultural și interesul public. Un punct	84
<i>de vedere</i>	
POPA Elena-Rodica, Interdisciplinaritatea ca factor în corelarea	85
<i>domeniilor de dezvoltare a copiilor în educația timpurie</i>	

<i>Patrimoniul de ieri - implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine</i>	124
POPESCU Liliana , <i>Principii de procesare a produselor lactate corelate obiectivelor de siguranță alimentară</i>	86
POPESCU Liliana , <i>Abordări alternative ale metodelor tradiționale de conservare a brânzeturilor</i>	87
POPOVICI Mariana, GROZA Vasilica-Monica, PETRARU Ozana-Maria, BEJENARU Luminița , <i>Sex determination based on orbital index in medieval human populations of Iași city, Romania</i>	88
POSTOLACHE Victoria , <i>Reingineria proceselor de business ca instrument pentru asigurarea securității economice a întreprinderii</i>	89
PROCOP Natalia , <i>Chișinăul în creația Valentinei Brâncoveanu</i>	89
PROCOP Natalia , <i>Chișinăul lui Al. Bernardazzi în pictură</i>	90
PRUS Elena , <i>Relectura „Ciumei”: Albert Camus în căutarea noului umanism</i>	91
ROCACIUC Victoria , <i>Ilustrații la poezii în grafica de carte a artistului plastic Iurie Brașoveanu</i>	92
ROTARU Liliana , <i>Politica de gender a statului sovietic în și prin învățământul superior din RSS Moldovenească</i>	93
RUSU Ștefan , <i>Nivelul de infestare cu paraziți la cervide cu variate tipuri de stresreactivitate</i>	93
SHIKHOVA Irina , <i>Jewish heritage of Onițcani</i>	94
SIMINIUC Rodica , <i>Studiul impactului strategiilor biotehnologice asupra fracțiunii toxice a glutenului</i>	95
SÎRBU Livia , <i>Brățări de bronz descoperite în așezarea Trinca Izvorul lui Luca</i>	96
SÎRBU Tatiana , <i>Colecțiile de plante ornamentale – patrimoniu național cu valoare științifică, culturală și educațională</i>	97
SFECLĂ Irina , <i>Schimbul internațional de semințe (index seminum) în Grădina Botanică Națională (Institut) „Al. Ciubotaru”</i>	98
SPIAN Cristina , <i>Aportul feminin în dezvoltarea științelor geologice de pe teritoriul Republicii Moldova</i>	99
STURZA Rodica , <i>Tendențe moderne în peisajul consumului global de vinuri</i>	100
SURUCEANU Valeria , <i>Meșter al învierii materiei</i>	101
ȘLAPAC Mariana , <i>Femei arhitect în Moldova răsăriteană</i>	101
TABĂRA Maria , <i>Mecanismul citochininelor în microclonarea arbuștilor fructiferi</i>	102
TĂNASE Mircea , <i>Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu” din Buzău – un obiectiv de patrimoniu arhitectonic și cultural</i>	103
TEODORESCU Sidonia , <i>Arhitecta Virginia Andreescu-Haret (1894–1962)</i>	104

<i>Ziua Internațională a femeilor cu activități în domeniul științei, Chișinău, 11-12 februarie 2021</i>	125
TOFAN Elena, CHISELIȚA Natalia, CHISELIȚA Oleg, BEȘLIU Alina, EFREMOVA Nadejda, LOZAN Ana, DANILIȘ Marina , <i>Optimizarea procedurii de prelucrare a deșeurilor industriei de bere și obținere din biomasa de levuri a preparatelor lipidice</i>	105
ȚURCANU Senica , <i>Coafuri și podoabe pentru cap în arta plastică Cucuteni-Tripolie</i>	106
URSACHI Rodica , <i>Creația feminină în determinarea profilului artistic din Republica Moldova</i>	107
URSU Valentina , <i>Câteva monumente de istorie din ținuturile dunărene</i>	108
VORNICU Nicoleta , <i>Interdisciplinaritate și abordări actuale privind salvagardarea patrimoniului cultural. Cercetare, investigare științifică și autentificare</i>	109
VRABIE Diana , <i>Sanda Golopenția: model cultural de interdisciplinaritate</i>	110
ZABOLOTNAIA Lilia , <i>Basarabeanca Anna Tumarkina (1875–1951) – prima femeie doctor în filozofie în Europa</i>	111
ZALTARIOV Mirela-Fernanda, VORNICU Nicoleta , <i>Metal complexes based on polydentate ligands for medicine and catalysis</i>	112
ZINOVII Maria , <i>Memoriile Eufrosiniei Kersnovski – o contribuție esențială la cunoașterea stalinismului</i>	113
БУЛАТ Ольга , <i>Влияние питания на иммунный статус организма</i>	113
ИЖБОЛДИНА Ирина , <i>La Madame Rapina: микропространство русской дворянской семьи в цикле Михаила Садовяну «Бессарабские дороги»</i>	114
ИЛЬВИЦКАЯ Светлана, ПОЯН Анна , <i>Культурное наследие Кишинева 1930–50 гг.</i>	115
КОЗАКЕВИЧ Олэна , <i>Женское рукоделие в Галичине конца XIX – начала XX вв.: кружевоплетение, вязание</i>	116
ФЕДОРЧУК Олэна , <i>Очаг народного искусства как феномен этнической художественной традиции</i>	117
ЧАСТИНА Алла , <i>Историографический обзор: творчество архитекторов Бессарабии в научных публикациях и архивных источниках во второй половине XIX в. – 1917 г.</i>	119

ORGANIZATORI ȘI PARTENERI

Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

www.bnrm.md

PRIMĂRIA
MUNICIPIULUI
BUZĂU

DIALOGICA

REVISTĂ DE STUDII CULTURALE ȘI LITERATURĂ

